

ČASOPIS

pro

Katolickè Duchowenstwo.

Wydáwán

přispjwánj m

mnoha duchownjch a učených mužů

od

Knížecj Arcibiskupské Pražské Konsistoře.

Pátý ročnj běh.

Swazek prwnj.

W Praze, 1832.

W Knížecj Arcibiskupské knihtiskárně.

Πάντα δοκιμάζετε τὸ καλὸν κατέχετε.
Πρὸς Θεσσαλ. Α. V. 21.

**Veritas est dulcis et amara; quando dulcis, pascit; quando
amara, curat.**

S. Augustinus.

Quid fortius desiderat anima, quam veritatem?

Leo XII.

I. P O G E D N Á N I.

I. List sw. Pawla apoštola k Filemonowi.

Od Wácl. Wil. Wáclawjčka.

Léta asi 63. po narozenj Páně žiw byl w *Kolossis*, aneb gakž ginj čtau, *Kolassis*, welikém a lidnatém městě w hornj Frygii, nedaleko měst Hierapolis a Laodicie *), muž bohatý a šlechtný, gménem Filemon, kteréhož apoštol Pawel skrze učedlnjka a pomocnjka swého wrozšjřenj Ewangelium, Epafra, na wjru křesťanskau byl obrátil. **) Příkladu tohoto wzácného muže nasledowali mnozj obywatelé Kolossenšj bywše pohané, a Filemonůw dům slaužil těm nowě obráceným křesťanům za mýsto, kde se k službám božjm, t. k slawenj swatých tagemstw, i k společnému wzdlélawánj a wyučowánj se swým powinnostem nagjti dávali

*) Koloss. II, 1. IV, 13. 15. 16. Cfr. Herod. I, 7. Plin. LV, c. 32. **) Koloss. I, 7. IV, 12. 13. Gest též prawdě podobno, že Filemon i samého Apoštola, a sice w Efezu, kdežto Ewangelium kázal, widěl a slyš l. Grotius ad Phil. v. 1.

a scházjwali. Mezi njm, gakožto obráčeným, a mezi Pawlem, gakožto půwodem gehu obráčenj, powstalo a wzniklo neyužšj a neysrdečněgšj přátelstwj. Filemon měl mezi ginými gednoho služebnjka, gménem Onesima, kterýž se mu byl zprnewěřil, a trestu se obáwage prchl, tjm owšem trestu geště wětšjho winna se učiniw, poněwadž řjmštj zákonowé pánům práwo zanechali, poběhlého služebnjka i smrtj potrestati. Geduak strachem před zaslauženým trestem, gednak lito-stj nad prowiněnjm swým puzen, odebral se Onesimus do Řjma, kde welectěný přjtel gehu pána, apoštol Pawel, na rozkaz cjsaře Nerona we wězenj seděl. Poněwadž Pawel muž welmi slawný byl, a mnozj i mocnj přátelé gehu se ugjmali, dopřáno mu bylo we wězenj wšemožného ulehčenj, a nebráněno žádnému ho nawštěwowa-ti. Tudy nalezl tedy také Onesimus přjstupu k němu; — kterýžto přigda, i hned k nohaum gehu se wrhl a prowiněnj swé wyznal, slzy neysrdečněgšjho pokánj wyléwage, a apoštola neywraucněgi žádage, by za přjmluwau swau odpustě-nj a milost mu wygednal u pána. Apoštol přigal skraušěného hřjšnjka wljdně, utwrdiw ho w gehu kagicnosti důwody wyššjmi a ušlechtilegšjmi. Onesimus přicházel opět, by slowo o krá-lowstwj božjm poslauchal z ust apoštolowých, tak sice, že brzy dostatečně připrawen, milosti křtu sw. hoden nalezen byl. Sám apoštol geg pokřtil w žaláři. — Giž pokřtěného zanechal geg geště

něgáký čas při sobě, by mu posluhowal we wě-
zenj. Když pak přjhodný čas přišel, kdy geg
k Filemonowi zpět poslati mohl, dal mu ssebau
prosebný a schwalugjcj list, kterýžto do po-
čtu swatých spisů nowozákonných wnešen gest,
a giž za osmnácte set let w cirkwi křesťanské
s neywětšjm obdiwowánjm se čte, a stauž ucti-
wostj čten bude, co swět a cirkew na zemi tr-
wati budau. O něm to wyznati dlužno, což po sw.
Chrisostomu opakuge slawný Kalmet.:

„Si quid in genere suasorio admirandum est,
certe hoc Epistolion est. In ista breuitate singu-
lis fere verbis singula argumenta sunt subjecta.
Hac profecto in epistola mira Apostoli eloquen-
tia plurimum elucet, qua Paulus Philemonem
undique adigit, ut Onesimo veniam indulgeat.
Authoritatem precibus, preces laudibus, religio-
nem, honestatem grati animi interserens, uvida
adeo et conuincencia adhibet argumenta, ut
ad dominum cum seruo conciliandum nihil fieri
reliquum posse arbitremur.“ *)

Byltě psán okolo l. P. 63., což z toho pa-
trno, že geg apoštol napsal, když prwnj geho
zagetj w Řjmě giž ku konci se chýlilo. (W. 22.) —
Dát se pak wzácný list tento, wygmeine-li (α)
nápís a přjpis geho &c., na tré rozdělití: — (β) na
přjstup čili začátek, — (γ) na hlawnj swůg ob-
sah, — a (δ) na závěrek.

*) In epist. ad Philem. Prolegomen.

α) Nápis a přjpis etc.

Apoštol připrawuge takořka Filemona na listownj prosbu a přjmluwu swau, tjm sice, že se wězněm Krista Ježjše (Δέσμιος Χριστά Ιησού) gmenuge; neb to vlastnost, která geg, a všecko, což od něho koli pocházelo, gehu dopis, gehu prosbu i služebnjka, za kteréhož orodował, Filemonowi welmi poraučeti musila. „Necessaria autoritas vinculorum,“ pjše sw. Jeroným. „Rogaturus pro Onesimo, talis rogare debuit, qui posset impetrare, quod posceret.“ *) Gmenugeť Filemona swěho pomocnjka w rozšiřowánj Ewangelium. **) Pozdrawugeť také gehu manželku Apii, gakožto milau sestru swau, Archippa, nepochybně přjtele Filemonowa, kterýž rovněž jako Pawel mnoho giž nesnáj trpěl pro křesťanstwj, ***) a všecky wěřjcy w Kolossis, gakožto domácj Filemonowy, gelikož se w domě gehu k službám božjm scházeli. Na tento způsob spoguge apoštol všecko, co Filemonowi milého bylo, gehu manželku, gehu přjtele, a weškeré gehu domácj shromážděnj, celého totiž tamnjho kře-

*) Ad Philem. v. 1. **) Z toho, že geg Pawel swým pomocnjkem nazjwá, nasleduge toliko, že ho w prácech apoštolských gakýmkoli způsobem podporował, nikoli ale, že buď diakonem, aneb (dle giuých) biskupem byl w Kolossis neboli w Gaje w Palestině. Umřelť pod Neronem i s manželkau swau Apij smrtj mučedlnickau. Martyrol. Rom. 22. Novembr. ***) Bylť diakon aneb kněz w Kolossis, který w nepřjtomnosti Epafra vlastnjho biskupa Kolossenských, zdržugjcyho se na ten čas w Řimě u apoštola, tamnj cirkew zprawował. Koloss. I, 7. IV, 12. cfr. k Filem. v. 23.

šianského zboru, aby se o smjřenj poběhlého službnjka ugalí, a tudy apoštolského pozdrawenj a požehnánj, kteréhož gim wzkazuge a uděluje, hodnými se stali.

W. 1. *Pawel wězeň pro Krista Ježjše, a Timotheus bratr, Filemonowi milému a pomocnjku našemu,*

2. *a Appie sestře *) neymilegšj, a Archippowi spolubogownjku, i. Cjrkwi, kteráž gest w domě twém:*

3. *Milost wám a pokog od Boha Otce našeho, a Pána Ježjše Krista.*

Dá se snadno mysliti, gaku bolestj, a spolu gaku radostj hned giž tento nápis a přjpis s tak wraucjm pozdrawenj pronikl autle cjtjč srdce Filemonowo. Muž cti neyhodněgšj, a spolu přjtel neywzácněgšj, kteréhož měl, Pawel seděl w Řjmě we wězenj, okowy swázán gako někáký zločinec. S Pawlem spolu trpěl wšecku nehodu a nesnázi Timotheus, milowán od apoštola gako syn od otce, gako bratr od bratra. O, kterakž musila zpráva o gegich nezaslauženém utrpenj zarmautiti Filemona! A rovněž tento weliký muž pamatowal na něho we swém wězenj; — pjše mn odtud list, w němžto geg hned w nápisu spolu se swým Timotheem srdečně pozdrawuge, geg swého milého a pomocnjka, a manželku gehu sestru neymilegšj gmenuge. I kterak ho to nad mjru těšiti musilo! — Filemon,

*) *Τῇ ἀδελφῇ* (sestře) nedostává se gen w některých a nachází se w neylepších a neystarších řeckých exemplářch.

muž wznešený a bohatý newynášel se přednostmi swými, gimíž předčil nad giné, wěda od koho a k čemu dáno gemu od Boha bohatstwí. On postaupil (gakž giž podotknuto) w nowě obráceným křesťanům w Kolossis přjhodné w domě swém mjsto, kdež se w určitý čas wespolek scházeli, — swatá tagemstwí konali, — swé modlitby a chwalozpěwy k nebesům zasjlali, — a slowo božj z ust služebnjků Kristowých poslauchali. Že on sám k těmto náležel služebnjkům, z toho poznáváme, že geg Pawel swým pomocnjkem, totiž spoludělnjkem w rozšiřowánj Ewangelium nazjwá. Rozšiřowal ge však netoliko slowy, nýbrž také přjklady ctnosti, zwlášťe upřjmnau, srdečnau a účinnau láskau k swatým, čili křesťanům. — I manželka, nerozdjlná žiwota gehu družka, Appia, byla týmž duchem naplněna, gsauc tak málo, gako manžel gegj, hrda na swé bohatstwí, nýbrž rowněž tak dobromyslná, tak užilá a tak ráda se zdělugicj a dobročinjcj, gako manžel gegj Filemon. — I nebyli-li tedy oba lásky a milowánj hodni, — hodni toho, že gim Pawel o takowé lásky hodnosti weřegně wydal swědectwí, geg *milého* a gi *milau* nazwaw? etc.

Παυλος Φιλήμονι τῷ ἀγαπῆτῳ . . . καὶ Ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπῆτῃ etc. —

β) Z a č á t e k l i s t u. (Prooemium.)

Apoštol ubezpečuge Filemona, že na wšech modlitbách swých stále wzpomjná na něho, a djky činj Bohu, slyše o gehu wěrném a účinném

křesťanstwj, totiž o geho lásce k swatým, čili k spolukřesťanům, *) kterauž hognau štědrostj k nim dokazuje, a o geho wěrnosti a wjře w Krista Ježíše; — že se neustále modlj a prosj Boha, by prawé geho křesťanstwj, kteréž s njm společně má, i budaucně swau na něm moc, zvláště provozovánjm aučiniwé lásky bližnjho, prokazowalo. Ut (*Koinonía pisteós*) evidens fiat, et semper efficax sit, vel operosa, factis conspicua. *Ὅπως ἡ κοινωρία τῆς πίστεως σε ἐνεργῆς γένηται.*

Připomínáť, gakau radost a gaké potěšenj gemu a Timotheowi tato geho účinná křesťanská láska způsobila, a kterak ge to w protiwenstwjch, s kterými zápasiti musěj, občerstwilo a powzbudilo, že milj spoluwěřcj laskawého na něm pomocnjka a skutečného dobrodince shledali. „Quia viscera Sanctorum requierunt per te; viscera fame extenuata, animus ærumnis oppressus ex largitionibus tuis solatium accepere. Mentis Sanctorum moerore obrutæ solatium in malis, et in rebus angustis subsidium in te nactæ sunt.“

- W. 4. *Djky činjm Bohu swému, wždycky připomjnage tě na modlitbách swých, —*
5. *(Slyše o lásce twé a wjře w Pána Ježíše i wšechněm swatým), —*
6. *Aby společnost wjry twé zgewná byla w poznánj wšelikého skutku dobrého, kterýž gest we wás skrze Krista Ježíše.*

*) 1. Kor. VI, 1. 2.

7. *Radost zagisté welikau a potěšenj mám z lásky twé, že střewa swatých (srdce věřejch) občerstwena gsau skrze tebe, (skrze twá dobrodinj) bratře! (Lieber Glaubensbruder. *)*

γ) Hlawnj obsab. (Intercessio pro Onesimo.)

Ačkoli Pawel gakožto apoštol we gmenu Krista Ježše Filemonowi zrowna rozkázati mohl, aby učinil, což gemu gakožto křesťanu náleželo; quod ad rem pertinet, aneb podlé Řeckého, quod decens est, vel quod tui officii est, ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆχον; (Sw. Chrisost. το εὐλογον. Oecum. το πρεπον): totiž, aby poběhlého služebnjka Onesima sprostil všelikého trestu, a geg zase přigal na milost i do domu swého: — předce však raději prositi a se přimlauwati uložil, nežli přjsně weleti, gednak poněwadž mu weliká láska Filemonowa k bratrjm (křesťanům) bez toho známa byla, gednak poněwadž giž skrze ctihodné stárj swé, tjm pak wjce, skrze zagetj, kteréž trpěl pro Krista Ježše, žádaného od něho odpuštěnj nadjti se mohl. „Non Apostolus rogat, sed senex et victus Paulus flagitat, — per charitatem, quamer-¹ga Sanctos omnes exerceas, ut ne sævum te præbeas Onesimo, olim servo tuo, nunc fratri.“ I prosil tedy za syna swého duchowujho, kteréhož k wjře zjskal we wězenj.

*) Skut. ap. I, 16.

W. 8. *Pročez mnohau důvěrnost mage w Kristu Ježíši mohlbych rozkázati tobě, cožby náleželo :*

9. *Wšak pro lásku rádděgi tebe prosjm, — gá Pawel starý a nynj wězeň pro Ježíše Krista :*
 10. *Prosjmť pak tebe za syna swého, které-
 hož gsem zplodil we wězenj Onesima. *)*

Nynj uwádj Apoštol wjce důwodů a pohnútek prosby a přjmluwy swé. *Prwnj důwod* gest slib, že Onesimus Filemonowi budaucně rovněž tak užitečný bude, gakož mu prwé byl neužitečný, anobrž škodný. Narážjť tu apoštol na řecké gméno : *Ὀνησιμον*, genž slowe užitečný; gakoby byl řekl : slaul užitečný, totiž *ὀνησιμος*, byl ale *ἀνονησιμος*, neužitečný, nehleděw a neopatrowaw hospodárstwj twého, gakž měl; (*Ὀνησιμον, τον ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὐχρηστον*) — a dokládá : také mně učiněn gest nynj užitečný, a rádbych ho sám při sobě byl zanechal : — a wšak nynj ti ho zpět posjlám. Přigmi geg tedy netoliko gakožto zcela giného člowěka, giž užitečného a wěrného služebnjka, netoliko gakožto syna

*) Animadvertite, noudum nominatum esse ab Apostolo Onesimum : locus prius ille efficacissimos ad flectendum Philemonis animum tentat, quam odiosum servi nomen proferat. Filium meum ad te mitto, et filium multo charissimum; quod illum in vinculis genuerim; Onesimum servum tuum, antea fugitivum, furacem, refractarium, inutilem. (Calmet) Gižť pak dále rozwinuge a rozkládá důwody přjmluwy swé.

mého, nýbrž gakožto mne samého, — mne, vlast-
nj osobu mau. —

W. 11. *Kterýž byl někdy tobě neužitečný, ale
nynj i mně i tobě bude užitečný,*

12. *Gehož gsem zase poslal k tobě. Ty pak
přigmi geg, gako střewa má. (Ut mea viscera.)*

*Drahý důvod gest příklad samého Apošto-
la, gešto Onesima w přátelstwj swé přigal, a kte-
réhožby skrze ochotnau službu, kterau mu konal
we vězenj, při sobě rád byl zdržel a zanechal,
kdyby to bez vědomj a powolenj Filemonowa
byl učiniti chtěl. (Chtěltě řjci :) Odpust dle přj-
kladu mého služebnjku, který mně we vězenj slau-
žil a konal služby, gichž bys ty sám mi nebyl
odepřel, kdybys na mjstě mého vězenj, w Římě
byl. „Si animo meo rerumque mearum angustiis
morem gerere vellem, illum penes me detinerem,
ut ea mihi præstaret officia, quæ tu, si adesses,
procul dubio exhiberes.“ (Calmet.) Daufage tedy,
že mu odpustjš, zpět ti geg posjlám, nechťeže,
aby se zdálo, gakobys mně bezděky a z muše-
nj toto dobrodinj byl prokázal. *Vulgata* : „Sine
consilio tuo nihil volui facere,“ totiž : nisi ipse as-
sentiaris. Eam usurpare nolui in servum tuum
authoritatem, quam ipse ultro non dederis; aut
ea officia ex mancipio tuo exigere, quæ ex di-
lectione tua spontanea non proficiscerentur; — cu-
piens, ut ne velut ex necessitate exortum bonum
tuum opus, quod proposui, esset, sed voluntarium,
a te sponte electum.*

W. 13. *Kteréhož gá chtěl gsem byl při sobě zdržeti, aby mně posluhowal mjsto tebe we wězenj, kteréž trpjm pro Ewangeliium:*

14. *Ale bez rady twé nechtěl gsem nic učiniti, aby dobré (to dobrodinj twé) nebylo gako bezděky, ale dobrowolné.*

Třetj důwod gest wzatý od obrácenj Onesima, k čemuž geho útěk přjčinu dal. I mělbyś (wece apoštol) odpustiti člowěku, který z dopuštění božjho snad gen na chwjli, na kratičký čas od tebe odešel, aby ti potom gako křesťan až do smrti tjm wěrněgi slaužil; — člowěku, kterýžto, poněwadž tě gako služebnjk podlé ducha, rovněž tak gako podlé těla opustil, nynj k tobě gakožto křesťan, wjcatedy než služebnjk, zase se nawracuge, (non jam ut servus, sed plus quam servus, — ἄλλ' ὑπὲρ δούλου), a w tomto wzhledu bratrem twým neymilegšjm učiněn gest; — člowěku konečně, kterýž i také mně, gakožto nástrogi swého obrácenj, milý a drahý gest, tobě pak z dwogj přjčiny wzácný býti musj, poněwadž gakožto spolu-křesťan netoliko geho lásky, ale i geho služby užjwati můžeš. Twůg gest totiž in carne et in Domino, καὶ ἐν σαρκί, καὶ ἐν Κυρίῳ; aneb gakž Theophylakt wykládá: Τῷ σαρκε, καὶ ἐν ταῖς κοσμικαῖς, ὑπερταῖς, καὶ ἐν ταῖς πνευματικαῖς. Potřebowati ho giž můžeš in corporis et spiritus obsequiis. Protož gestli gaká moc našeho přátelstwj, si habes me pro amico, ἐν ᾧ ἐμε ἔχεις κοινωνόν, — milugeš-li mne gakožto spolu bratra: přigmiž Onesima

gako mne samého, gelikož tu samu wjru a to samé smeyslenj má, gako gá.

W. 15. *Nebo snad proto odšel na hodinu od tebe, aby ho na wěky přigal:*

16. *Giž ne gako služebnjka, ale mjsto služebnjka bratra, zwláště mně, a čjm wjce tobě i podlé těla i w Pánu?*

17. *Protož máš-li mne za towaryše; přigmiž geg gako mne.*

Geště wšak mohl Filemon na rozpacjch býti, má-li Onesimowi odpustiti a na milost geg přigiti, poněwadž se spolu, gakž prawdě podobno, na statku gehu zprnewěřil. Tudy tedy apoštol čtwtého důwodu užjwage sám se podwoluge škodu nahraditi, kterauby mu byl způsobil, chtěge, by gi gako do gehu počtu, na gehu dluh připsal; a tento list, který vlastnj swau rukau wyhotowil, gako upsánj zachowal. Upomjná ho přitom na dluh daleko staršj a wětšj, kterýž za njm má, a kterýžby mu splatiti měl, ten totiž, že geg křesťanem učinil. — Opakugeť swau přjmluwu, prose, by mu tuto radost a toto potěšenj učinil. „Ego te fruar in Domino. *Εγώ σε ὀφειλῶν.* Cum te ipse totum mihi debeas, en tempus, quo tui egeo! Redde te mihi, veniam Onesimo, quem flagito, non denegando.“ — Oswědčujeť, že wšecku důwěrnost k ochotnosti gehu má, anobrž ubezpečen gest, že i wjce, než prosj, učinj. Posléze žádá Filemona, by mu hospodu připrawil, poněwadž w Pánu naděgi má,

že mu k modlitbám gegich tu radost popřege, ge
spatřiti.

W. 18. *Gestližež pak w čem ubljžil, aneb
gestliž co dlužen, to mi přiřti.*

19. *Gá Pawel psal gsem swau rukau. Gáž za-
platjm, ať nedjm tobě, že i ty sám gsi mi
dlužen.*

20. *Tak bratře. Gá užiwu tebe w Pánu; ob-
čerstwiž střewa má w Pánu.*

21. *Důvěrnost mage ku poslušenstwí twé-
mu psal gsem tobě, wěda, že i nad to, což
prawjm, učinjš.*

22. *Připraw mi také hospodu: neboť naděgi
mám, že skrze modlitby vaše budu wám
darován.*

δ) *Z á w ě r e k.* (Conclusio.)

Gížž zawjrá list swůg s pozdrawowánjm a
žebnánjm. A sice pozdrawuge Filemona gménem
Epafra Kolossenského, který prw gim kázal wj-
ru křesťanskau, a byl vlastnj gegich apoštol a
biskup, na ten čas ale we wězenj seděl s Pawlem
w Říjmě (Koloss. I, 7.); — gménem Marka, buď
ewangelisty, gakž se sw. Jeroným domeyšlj, aneb
podlé giných, Jana Marka, sestřence Barnabášo-
wa (Skut. ap. XII, 12. 24. XV, 37. 39. etc.); ač-
koli to vlastně geden gen a tentýž Marek gest;
— gménem Aristarcha (Skut. ap. XIX, 29. XXIV.
Koloss. IV, 10.); — Démasa (ztažené to nepochy-
bně gméno z Demetrius, (2 Tim. IV, 9.), a Lu-

káše ewangelisty. Ti všickni byli pomocníci Pawlowi, a s ním na ten čas w Římně.

W. 23. *Pozdrawuge tebe Epafras, spoluwězeň můg pro Krista Ježjše,*

24. *Marek, Aristarchus, Démas a Lukáš pomocníci můgi.*

25. *Milost Pána našeho Ježjše Krista budiž s duchem wašjm (s wámi) Amen.*

W řeckých exemplářjch čteme na konci epištoly : *Πρὸς Φιλήμωνα ἐγγράφη ἀπὸ Ρώμης διὰ Οὔρημου οὐκέτις.* Epistola ad Philemonem data est Romæ per Onesimum servum.

I kdož může epištolu tuto čjsti, aby se nepodiwil lásce, kterau se sw. Apoštol pauhého služebnjka, otroka, gakowjž byli tehdegšj služebnjci, ugjmá, všecku swau známost lidskau, všecku swau wtipnost a obratnost, všecku swau wýmluwnost, všecku swau wážnost wynakládage, aby mu odpuštěnj a milost wyprosil a zgednal u gehu Pána? A však kdož se spolu nepodiwj moci a působenj slova a milosti božj na tomto služebnjku, který we swém pokánj a žiwota polepšenj za tak krátký čas tak weliký pokrok učinil, že ho Pawel swého zaljbenj, i swého přátelstwj a neysrdečněgšj lásky za hodného pokládal, gemu takowau chwálu wzdal, w něho takowau důwěrnost skládal? etc. — Přjmluwa tak dolehliwá, takowým důkladem, takowými důwody stwrzená, cje swého pochybiti nemohla. Filemon odpustil Onesimowi gehu prowiněnj, a při-

gal geg gako polepšeného člowěka, gako křesťanského spolubratra s neywětšj zase wljdnostj do domu swého. Nýbrž učinil geště wjce, tak gakž se toho nadál Pawel; — darował mu swobodu, uweda geg tudy w staw, že se apoštolowi wěnowati a gehu službám docela se oddati mohl. Snadno sobě předstawjme, kterak se asi Pawel z tak šťastného následku přjmluwy swé radował. Na milost přigatý, z poddanosti a otroctwj propuštěný služebnjc cjtíl se tjm wjce k ctnosti zawázána, a přičinil wšecku lidskau sjlu, by dospjwal k dokonalosti. Apoštol ho giž k službám swým použjwati mohl, a užjwal i skutečně, posylaje geg gakožto swého wěrného s neydůležitějšjmi listy, a austnjmi wzkázanjmi a poručenjmi k cjrkwjm, kteréž byl založil w Asii. On sám swědčj o tom w listu ku Kolossenským:

Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciēt Tychicus, charissimus frater, et fidelis minister, et conservus in domino; quem misi ad vos ad hoc ipsum, ut cognoscat, quæ circa vos sunt, et consoletur corda vestra, *cum Onesimo charissimo et fideli fratre, qui ex vobis est.* IV, 7 — 9.

Máť se za to, že tento Onesimus za jahna (diakona) poswěcen, i konečně na hodnost biskupskau powýšen byl, we wzniklém pak pod Domiciánem proti křesťanům pronasledovánj, asi l. P. 93. wjru w Krista krwj swau zpečetil. Řecká cjrkw pokládá tuto zpráwu za gístau, ko-

nagjc geho památku gakožto sw. biskupa a mučedlnjka Páně každoročně dne 15. února. — Ó, ne-
 wywážitedlné hognosti slitowánj Božjho! ó, ne-
 smjrného požehnánj, njmžto Bůh lásku a přátel-
 stwj Filemonowo a Pawlowo korunowal! Skr-
 ze gegich powolnost, skrze gegich dobroti-
 wost, skrze gegich welikomyslnost učiněn gest
 zpronewěřilec a poběhlec šlechetným křesťanem,
 horliwým učitelem, welecenným představeným
 w cjrkwí, a posléze hrdinským krwoswědkem
 (mučedlnjkem) Krista Ježjše. Bez přispěnj Fi-
 lemonowa a Pawlowa nemohlaby se cjrkw kře-
 šťanská honositi Onesimem!!

2. Parafrastický výklad mjsta u sw. Mat. w kap. V, w. 17 — 24.

Od Dra. Jana Körnera, rektora a professora w
 Buděgowicjch.

A. Křiwe výklady pjsma, — Fariseowé.

Když w něgakém národu horliwost k Bohu
 stydne, bázeň sprawedlnosti božské mizj, přiká-
 zanj Božj lehkomylně se přestapugj, když hřj-
 chowé a zkáza mrawů se množj, když nesprawe-
 dlnost a obapolné utiskowánj se rozmáhá: ten-
 kráté wyniknau muži, kteřj tuto záhubu nábož-
 nosti a dobrých mrawů zmáhagjoj se wůkol a

wúkol s bolestným srdcem pozorujce Boha a jeho swatá přikázanj tjm horliwěgi zamiluj.

Tak se dělo w Israeli, když od národů pohanských podmaněn byw, mnohé neřesti od nich na sebe wzál, a tudy zapomjnal se na Boha, w službě božj wahawým, a přikázanj božjch newšjmawým se učinil.

An takowýmto způsobem nábožnost mizela, přewrácenost ale mrawů den ode dne se množila: powstali mužowé o Boha, o jeho přikázanj a sprawedlnost zákona horljcj; oni se modlili dlouho a mnohokráte za den, konali přjsné posty, obyčegně dwakráte w témdni, swětili bedliwě soboty a giné slawnosti swého zákona, warugjce se w ty dny každé služebné práce, dávali ze všech wěcj, kterými wládli, swědomitě desátky, přinášeli mnohé a hogné oběti do chrámu Jerusalemského, dávali mnohé a časté almužny, přikázanau zákonem čistotu tak přjsně zachowávali, že negedli, lečby ruce byli umyli, že nepili, lečby nápoj byl procezen, hledjce na to, aby ničehož, což nečistého, se nedotekli, i ostatnjch přikázanj desatera a zákona božjho s tauž bedliwostj zachowávali, i protož nebyli gako mnozj z národu swého dráči, nesprawedliwj, cizoložnjci (Luk. XVIII, 11.); nýbrž sprawedliwj a poctiwj lidé, přjsně hledjci na plněnj zákona. Skutk. XXVI, 5.

Takowj nábožnj a sprawedliwj lidé u prostřed národu bezbožného a přewráceného roze-

* *

znávali se snadno od jiných; swými výbornými vlastnostmi dělili se od lidu hříšného a bohaprázdného, a gakožto takowj nazýwali se Fariseové neboli oddělení od lidu hříšného. Gménó tedy Fariseů bylo z počátku ctihodné, a všickni, kteří se k tomu přísnému konání zákona přiznáwali, byli u veliké vážnosti. Všickni, u kterých cit gemnější ctnosti a nábožnosti udušen nebyl, proukazowali vážnost a uctiwost Fariseům; gim se dělo ctihodné pozdrawování na ulicích; gim se dávali přední mjsta na wečeřích, a přední stolice w synagogách; gim dávaly nábožné wdowy pod zámjkan dlaných modliteb hogné dary; sprostý lid w takové ge měl uctiwosti, že na gegich pobýdnutj a radu všeco činil.

Tať uctiwost a vážnost, které Fariseové pro nábožnost a spravedlnost užýwali, byla příčinau, že jiní lidé, taužjce genom po této vážnosti a důvěrnosti lidu, wynasnažili se zewnitřnj podobu, ne pak wnitřnj dokonalosti Fariseů do sebe mjtí, a tak powstali Fariseové pokrytci, vyhledáwajce powrchnj vlastnosti nábožnosti, spravedlnosti a čistoty, wnitř ale bohaprázdni, chlipni, nespravedliwi gsauce. Protože genom na zewnitřnj podobu ctnosti hleděli, wykládali také zákony Boží dle slowa, ne dle aumyslu Božího, učjce, že genom to, co slowem zákona zřegmě se obsahuje, přikázáno, vše ostatnj dowoleno gest. Přikázanjm tedy: Neza-
bigeš, nesesmilnjš, wykládali, že genom wražda

a cizoložstvo zapovězeno gest, — hněw ale, tý-
 ránj bližnjho, nečisté a smilné žádosti že dowo-
 lené gsau věci. Zákon: „*kdožbykoli propustil*
manželku swau, aby gj dal ljstek zapuzenj“
 vykládali tak, že dá-li se ljstek zapuzenj, man-
 želka z gakekoliw příčiny zapuzena býti může.
 Příkázanj: „*nebudeš křiwe přisáhati, ale splnjš*
Pánu přjsahy swé,“ brali w tom smyslu, že
 přjsahy a sliby gménem Božjm učiněné držeti,
 giné pak, kde gméno Božj k utvrzenj wzato ne-
 bylo, i zrušiti můžeme. Zákon saudnj: „*oko za*
oko, zub za zub“ vykládali tak, že každému po-
 msta a přjsné vyhledáwánj swého práwa zákonem
 dowolena gest. Konečně příkázanj: *Milowati*
budeš bližnjho swého, tak auzce sewřeli, že se
 neostýchali křiwe přidati: Nenáwiděti budeš ne-
 přitele swého. *) Takowé vykládánj zákona Bo-
 žjho záhubné bylo, neboť domnjwagjce se, že
 genom wraždla zapovězena, wše ostatnj dowole-

*) Že Fariseowé vykládali zákon přjsně podle slownjho wýzna-
 mu, ne dle smyslu Božjho, patno gest z učenj, které Ježš
 výkladu Farisegakému na odpor klade, přednážege to se zvlášt-
 njm důrazem, gako něco nowého, řka: Ale gát prawjm
 wám etc. Když tedy tjm způsobem zapowjdá hněw, tupenj
 bližnjho w. 22. pohlženj nečistá na osoby druhého pohlawj
 w. 28. lehkowážné propauštěnj manželky 32., patno gest z
 toho, že wšecko to dle výkladů Farisegských bylo dowoleno.
 Anskočný výklad zákona: Splnjš Pánu přjsahy swé, čte se
 w XXIII, 16 — 22. Též zkraucenja zsanženj zákona: *Milowa-*
ti budeš bližnjho swého — patno gest z přjdwku: nená-
 widěti budeš bližnjho swého, neb tato slowa nenácházegj
 se nikdež w psmě swatém, a gsau nálezek a přjlepek Fari-
 seů zákon alehtugjcjch.

no, chovali we swém srdci hněw, nenáwist k bližnjmu, trápili a sauzili ho, nepokládajce sobě toho za hřích. Wykládajce zákon: *nezcizoložš*, genom dle slova, chovali w srdci swém chlipné a nečisté žádosti, gimiž k chlipnému pohřženj a giným hanebnostem lákání byli. Stogjce na pauhém slowu zákona: „Kdožby koli propustil manželku swau, aby gj dal listek zapuzenj“ propauštěli manželky bez důležité přjčiny, řjdjce se w tom dle tělesné wrtkawosti. Držjce se slow: Splnjš Pánu přjsahy swé, přistupowali a rušili sliby a přjsahy gakýmkoliw zařjkánjm stwrzené, a tak neyhanebnějšho podvodu se dopauštěli, oklamáwajce njm pohany židowské ošemetnosti neznajcj. Stogjce na slowě: Oko za oko, zub za zub, byli we vyhledáwánj pomsty neukogitedlni, w zastáwánj swých práw neustupni, k proukázánj něgaké služby neochotni. Přestáwajce na slowjch: Milowati budeš bližnjho swého, nenáwist nepřjtele za dowolenau drželi, a pokládajce každého, genž rodem, náboženstwjm, stawem gim protiwen byl, za nepřjtele, — milowali genom swé kragany, přjbuzné a přjzuiwce, každého giného nesprawedliwým záštmj pronasledugjce. —

Takowým wykládánjm zákona Božjho dle pauhého slova, ne dle aumyslu Božjho, welmi ztenčena byla powinnost bližnjmu neubližowati, powinnost čistotného žiwota, manželské swornosti, sausedské sprawedlnosti, a upřjmnosti w slibech

a přísahách , gakož i obapolné snášeliwosti a všeobecné lásky : naproti tomu otewřena cesta k nesprawedliwému trýzněnj bližnjho, k chlipným žádostem, k lehkomyšlnému utiskowánj manželky, k podwodnému šálenj bližnjho křiwými a auskočnými přísahami, k pomstě a hrdlowánj se s bližnjm, k nesprawedliwému pronasledowánj přjchozjho a každého, který dle zištného smeyšlenj židů gmjn byl nepřjtelem.

Poněwadž tedy Fariseowé při všech činech swých genom na zewnitřnj skutek, ne pak na dobrý aumysl a dobré smeyšlenj hleděli, upadli tjm do druhého bludu, že totižto domnjwali se dostatečně ctiti Boha zewnitřnjmi skutky, odrjkáwánjm dlouhých modliteb, přinášěnjm hogných obětj a ginyými poswataými obřady bez čistého, nábožného, sprawedliwého a laskawého srdce. I zapomněli gsau, o čem předce častokráte w Žalmu pátém četli: „Aniž bydliti bude zlostný wedlé tebe, ó Hospodine, aniž setrwagj nesprawedliwj před očima twýma, nenáwidjš všech, kteříž činj nesprawedlnost, zahubjš všecky, kteříž mluwj lež, muže ukrutného a lstiwého w ohawnosti má Hospodin.“ Ano zřetedlněgi gim prawil Bůh skrze Isaiáše proroka: „K čemu gest mi množstwj obětj wašich, dj Hospodin, syt gsem: zápalných obětj skopců, a tuku krmných howad, a krwe býků, beranů a kozlů nechci. Když přicházjte před obljčeg můg, kdo hledá těch wěcj z rukau wašich, abyste proto chodili do snaj mých. Ne-

obětujte již více oběti nadarmo, kaděnj w ohavnosti mámi. Nowoměsjce a slawnostj wašich nenáwidj duše má. A když zdwihnete ruce vaše, odwrátim oči své od was, a když rozmnožíte modlitbu, newyslyšim, nebo ruce vaše gsau plné krwe. Umýgte se, čisti budte, odegměte zlost myšlenj wašich, přestaňte přewráceně činiti, učte se dobré činiti, hledejte sprawedlnosti, přispěgte potlačenému, sudte sirotka, zastaňte wdowy.“
Isai. I, 10 — 17.

Zapomenuwše tedy na ta a podobná naučenj swého zákona, a domnjwagjce se, že Bohu zewnitřnjmi skutky bez upřímného srdce se zaljbj: protož pokládali za welké přikázanj awěcenj soboty a giných slawnostj, přinášenj obětj, dáwánj desátků, drženj postů; však powinnost sprawedlnosti, lásky, wěrnosti bližnjmu powinowané za malau a nepatrnu wěc powažowali; *) (Mat. XXIII, 23.) ano myslili, že wymazati mohau modlitbami, oběťmi, almužnau winu zpáchanau nesprawedliwým hněwem, nečistými žádostmi,

*) Že již tenkrát Fariseowé skaumali, které přikázanj důležitější awětší nad jiné gest, patrnó z lapawé otázky Ježíši Kristu předložené. Mat. XXII, 36. Mistré, které gest přikázanj weliké w zákoně? Řjm. II, 18. Že přikázanj powinnosti k bližnjmu obsahujcej za malá, nepatrná kladli; naproti tomu desátků odváděuj za přikázanj weliké, patrnó gest z toho, že Ježíš farisegské z té samé přičiny kárá, řka: Běda wám, zákonnjci a Fariseowé pokrytci, kteří dáwáte desátky z máty a kopru a kmjnu; však opaušjte toho, což těžšího gest w zákoně, sprawedlnost a milosrdenstwí a wěrnost; tyto věci měli gste činiti, a oněch neopauštěti. Mat. XXIII, 23.

swéwolným zapuzením manželky, auskočným zrušením přisahy, neukogited'ným mstěním a bezpráwnau nenáwistí k bližnjmu. Tak bludně smeyšleli a gednali negenom ti Fariseowé, kteří swau zewnitřnj pobožnostj, přjsným konánjm poswát-ných obyčegů wynikati nad giné chtěli; nýbrž také ti, kteří wykládánjm zákona se objrali, a odtud zákonnjci slawli, a učitelé lidu w zákoně byli.

Gakož slepý slepého westi nemůže, tak ne-lze učiteli bludem pogatému neumělého k prawé-mu poznánj uwáděti; pročez lid, genž poslaucha-l učenj a wýklady pjsma Farisegských zákon-njků, wězel w neyhrubšjch bludech z ohledu swých powinnostj, domnjwage se, že giž sprawedliw gest, když všeecka přikázanj genom skutkem plnj, poswátne obyčege bedliwě zachowáwá při wšeliké ducha přewrácenosti.

B.

Ježíš, genž přišel k lidu w temnostech bludu sedjcjm gako swětlo s nebes, gako učitel prawdy, nemohl ponechatí bludného smeyšlenj swých poslauchačů bez naprawenj. Poraženj bludů w powinnostech z desatera a giných přikázanj vyplýwagjcjch bylo proto neywjce potřebné, poněwadž z auplného konánj těchto přikázanj ona ctnost a mrawnost wyniká, genž gest základem wšj nábožnosti, pramenem weškeré blaženosti společné, a protož Ježíš chtěl, aby auplné a dokonalé konánj těchto přikázanj bylo zá-

kladem nábožnosti křesťanské. Poučiw učedlnjky swé, kterak hlásánjm učenj a žiwotem příkladným swětlo swěta býti magj, *) obrátil se ke všemu lidu, ika: Nedomnjweyte se, že gsem gá podobným učitelem, gacj gsau Fariseowé a zákonnjci, gešto slowným výkladem a bludnými přjdawky prikázanj Božj zlehčugj a rušj, nedomnjweyte se, že gsem gako učitel přišel zákon a proroky **) rušit, t. g. prikázanj obsažená w knihách Mogžjšowých a prorocjch omylnými výklady zlehčowat, a gim ugmu činit — gak se to dōge od Fariseu a zákonnjků — nikoliw, nepřišel gsemge rušit; nýbrž plnit, t. g. auplnau platnost gegich okázat a dosvědčit. Waši farisegštj učitelowé pokládaj prikázanj powinnosti k bližnjmu obsahugcj, gako: nezabigeš, nesesmilnjš, za prikázanj malá a nepatrná, kteráž dle učenj zákonnjků, přestupugj-li se, opět ginými nábožnými skutky nahraditi se dagj; wšak takowé učenj gest bludné a omylné. Amen (zagisté) prawjm wám, t. g. gistotně wás ubezpečugi, že byt

*) Werš 17. a nasledugcj rozebjrá obšjrněgt myšlénku we w. 16. podotknutau: at widj lidé skutky waše dobré — chceť tedy Ježjš učedlnjky swé k dokonalegěj sprawedlnosti nebo-li ctnosti přiwesti, než byla u Fariseu; gest tedy kontext mezi weršem 16. a 17. logický.

**) Zákon a proroky znamená: 1. knihy Mogžjšowý a proroků, 2. obsah těchto knih, a protož 3. zákony mrawnj w knihách Mogžjšowých a prorocjch obsažené. — W témž významu stogj názew tento zde, gakž osnowa mluwy ukazuge, gešto od werše 21 — 48. samé mrawnj zákony se wykládaj.

nebe i země pominuly, *) gedinká litera neb punktjik nepomine ze zákona; žádný zákon mravnj, kterýž wy za neymenšj pokládáte, nebude zrušen, byby nebe a země **) nebylo, přede nepozbudau platnosti zákonowé mravnj; nikdy dowoleno nebude zabjgeti, smilniti, bližnjho nenáwiděti. ***) Ježš prawj, že tato přikázanj wětšj stálosti a platnosti než nebe a země magj, a to sice z té přjčiny, poněwadž nelze bez nich, aby gakého obeowanj lidského stáwalo. Tak gakoby swět přestáwal býti ozdobným žiwočichů obydljm, zrušil-liby Bůh ony zákony, dle kterých

*) Dokudž nepomine nebe i země — má český překladatel; gináč se čte w půwodnjm textu a we všech překladech, totižto: když pomine nebe a země, t. g. byt nebe a země pominula, nepomine přede zákon. Odkudby takowýto byl pošel překlad český, stojcý všem ostatnjm i textu půwodnjmu na odpor, zdali omylem zraku, gešto překladatel na druhé *οὐ μὴ παρελθῇ* patřil, neboli omylným usudkem pochopiti nemohaucjm, gak by zákon mravnj trwati mohl, kdyžby pominulo nebe a země — těžko wypátrati.

**) Literka nebo punktjik; dle půwodnjho textu jot nebo čárka, poněwadž jot neymenšj písmena byla, tedy dobře stojj w českém výkladu literka nebo punktjik. Smysl gest: Neymenšj částka zákona mravnjho zrušena nebude w tom smyslu, aby odporujcýj gemu dowoleno bylo gednánj, a pročež vražda, krádež, křiwé swědecwj nikdy dowoleny nebudau. Přikázanj obřadnj starého zákona, u p. obřjzka, nošenj desatera, nekwašených pokrmů o welikonoci požíwánj, oběti krawé, skrze Ježše a Apoštoly zrušeny byly. Mat. XXVI, 26. Skut. apo. XV, 28. 29. K Židům X, 1. 2.

**) Až se všecko stane — gestli tato slowa nepatřj do Luk. XXI, 32. gest gegich smysl: Wšecky zákony mravnj starého zákona skrze mne obdržeti musegj auplnau platnost. Toho smyslu žádá osnowa mluwy do konce této kapitoly běžjcy.

moři meze wykázal, horám pewné stanowiště učinil, wětru, déšti, zimě, horku, určité časy odměřil: tak by i společnost lidská w heyno drawých žiwočichů se obrátila, kdyby zrušena byla sprawedlnost, láska, čistota, snášeliwost.

Poněwadž zákonů mrawnjch platnost nezrušitedlna gest, protož prawjm wám, zrušil-liby kdo gedno z přikázanj těchto neymenšjch — t. g. držel-liby někdo nĕgaké přikázanj, kterým se sprawedlnost, láska a giné powinnosti nařizugi, za nepatrné a neplatné, ge přestupowal, anŏ i giné k přestaupenj wedl, ge uče, že takowá přikázanj neymenšj w zákoně, a protož neplatna gsau: takowýť bludný učitel neymenšj slauti bude w králowstwj nebeském, *) což gest tolik, gako (w. 20.) newegde do králowstwj nebeského, t. g. nebude blaženosti nebeské účasten. Kdožby pak činil a učil, ten weliký slauti bude w králowstwj nebeském, t. g. kdo tato přikázanj za důležitá držj, ge koná, a giné témuž wyuču-

*) Neymenšj slauti bude w králowstwj nebeském — užjwá Je-
žjś slowce *neymenšj* dle kontextu psychologického, nara-
žege na přikázanj neymenšj. Smysl gest stegný s prŕpově-
dj, w. 20. newegdete do králowstwj nebeského. Králow-
stwjm nebeským wyrozumjwá se cirkew, t. g. shromáždĕnj
wšech uĕdenj Kristowo wyznáwagjojch, pak nebeské sjĕlo cir-
kwe, totiž odměna nebeská křesťanů. — Že w této prŕpo-
wĕdi odměna se mjnj, patrnŏ gest i z té přjpadnosti, že ga-
ko w náboženstwj židowském křijw wykladači byli, též i w
cirkwi křesťanské býti mohau, — wšak blaženosti nebeské
nebude žádný účasten, kdožkoli zákon Boží buĕ přestupowge,
buĕ přewracj. Mat. VII, 23.

ge, ten bude w králowstwj Božj počten, neboli účasten sláwy a blaženosti nebeské. — Ježíš pravil, že kdo sám přestupge, a giné k přestaupenj weđe, neymenšjm w králowstwj Božjm bude; neboť Fariseowé, ač mnohými blady zaslepeni, drželi předce sebe za swětlo, za wůdce, za učitele nemandrých. (Řjm. II, 19.) W té zaslepenosti a těch bludech konali welké cesty obcházegjce moře i zemi, aby učinili z pohana gednoho nowowěrce, Mat. XXIII, 15, a když učiněn byl, udělali geg syna zatracenj dwakráte hodněgšjho, nežli sami byli. Bludnými totiž výklady a přídawky, kterými zákon wolno bylo zrušiti, onoho nowowěrce tak daleko přiwedli, že podwodem, nesprawedlnostj s nábožnými obřady spogenými i Židy i pohany přewýšil.

Aupné zachowánj zákonů Božjch gest potřebné k dosáhnutj blaženosti nebeské, a protož prawjm wám, že nebade-li hogněgšj, totižto dokonalegšj sprawedlnost waše, nežli zákonnjků a Fariseů, t. g. budete-li přikázanj genom dle slowa, ne dle aumyslu zachowáwati, za to-li mji budete, že přestaupenj zákonů nábožnými obřady lze nahraditi, newegdete do králowstwj nebeského. Slyšeli gste, že řečeno bylo *) od staršjch, t. g. zákonnjků: nezabigeš; pakliby kdo za-

*) W českém překladu stogj, že řečeno gest starým; w půwodnjm textu stogj ἀρχαίος, kterýžto dativ. buď w arpném buď w činném smyslu bráti se může; tedy buď: řeče-

bil, powinien bude saudu, při kterém sedm saudců přjtomno bylo, od nichž vraždlnjci též na smrt odsuzowáni býwali. Dle učenj waších wykladačů zapowězena gest vražda, která se též usmrcenjm trestá; wšak nepřátelské smeyšlenj, hněw, záštj, tupenj bližnjho, trýzněnj ho až k smrti, nenj přikázanjm zapowězeno. — Ale gát prawjm wám, že každý, kdož se hněwá na bratra swého *) nesprawědliwým a tak náramným hněwem, žeby usmrtil bližnjho, kdyby se neobával trestu swětského: též powinien gest k saudu státi, zasluhge stegného trestu, gako wra-

no gest starým, buď řečeno gest od starších. α) *Starým* gest tolik, co předkům, totiž Israelitům za časů Mogžjsowých žigjejm, wšak ti nazjwali se otcowé, a protož kdyby byl ty myslil, bylby Ježjs řekl: řečeno gest otcům wasim. Luk. XI, 47. 48. Jan VI, 31. 49. Anž (M. V, 44.) řečeno bylo spolužigjejm Mogžjsowým: Nenawiděti budeš nepřjtele swého, anž chtěl Ježjs swé učenj na odpor Mogžjsowu, nýbrž farisegskému a zákonnickému postawiti; protož wyklad prwnj nenj tak hodnowěrný, gako wyklad druhý. — β) Nebt ἀρχαιοi gest tolik co πρεσβυτεροι, staršj, t. g. učitelowé dáwnowěj nazwanj Rabinowé, na něž se odwolawali Fariseowé kraitjce a přewracugjce pjsmo. Mat. XV. 2.

*) Kdož se hněwá na bratra swého, tak čte rukopis B. 48. Aethiopský, Arabský, Saxonský překlad, Vulgate, Justin, Ptolomæus a starj rukopisowé u Jaróljma; naproti příkladagj εινη (marně, bez přjčiny) Eusebius, Cyrill Alexandrinský, Jan Zlatoustý, Theodoret, Isidor Pelusiotský, Hilarius, Filastrius a Paulin. Rukopisowé, gešto žádné wýmjuky nemagj, gsau staršj, a dle toho se zdá, že čtenj beze wšj wýmjuky bylo prwněgšj, a že wýmjnka z přjpisku něgakého wykladatele pozděgi wklauzla. Anž gest čtenj bez wýmjuky mluwenj způsobu Ježjsowu na odpor, nebt w 39. 40. werši wýmjuky ustapnosti a služebnosti přiloženy negsau.

žedlnjk. Poněwadž pak Ježš nikdý a nikdež ne-
učil, by lidé pro hněwiwé smeyšlenj swětským
trestem kárání byli: tedy smysl gest, že wina ne-
sprawedliwé a náramně se hněwagjcijho gest ta-
kowá, gako wraždlnjka. Kdožby pak řekl bra-
tru swému Rachcha, *) t. g. když nesprawedliwý
hněw geště prudšj gest, než prw, tak že geg w
srdci swém ukrotiti nemoha w popudliwé tupe-
nj bližnjho wyrážj, kde Židé potupné slovo
rakka, (ničemný, špatný člowěče!) a giná po-
dobná slowa užjwali, powinen bude před radau
státi. **) Rada byl neywyššj saud židowský zá-

*) Rachcha — negsaut sgednoceni wykladačowé, co do wýzna-
mu tohoto slowa, odwádějce ge od רָקַק prsknul, pliw-
nul, tedy člowěk uplwnj hoden, ginj pak od רָקַק
prázdným, hlaupým býti. — Wšak při potupných slowech
nezáležj tolik na půwodnjm wýznamu, gako na obwyklém
mluwenj, dle kterého se mnohé slovo samo w sobě nezleh-
čugj k snjženj a potupenj giného užjwá, — kde náramnost
hněwu ne zgednoho slowa, nýbrž z přehledu celé hádky k
posauzenj gest. Dokonalejšj wyswětlenj téhož slowa stalo-
by se tehdy, kdyby buď w biblj, nebo w Talmudě toto slo-
wo u wyprawowánj něgaké rozepře a rozkyselenj se našlo.
— Takt se nacházegj potupná gména od leženj (coucher), od
řemesla taškárského wzatá, kde slowozpyt nic nerozhodne.

**) Saud — rada. Josef Flawius w starobylostech židowských
w knize 4, 8, 14. swědčj, že w každém městě. bylo sedm
mužů sprawedlnostj wynikagjejch za wladaře ustanoweno, těmť
přináležela moc wyrknauti trest smrti nad wraždlnjkem dle
Lew. XXV, 17. Kdožby udeřil a zabil člowěka, smrtj at u-
mě. Dle knih židowských nebo talmudických bylat rada ney-
wyššj saud židowský záležegj ze sedmdesáti dwau saudců,
kteřj ney důležitějšj věci rozhodli, a proti rauhačům trest
ukamenowánj ustanowili. Dle kontextu tedy s wersšem 21.
smysl gest : Kdež se nesprawedliwé a tak násilně, gako wra-

ležejc j ze sedmdesáti saudců, a saudil nad rauhači proti Bohu, ustanowuge kamenowánj rauhači za trest. Těmi slowy chtěl Ježíš ponawrh-nauti, že hněw nesprawedliwý, gestli prudšj gest, nežli wraždlnjkůw, též před Bohem wětšj winu má. Kdyžby pak nesprawedliwý hněw ge-ště wyššjho stupně dosáhl, tak žeby w to ney-ohawněšj tapenj wyrážel, nazjwage swěho bližnjho bez přičiny bláznem, nešlechetnjkem, mo-dloslužebnjkem: powinen bude pekelného ohně, *) t. g. trestu nad kamenowánj hrozněšjho — tedy upálenj, čjmž Ježíš opět poučiti chtěl, že ne-sprawedliwý hněw we swé neywyššj prudkosti, třebasby s wraždau bližnjho spogen nebyl, též neywětšj winu má před Bohem.

žedlnjk hněwá, gest též smrti hoden; čj hněw nesprawe-dliwý geště prudšj gest, že bližnjho tupj: tenť hoden gest ukamenowánj, neboli wětšjho trestu. Poněwadž pak nikdež Ježíš neučil, aby mrawnj poklésky swětiskými tresty kárány byly, tedy oboge metonymicky řečeno gest; trest gest na mjstě winy položen; smysl tedy, že nesprawedliwě hněwa-gjcj se na bližnjho, ažby geg i usmrtiti chtěl, takowau winu má, gako wraždlnjk, a čj hněw geště prudšj gest, že o mno-ho wětšj winu nese.

- *) Ohně pekelného. W řeckém a latinském čte se: ohně gehe-ny, ačkoliw gehanna **גֵּהֶנְנָא** znamenala audolj na wý-chodnj straně Jerusalema ležejc, kde prw djtky modle Mo-loch obětowány byly; pak po nawrácenj ze zagetj Baby-lonského mrchy a powrhel ustawičuým ohněm pálen byl: předce znamená to slowo w nowém zákoně wždy oheň pe-kelný, gako w. 29. 30. Poněwadž pak řeč Ježíše Krista horuge (gradatio) kde prwnj stupeň usmrcenj mečem, druhý kamenowánj gest, tedy může se třetj stupeň mysliti: upále-nj; ginákby přestalo horowánj řeči; nebt každý, kdo se na bratra swěho hněwá, a geg nenáwidj, wraždlnjk, tedy ne-hoden blaženosti nebeské.

C.

Genom nesprawedliwý hněw, powstal-li bez přičiny ze strany bližnjho, a udušuge-li nacele lásku, která chybugjcjho naprawiti hledj: takowý hněw gest před Bohem hřjśný a trestu hodný. Gestli ale hněw sprawedliwý, powstal-li z nelj-bosti nad nešlechetným gednánjm bližnjho, nenj-li bez lásky hledagjcj polepšenj gehu, takowý hněw nenj hřjśný před Bohem. Takowým sprawedliwým hněwem naplněn byl Ježjś, když w den sobotnj wšed do školy židowské spatřil, že Fari-seowé a zákonnjci šetřj, zdali w ten den uzdrawj člověka ruku uschlau magjcjho, aby ho gako rušitele soboty obžalowali. (Mar. III, 5.) Takowý sprawedliwý hněw powstal w Ježjši, kdykoliw patřil na peychu, lakomstwj a pokrytstwj neřestných Fariseů. Protož pjše sw. Pawel (k Efezským IV, 6.) *Hněweyte se, však nehřešte, slunce nezapadey na hněwiwost waši.* Dowoluge tedy sw. Apoštol takowý hněw, který bez hřjchu gest, kterým nepřestupuge se powinná láska k bližnjmu vyhledáwagjcj gehu polepšenj: takowý hněw, byiby we swém zniknutj sebe prudšj byl, brzy se umjrnj.

Aniž každé potupné pogmenowánj bližnjho gest hřjśné, neb i Ježjś nazjwal Farisey pro gegich bludy, neřesti a pokrytstwj: pokolenjm geštěřčjm, pokolenjm zlým a cizoložným. (Mat. XII, 34. 39.) blázny a slepci, hady a plemenem geštěř-

čjm. (Mat. XXIII, 17 — 33.) Ano i swé učedlnjky, když pro nedostatek wjry náměsičnjka uzdrawiti nemohli, nazwal Ježjš národem newěrným a přewráceným. Když Petr přemlauwati počal Ježjše, aby tak krutau smrt nepodstupowal, řekl gemu Ježjš: Gdiž za mnau satane, ku pohoršenj gsi mi. Tak nazwal Sw. Pawel čaroděgnjka Elimáše učenj Kristowu odpjragjcjho synem ďáblovým a nepřjtelem wšj sprawedlnosti. We wšech těchto příkladech widjme hněw sprawedliwý, a protož potupné pogmenowánj bližnjho gest zaslawžené, aniž od lásky k bližnjmu' odlaučené. Ježjš hleděl Farisey naprawiti, učedlnjky we wjře posilniti; Pawel potrestal onoho čaroděgnjka slepotau na čas trwagjcj, aby tjm způsobem k poznánj lepšjmu učenj Kristowa byl připrawen. Z toho vyplýwá, že nezáležj wina we wyřknutj potupného slowa rachcha, nebo blázne; nýbrž we hněwiwém smeyšlenj k bližnjmu, za kterým se gakékoliw potupné gmeno naň wyřkne.

Nesprawedliwý ale byl hněw Fariseů, kteří bez přjčiny sprawedliwé, ano z hanebných náruživostj, z pechy, záwisti nad Ježjšem se horšili konagjcjm skutky swaté a šlechetné. Nesprawedliwý byl hněw Fariseů, když wyhnal z chrámu Spasitel prodáwagjcjch owce a woly, když penězoměncům rozsypal penje, a stoly gegich zpřewracel. (Jan II, 15.) Nesprawedliwý byl gegich hněw a pokrytské ono horlenj a swěcenj soboty, když na ten den uzdrawowal nemocné, gako člověka

třídct osm let w nemoci se trápjcjho; (Jan V, 4.)
 giného pak magicjho ruku uschlau, (Mar. IV, 5. 6.)
 slepého od narozenj; (Jan IX, 1.) nesprawedliwý
 byl hněw, když wytýkal gim gegich bludy, po-
 krytstwj, chtěge napraviti gich. (Luk. XI, 39 —
 53. Mat. XXIII, 1.) Též nesprawedliwá byla
 potupa nad Ježšem od Fariseů wyřknutá, když
 geg wymýtawšjho ďábly we spolku se zlými du-
 chy a Belzebubem býti prawili; (Mat. XII, 24.)
 když geg, kterýž hřjchu neučinil, aniž gest lest na-
 lezena w ustech geho, nazwali swůdcem lidu; (Jan
 VII, 12.) když geg chtěgcjho Farisey přiwesti k
 poznánj swé odrodilosti od Abrahama a smeyšlenj
 ďábelského, nazwali Samaritánem, a od ducha
 zlého posedlým; (Jan VIII, 48.) když nazwali
 geg wyznáwagjcjho swau nebeskau důstognost
 rauhačem, a před stolicj Pilátowau buřičem pro-
 ti cjsaři a rauhačem proti Bohu. (Luk. XXIII, 1.)

Takowý nesprawedliwý hněw gest trestu
 hoden, nebť hřjšný gest giž we swém počátku,
 protože pochází z náklonnostj hřjšných, z peychy,
 zówisti, nedostatku lásky; též hřjšný gest we
 swých následcjcch, nebť wede knásilnému gedná-
 nj proti bližnjmu. Bůh zpytatel ledwj sneljbo-
 stj spatřuge smeyšlenj nepřátelské takowého bez-
 práwě hněwiwého člowěka, a přičjtá gemu tako-
 wau winu, gak nesprawedliwé a prudké geho
 hněwiwé gest smeyšlenj. Nesprawedliwý-li tedy
 hněw w někom tak se rozmohl, žeby moha usmrtil
 člowěka, prowiňuje se před Bohem gako wraže-

* *

dlnjk, nebi kdo w srdci swém wraždlné smýšle-
 nj proti bližnjmu chowá, nenj vzdálen od zpá-
 chánj wraždy; příležitost ke skutku, a naděje
 ugiti trestu swětskému urychlj a usnadnj skutek.
 Nesprawedliwý hněw Fariseů proti Ježjši neutišil
 se, nýbrž ustawičně o záhubu geho bděl. Giž o
 druhé welikonočnj slawnosti weřegného auřadu
 Ježše Krista, kde on člověka třidceti osm let
 nemocného uzdrawil, giž tenkrát nesprawedli-
 wý hněw ge tak daleko wedl, že stáli o bezži-
 wotj geho; (Jan V, 18.) byliť giž tenkrát před
 wšewědaucjm Bohem tak winni, gako wraždlnj-
 ci. Hněw Fariseůw byl prudčj a s wětšj winau
 spogen, když uzdrawil ďábelstwjm posedlého
 slepého a němého, an mluwil a widěl, a wšickni
 se zástupowé děsili a prawili: Nenj-liž tento
 syn Dawidůw? ale Fariseowé uslyšewše to pra-
 wili, tento newymýtá ďáblů, než skrze Belzebu-
 ba, knjžete ďábelského. (Mat. XII, 12.) Na wyš-
 šjm stupni byl nesprawedliwý hněw proti Ježjši,
 když Židům wytykal hřjchy gegich, pro něž tak
 gsau se stali odrodilými od Abrahama nábožného
 praotce národu, že synowé a potomkowé geho
 slauti nezasluhuj. Leč oni mjsto poznánj swých
 chyb, mjsto pokánj a polepšenj sebe, nazwali Ježj-
 še Samaritánem posedlým, řkauce: Zdaliž my do-
 bře neprawjme, že gsi ty Samaritán, a ďábelstw
 máš, t. g. že gsi kacjřem, nepřjtelem našeho li-
 du a posedlým. Nesprawedliwý hněw Fariseů
 neutišil se, nýbrž ustawičně rostl, a k wraždě se

blížil. Nemohauce Ježíše ukamenowati, (Jan VIII, 59.) aniž lapiti, (Jan IX, 39.) vydali rozkaz na zageť geg, gestližeby kdo zwěděl, kdeby se našel. (XI, 56.) K dokonánj vraždy nad Ježíšem se blížili, uložiwše dáti Jidášowi třideť střjbrných, aby geg zradil. (Mat. XXVI, 15.) Hněw gegich dokonal vraždu, když wešli w radu všecku kněžata a staršj lidu proti Ježíši, aby geg na smrt vydali, když po uzavřeně radě přiwedli geg a vydali swázaného Pontskému Pilátowi, když křičeli: ukřižowán buď! (Mat. XXVII, 23.) A protož vydal gim ho, aby byl ukřižowán, i wywedli geg na místo Golgotha, a tam ukřižowali. (Jan XIX, 18.) Takowýt gest aučinek nespravedliwého hněwu, protož každý, kdož se tak hněwá na bližnjho, wraždlnjk gest. (Jan III, 15.)

D.

Fariseowé pokládali přinášenj obětj za wětšj powinnost, nežli konánj prikázanj bližnjho se týkagjcjch; odtud mohl blud powstati, že oběťmi smazány býti mohau winy a křiwdy z nespravedliwého hněwu bližnjmu učiněné. Takowé smeyšlenj bylo rauhawé proti Bohu, gešto gest swatý, a oběť nelaskawého a hrěšného člowěka nepřigjmá, aniž on, gehož gest okršlek země, i plnost gehu, gehož gest všecku zwěr lesnj, dobytek na horách i wolowé a všeccko ptactwo nebeské, oběťmi dá se porušiti, aby tjm prominul opuštěnj

neyhlawnějšjho přikázanj. Protož giž w Žalmu XVI. bylo Židům praweno, že genom tendůwěrně do stánku Božjho giti smj, kdo žiw gest bez poskwrny, a činj sprawedlnost, kdož mluwj prawdu ze srdce swěho, kdož nečinj lsti gazykem swým, aniž činj bližnjmu swému zlého, a potupy newádj na bližnjho, kdož bezbožného zawrhuge, cti-tele Hospodinowa we wáznosti má, kdož peněz swých nedá na lichwu, a darů na ugmu newinného nepřigjmá. Zřetedlnějšj geště bylať slowa Ozeášě proroka (VI, 6.) gménem Hospodinowým ikaucjho: Milosrdenstwj chci a ne oběti. Wiz také 1. Král. XV, 22. 23. Isai. I, 10 — 17. — Důmněnj tedy, žeby se ljbila oběť nelaskawého Bohu, byloť zřegmě učenj Pjsma sw. na odpor, gsauc mimo to společnosti lidské záhubné; neb tjm způsobem otewřena byla cesta křiwému a nesprawedliwému utiskowánj bližnjho, an nelaskawý a nesprawedliwý člověk se důwěřowal, že oběť nábradu za křiwdu spáchanau učinj.

Nemohlť tedy Ježjš we swém učenj o nesprawedliwém hněwu a uráženj bližnjho nedotknauti se tohoto bludu a geg nenaprawiti. K doplněnj smyslu (w. 23.) může se přidati: Wyť mysljte, že oběťm i nahradjte křiwdy bližnjmu učiněné. Nikoliw; nýbrž učinil-li bližnjmu křiwdu, potřebj gest, aby gemu spjše zadost učinil, se snjm smjřil, a tehďž teprw oběť twá Bohu přigemma bude, a tohoť tak newyhnutedlně se wyhledáwá, že samo Pjsmo nabjzj, aby geden každý, byť i oběť

geho, buď howádko, buď požitky pozemské, giž na oltáři ležela, rozpomenuw se, že bratr gehu má něco proti němu, oběti před oltářem nechal, a gda dříwe smjřil se s bližnjm swým, náhradu za křiwdu gemu učinil, a potom teprw přigda obětował oběť swau, by snad neměla oběť ta překážky u Boha pro nedostatek lásky.

3. O poctě Swatých.

Od Vincencia Zahradnjka, faráře w Křešicjch.

Podlé swědomj, gež wydává augsburská Konfessj, prwotnj protestanti na tom ustrnuli, „že památky lidj swatých lidu se předkládati magj, aby wjry a skutků gegich se nasledowati snažili.“ (I. 21.) I nyněgšj protestanti w poctě magj zemřelé, genž za žiwota swého bleskem neobyčegné ctnosti se stkwěli, a obecnému blahu znamenitě byli prospěšni. Žiwotowé gegich negednjm perem se lěj, a památka wšelikau oslawau zachowáwa. W Drážďanech we dworském chrámu podlé kazatedlnice powěšen gest sličný obraz slowutného kazatele Františka Volkmaru Reinharda. Což w této příčině protestanti dobrého a chwalebného činj, to činj též katoljci, anobř w katolické cirkwi o poctě swatých zvláštnj zákonowé a zřízení se nalézagj. O tom rozprávěti budu w ge-

dnánj tomto, w kterémž obzwlášť wyložjm: kdoby u katoljků gmjn byl za Swatého; čemu zborná cirkew o uctě Swatých učj; že se ctěnj a wzjwánj Swatých gedno za radu pókládá; že katolické o počtě Swatých učenj základ má w Božjm slowu; a gak se u katoljků tohoto učenj w skutku užjwá.

I

Wizne neyprw, kdoby podle smyslu cirkwe katolické za Swatého držán býti měl.

Za času apoštolů Kristowých všickni wúbec křesťané swatými slauli. Z čehož gest widomo, že swatým gest vlastně ten, kdož prawým a dokonalým gest křesťanem, a gehožto žiwot se giným za příklad wystawiti může.

Nebuď pochybowáno, že titýž swatj lidé žij na zemi, lidé, kterjž učenj Ježjšowo gako w tuk a krew duše swé obráceno magjce, zwláštňj křesťanskau dokonalostj nad ginými wéwodj. Nicméně wedlé smyslu cirkwe katolické žádný, byť i neydokonalejšjm byl ctitelem Kristowým, za swatého gmjn býti nemá, pokudž odsud nepřekročil na onen swět. Kteréžto cirkewnj ustanowenj welmi gest wěhlasno. Neb pokud bytem gest člověk na zemi, negistať gest ctnost geho. Ježjš Kristus se sám w tom ráčil ohlásiti, že gedno ten bude spasen, kterýž setrwá až do konce. (Mat. X, 22.) Čjm kdo uslechtilejšj gest powahy, tm méně se welebuge před lidmi, a tm wjce mu gest protimyslno, gestli geg ginj bez rozpaku welebj.

Wůbec gest nebezpečno ctnosti, na někom znamenáné, wysoce slawiti za žiwobytnosti gehu, a s nižádnau to nenj škodau, odkládá-li cjrkew oslawovánj šlechetenstwj gehu až na ten čas, w kterémž ho nebude u prostřed nás.

Nežádáť se ale, by ti, gimž gakožto swatým pocta wzdávána býti má, beze wšj byli poskwrny; neb i neywýbornějšjho úmyslu lidé obmezený magj rozum, a negedněm gsau poddání omylům. Dokudž ale rozum člowěka neomylnostj nenj obdařen: nemůž se žádati, by gednánj gehu docela bylo prawo a bez auhony, a žádná při něm pokléska nalezena nebyla. Postačugeť, gestliže ti, gež za swaté klásti máme, lidé byli sličné wůle, a poklesli-li se w něčem, napotom se poznali w omylech a wadách swých, a přjslušně ge opravili. Mnohý se právě tjm dostogna učinil počtěnj, Swatým přježitěho, že welikým byw hřjsnjkem, naprosto se obrátil ku Pánu, a gal se činiti weliké pokánj. Mrawnj člowěka nedostatkowé skrownj-li gsau, nepůsobj žádného pohoršenj, a byť se ho třeba až do wykonánj žiwota gehu přidrželi, můžeť předce gmjn býti za Swatého, pokudž mrawnj nedostatkowé w blesku ctnostj gehu spatřiti se nedagj.

Poněwadž pak gisto gest, že lidé, genž zde s neywětšj pilnostj střehau wůle Božj, a na wysokých stupněch dokonalosti křesťanské setrwali až do končiny žiwota swého, neywyššj onoho swěta blahosti dosahugj: wůbec se také ten pokládati

může za Swatého, genž nepochybně w blahoslaweném zboru nebešlanů s Kristem kraluge.

II.

Čemu giž cjrkew katolická o ctěnj Swatých učj, zauplna gest mandré a prospěšné. Tjm se každý ugistiti máž, nestranným-li sandem wážj neyprw ndležitosť ctěnj Swatých, potom řád, njmž cjrkew někoho za Swatého wyhlašuge, a konečně způsob ucty, kteraž wzdáwana býti má Swatým.

A.

Cjrkew katolická učj, žež owšem přjslušno a ndležito gest, w počtě mjtj Swaté. Nemáť za giné, než že to gest s nemalau ztrátau a ugmau obecného dobrého, i geđiný-li přjklad znamenité ctnosti křesťanské se tagj, a w zapomenutj přicházj. Pročež pobožný úmysl gegj k tomu směřuge, by přjkladowé obzwláštnj ctnosti, od zemřelých křesťanů ostawenj, w obecnau wědomost přicházeli, a každý se pilně chowal wšech řečj a činů, gimíž se tito swatj křesťané zlehčugj a slawná powěst gegich wyprázdnuge. Welj cjrkew katolická, by dokonalj křesťané ne gen dāwno pominulých wěků, alebrž i nedāwno odtuđ odešlj knasledowanj wěřjcjm wystawowání byli; welj, by každá wlast, každý pronárod, každé pohlawj, každý wěk a staw zwlaštnj měl Swaté swé; welj, by wzđelawatedlnj, přjkladnj žiwotowé rozmanitého způsobu zboru wěřjcjch přědkládání

byli. Kteréžto welenj cirkwe žeť owšem gest přemaudré, na swětle ležj.

1. Ač mnoho gest hříšnosti a bezprávj na zemi, nicméně se ctnosti a mrawnj dobroty mnohem wjce mezilidmi nacházj. Hřích, nezdá-li se býti nad mjru rozkošen a zišten, nebýwá páchán od lidj, gediné snad od těch, kteříž mdlého gsau rozumu a bludného swědomj. W počtu pak dobrých lidj některj tak autlé a žiwé magj swědomj, a srdce ke všemu dobrému tak nakloněné, že netoliko nikdý nehřešj, alebrž všech možných ctnostj přechoťně provozugj. W powaze a obwyklém žiwobyťj gegich ni bystré oko utrhawých nepřátel a soků skwrny něgaké a wady nespátruge. Kdo gest powědom žiwota gegich, neb dokonce přjležitosti nalezl, nahlédnauti gim do srdce; diwj se mrawnj dobrotě gegich, a nemůž si gich než wysoce wážiti w srdci swém. Diwy tworj milost Ducha Swatého, a některé lidi k tomu přiwozuge, že plně chápagj Krista, a žiwot wedau wnitř i zewnitř podobný žiwotu gehu. Přicházj-li kdo do nebe, ti tak bohomyslnj a dobrj tam gistotně přicházegj. Pakli odsud w skutku Swatj lidé na onen swět wykročugj: mohau zde také neylepšjm právem w slawné žjti paměti.

2. Mámeť ge pak mjtí we cti z negedné přjčiny. a) Milo gest předstawowati si walné množstwj lidj, gešto zde druhdy spanilé prokazowawše ctnosti, nynj newymluwně se radugj w sjdlech nebeských. Giž pro pauhau duchownj rozkoš

ctjti máme Swaté. b) K platnějšimu poznánj
 wszelikých sličnostj welice nám dopomáhá wysta-
 wenj mnohotwárných příkladů Swatých. Před-
 klad mravnjch prawidel wždy má swé nedostat-
 ky, anť toto vyučowanj djlem těžko myslj se obg-
 má, djlem ctnost podlé všech subtilných a we-
 spolek se progymagjcjch stránek gegich wylčiti
 nemůže. Příkladové ale ku podiwu mravný cit
 gednoho každého ostrj a wzdělawagj, a gsau ga-
 ko walné zrcadlo, w kterémž i mdlé oko způ-
 sob sličného a poctiwého žiwota gasně spatruge.
 c) K tomu přistupuge, že příkladové Swatých
 netoliko dopomáhagj k swětlegšimu wědomjctno-
 sti křesťanské, brž také chuť a horliwost k wyko-
 nawanj gegjmu zaněcugj. Porážegjť škodný blud,
 že nenj w moci člowěka, by úplně byl ctným a
 šlechetným. Nebo seč bylo mnoho set a mnoho
 tisjč lidj, genžto druhdy wtěchže přjležitostech-
 záwadách a pokušenjch, w kterýchžto my žiwi
 gsme, zde obcowali: toť owšem i w našj wůli a moci
 gest postaweno. Wjme-li tolikéz, že všickni, genž
 druhdy zde swatě obcowali, nynj požjwagj rado-
 stj, kterýchž žádný gazyk wymluwiti nemůže:
 tjm horliwěgi piljme w gegich šlepěgich kráčeti.
 Příklady křesťanské ctnosti wúbec mocně táhnau
 a ponaukagj k nasledowanj. d) Nešťasten gest
 člowěk, ztratil-li wjru, že drahně ctnostj na ze-
 mi se nacházj, a zdá-li se mu každý člowěk mrz-
 kým býti sobjkem, wjce k dšblu než k Bohu při-
 lnulým. Gižť pak ctěnjm Swatých naše k lidem

důvěrnost welmi se rozmáhá a posiluge. Neb bylo-li giž bez počtu Swatých lidj na zemi: bez pochyby i nynj bez čjsla ctných a dobrých lidj zde žiwo gest. e) Hluboce wkořeněnou, gasnau a žiwau wěrau bez počtu lidj zde wyniklo na wrch ctnosti. Tau přjčinau nám ctěnj Swatých welikau moc a platnost wjry Kristowy ukazuge, tjm pak nám gi dražšj a milegšj činj, a na to nás wede, bychom gi titýž plněgi obsahowali negen rozumem a pamětj, alebrž i srdcem. f) Přjkladowé Swatých nás učj sebe a giné lidi lépe znáti, gakož i zgewno gest, že zwykli-li gsme Swatých všemi způsoby wysoce ctjti, přiwykáme tolikéž o giných lidj ceně a hodnosti neginák než podlé ctnosti gegich sauditi. g) Neyposlěz nás ctěnj Swatých w nuzně potřebné ctnosti pokory ustawuge. Neb kdo si weliké a čisté ctnosti gegich pilně klade před oči, žiwěgi se poznáwa w nedostatcích a kleskách swých, a že nikoliwěk nenj takowý prawé ctnosti znatel i plnitel, gacjž byli tisjcowé tisjců, genžto hned po smrti swé dostogni byli blahosti nebeské.

3. Aníž nám kdo na odpor nastupug, že nám Ježjš přjklad neydokonaleggšj lidské ctnosti zůstal. Neb z toho nižádnau měrau newypadá, žeby zřenj na giné přjklady ctnosti bylo zbytečno, neb dokonce škodno, a se zastjněnjm sláwy Kristowy. Kdo Krista ctj, ctj tolikéž lidi-učenj a přjkladem gehu vzdělané, a sice ne gedno umrlé, brž i ty, kterjž geště gsau na žiwě.

4. Tak nápodobně w nemalém gsau omylu ti, kdož se domnjwagj, žeby se ctěnjm Swatých ugma činila pokloně, Bohu powinné. Katolická cirkew sama tomu učj, že swrchowaná čest a neyhlubšj poklona gediné k Bohu připadá, gakožto pánu nebe a země. Každý i sprostý člowěk dobře znamená weliký rozdjl mezi ctěnjm Swatých a klaněnjm se Bohu. Pakli kdo Swaté ctj tak ga-ko Boha: neumně si počjná a protiwo smyslu a učenj cirkwe katolické. W žiwotu Swatých spa-ťrugeme moc, dobrotu a milostiwoť Božj, a pocta, Swatým učiněná, vlastně se wznášj na Boha. Neb cokoli na swěťe slawného wykonali a welikého, neb i nynj konagj w řjši nebeské: k tomu gim Bůh swětla a sily udělil a udjlj. Ctjme Swaté přjčianu milostj a darů od Boha přigatých, a protož Boha samého w nich ctjme a zwelebugeme. Sličnoli gest, w poctiwosti mjtj ty, kterj se u prostřed nás zwláštjnjm stkwěgj šlechetenstwjm, a nenj-li to w odporu s poklonau Bohu powinnau: ctěnj Swatých tjm méně poctě Neywyššjho překazj.

B.

Nechť pak žádný nemnj, že leckdos poctiwosti Swatých můž býti účasten. Katolická cirkew welj, by ten, kdož gakožto Swatý slawen býti má, za swatého weřegně byl wyhlášen, a aby se toto zemřelých křesťanů za swaté wyhlašowánj slušným řádem dalo.

Kdyby se třebas i pochybowati dalo, že ten neb onen člověk za žiwota swého w skutku obzwláštnj dokonalostj nad giné předčil; kdyby třebas byl neměl těch do sebe sličnostj, kteréž se mu přičjtaj: předceby wyljčenj žiwota gehu s nemalým bylo prospěchem našjm. Neb zkusením gest prokázáno, že i smyšlené zpráwy o žiwotu lidj, leč dobrých leč zlých, mocně se dotýkaj duše našj. Nicméně gisto gest, že smyšlenj příkladové křesťanského žiwota nikoli w té mјře neučj a newzděláwaj, gako ti, o kterýchž se pochybowati nemůže, že w skutku dání byli od lidj.

Kdyby však leckdos od gakýchkoli lidj a bez rozpáčenj za Swatého mohl býti prohlášen: mnohoby se wyrogilo pokrytstwja podvodu. Lidé, welmi žádostiwi cti a sláwy, wšeckoby na to wynakládali, by přelstili lehkowěrné množstwj, a i bez zaslůžnosti swé pogati byli w počet Swatých. Nerozumný, wšelikými potřeběného powěrami nakwašený lid by snadno lecgakého obzwláštnjka pro pauhau gehu pošmurnost a gešitné mořenj těla za Swatého wywolal.

Z těchto dwau přjčin sám neywyššj řjditel cjrke slawné má wydati swědomj, kdo za žiwota swého plně se udůstogil gména křesťanského, a za přjklad dokonalé pobožnosti wzat býti může. Magjť však knjžata cjrke swrchowanau o to mјti péči, aby žádného odsud odešlého křesťana žiwot za přjklad nebyl wystawen, leč dřjwe zauplna smeyšlenj a gednánj gehu w přjsné

pogato bylo wyšetřenj. Pilně magj skaumati, hodnowěrný-li gsau ty zpráwy, kteréž gich o žiwobyti geho došly, a také-li se nalézajg gisté něgake a nepochybné památky swatosti geho.

Udalo-li se w žiwotě lidj, genž za Swaté wyhlášení býti magj, něco takowého, čjmž Bůh obzvláštnj swé nad nimi zaljbenj wygewil, neb sie prozřetedlnau zpráwu swau až hned na zřetel dokázal: tedy i to wzjti magj we dbalé uwaženj. Nic méně žádný se nedomnjwey, žeby nemohl za Swatého wyhlášen býti leč gedno ten, nad njmž Bůh diwnými udalostmi zvláštnj swé zaljbenj ukázal. Gestliž zagisté drahný počet osob, kteréž w skutku přjkladnau ctnostj se stkwěly, an se w žiwobytnosti gegich zhola nic zázračného neudalo. A na druhau stranu i neyzázračnějšj a neydiwnějšj přjbehové nikoli nedoličugj, žeby někdo w skutku byl Swatým, nenj-li gisto a patrno, že celau dušj lnul k Bohu a k wěcem nebeským, a dokonalým byl ctnosti křesťanské gak znatelem, takéž i plnitelem.

Gestliže sami zpráweowé cirkwe weškeren žiwot těch, genž za Swaté gmjni býti magj, bedliwě zpytugj, a gak spanilé ctnosti a bláhoděné skutky gegich, tak též i zázraky, gimíž ge Bůh oslawil, hodnowěrným způsobem celému světu w známost uwozugj: wstřjc se vycházj zlému užwánj, kteréžby za přjčinau ctěnj Swatých vzniknati mohlo, a nedává se přjležitosti, by leč neroz-

umnj leč křiwj wykladači žiwotů Swatých to, což neywelebnějšho gest, přiwáděli w lehkost a potupa.

Zdeť mi gest pomaňti, že wrchnj důstojnĳci cirkwe katolické, někoho-li w počet Swatých přigmagj, neprawj se při tom býti neomylnými, tak žeby ten, gegž za Swatého wyhlásili, gisté a nepochybně byl Swatým, a žeby zhrěšil, kdoby geg za Swatého přigjti nechtěl. Nicméně dobrým právem wěc k wjře welmi podobnau býti gistj, že w skutku gest Swatým, že každý bezpečně wypowěď gegich za prawau přigjti může, a že wždy s prospěchem předstawenau od nich osobu gakožto Swatau ctj, byť třebas z strany nj omyl něgaký podešel. *Falsum est*,—wece František Veronius w swém prawidlu wjry—*hunc vel illum Sanctum, cujus Scriptura non meminit, revera Sanctum esse. Sufficit ad hoc de hujusmodi Sancti beatitudine certitudo moralis.* (Reg. fidei §. 6. n. 3.)

C.

Gakož pak cirkew welmi prozřetedlně gedná w přjčině wyhlašowánj Swatých: tak zárowně chwálený od nj *způsob ucty Swatých* zcela se snášj se zdravým rozumem a s prawidly maudrosti.

1. Předkem učj cirkew katolická, že přednj a čelnj ucta Swatých w nasledowánj gegich záležj. Kdo se zagisté s pilnostj znáti učj spanilý žiwot gegich, a rád tak smeyšlj a gedná, gakož oni druhdy smeyšleli a gednali: neyzřetedlněgi uka-

zuga, že si gich wysoce wáží, a w hodné, gim samým ljbézné poctiwosti ge má. Tau samau přjčinau welj cjrkew katolická, aby žiwotowé Swatých wšelikým sice obyčegem, wždycky wšak wzdělawatedlně, bez ljuvenj negistých zázraků a přiměšowanj powěrných úmyslů, giž krátce, giž obšjrněgi, giž z té giž z oné strany, giž pro učené a wzdělané, giž pro sprostý lid, abrz i pro mládež wykládláni byli. Každý pak opravdowý ctitel Swatých s pobožnau dychtiwostj čjsti má wypsánj žiwotů Swatých, a bráti z toho pochop k spásitedlným rozgjmánjm.

2. Aby Swatj zachowáni byli w žiwé paměti wěřjcjh, a pauhým připominánjm dobrá hnuttj w nich wzbuzowali: má památce gednoho každého zwláštnj den w roce zaswěcen býti, tak aby každý den gednoho z welebných měštanů nebeských k srdečnému ctěnj našemu předstawowal. Tau samau přjčinau ke cti Swatých i také oltáře ano i chrámy stawěti cjrkew powoluge, pokud se gen přjležitosti nedává k škodliwému domněnj, že se zde ne Bohu, brž něgakému Swatému činiti má poklona.

3. Každý člowěk obzwláštnjm se znamená gménem, aby od giných lidjsnáze mohl býti rozeznán. I této přjležitosti welj cjrkew užjwati k prospěšnému ctěnj Swatých. Ustawila toliž, aby každému, genž skrze křest wcházj w společenstwj křesťanů, aneb při biřmowanj gehu a slawném powtwrzenj u wjře a úmyslu křesťanském, gména

některých Swatých se dávala. Tauto měrau se powinnost nasledowánj Swatých welmi aučinliwě každému klade na srdce, a gako žádný zapomenauti nemůže na vlastnj křestné a bñimowné gméno swé, tak mu též z paměti wygjtí nemůže, že toho neb onoho Swatého obzwláštně ctíti, a přjkladem geho k chtěnj a působenj všeho dobrého se wzburowati gest powinen.

4. Magj se tolikéz w katolické cirkwi užjwati a w přjslušné počtiwosti mjtí obrazowé a sochy Swatých. Skrze obrazy Swatých se napomáhá, že si osoby gegich žiwěgi na mysli předstawiti můžeme. Gsau-li obrazowé djlo mistrrowské ruký: wzdláwagj naši citedlnost pěkného, zwláštñj newinnau rozkoš nám působj, a owšem neypřjhodněgi šlechtj a okrašugj chrámy, oltáře a přjbytky naše. Pěknj obrazowé, i newzdlělaných řđj pozornost na sebe obracugjce, k negednomu gim slaužj poučenj. Swatj z obrazů swých k srdci mlawj, a důležitě prawdy hlásagj, zwláště pak powinnost ctného obcowánj nám žiwě kladau před oči: Pospolitěgšj býwagj myšlěnký naše, an před ušlechtilým obrazem některého Swatého konáme pobožnost swau. Nepochybně každý vlastnjm giž zkušěnjm poznal, že patřenj na zdárné obrazy a sochy negedno spasitedlné hnutj w nás wzbuze. — Poněwadž pak ucta osoby nemůž odlaučena býti od obrazu, kterýž gi gako přjtomnau předstawuge; poněwadž si dobré děti mnoho wážj obrazů rodičů swých, a obrazowé králů, knj-

* *

žat, a welikých, slowatých lidj wúbec w pocti-
wosti se magj: chwalitebně gedná cjrkew katoli-
cká, nařizujíc, bychom obrazům a sochám Swa-
tých přiležitau čest vzdávali. — Aníž kdo u-
žjwánj a etěnj obrazů Swatých gakožto modlo-
službu potupug. Neb modloslužebnj mnj, žaby
se newiditedlný Bůh a prostočistá bytnost obraz-
ně wytwářiti dala, a obrazu, gakožto Boha neb
božstwj w sobě držjcmu se klanj. Katolická
cjrkew ale žádných takových obrazů a modlár-
ských obyčejů netrpj, a zřegmě za škodau po-
wěru pokládá to domněnj, žaby který obraz zá-
zračné gakés neb jiné aučinky prowodil, než ta-
kové, genž přirozeným během se dagj, wyložiti.

5. Slušně též welj cjrkew, bychom ctili o-
statky Swatých, gešto gsau prawj, neb aspoň po-
božnau wěrau za prawé se pokládaj. Neb gistě
žálný člowěk tklivého srdce bez spasitedlného
pohnutj mysli nepatřj na ostatky těl, w kterýchž
druhdy weliké, swaté duše přebýwaly. Wzácna-
li gest lidem wúbec každá památka wysoce učen-
ných ana weliké slowo wzatých lidj; draze-li ča-
sto ty a takové památky kupugj, a pečliwě-li cho-
wagj wěcj, po zemřelém kom drahém zůstalych,
ač gich proto žádný netupj: ne wěeligak maudře-
by gednala cjrkew katolická, proti zbožnému, mra-
wu křesťanské dáwnobylosti by čelila, a násilj čí-
nila bohomyslým dušjm, kdyby newelela ctiti
osudj a zůstanky těch, kteréž sama za Swaté wy-
hlásila a srdečně ctiti welj.

6. Neyposléze cirkew katolická tñi uctu Swatých žiwěgšj a platněgšj činj, že wěrné swé i k wzjwánj Swatých wede, a wzjwánj toto wýslowně ušj býti prospěšno. S prospěchem bychom žádali Swaté o gegich u Boha přjmlawu, i kdyby w 'negistotě' zůstawalo, zdali w skutku platně za nás orodugj. Neb wolagjce k Swatým o gegich přjmlawu, žiwěgi cjtjme, že kdokoli zde právě křesťanský byl žiw, do nebe se dostává, a že ctnost neywětšj má cenu, a neywjce platj u Boha. Wzjwánjm Swatých se w pokoře cwičjme, dáwagjce na gěwo, že cjtjme nedůstognost swau před Bohem, že nespoleháme na ctnosti swé, aniž se dowěrugeme zásluhám swým. Wzjwánjm Swatých úplašgi ukazugeme, že nám wzácno a draho gest, oš modlitbu swau rozprostjráme před Bohem. K wzjwánj Swatých samo srdce nás pudj, andi zwláštñj w tom utěchu nalezá. Syn, ztratiw otce, kterýž za žiwobyť swého neywraucněgšj modlitby k Bohu zaň posjlal, nic nepochybuge, že drahý otec i na onom swětě o dobré geho pečugě, a protož wolá: „Otče, pomni na mne, siré dítě swé, a nepřestaň mne milowati, nepřestaň se i nynj modliti za mne.“ — Gakož pak by nám wždy bylo wzjwati Swaté, byť třebas w skutku nebyli našť přjmlawěj u Boha: takby Swatým za nás se přjmlawwati náleželo, byť třebas w skutku nám neslanžila přjmlawa gegich, a Bůh i beze wšeho kuj patřehj nám adjlel darů swých. Neb Swatj wnebi dokonalegi gsau žiwi, nežli my zde na ze-

mi. Gestliže však každý čestný člověk jiným lidem z té duše žádá všechno možné dobré, a pudj-li ho rozhárala srdce láska, by se k Bohu za ně modlil: Swatj wnebi tjm wraucněgi nám všeho dobra žádaj, a tato gegich žádost i wen se wyléwá, a wzpůsobu modlitby nese k trůnu Božjmu. — Nepochybugme ale, že Swatj opravdu platně za nás oroduj, že nám Bůh za přčinau proseb gegich milostj udjli, gichž bychom sic nepřigali, a že nasledowně s nemalým prospěšenstwjm k nim woláme. Božj gest to welenj, by Swatj za nás prosili, tak gako welj, by se geden člověk modlil za druhého. Gestliže ale Bůh každý skutek podlé wůle gehu působený odplacuge: tedy odplacuge také modlitbu Swatých, za nás konanau, zwlastě tjm, že gi milostiwě wyslýchá. Gegich přjmluwau pohnut býwá k wyslyšenj, aby gegich radost byla tjm wětšj, a aby tjm zregměgšj byla gehu otrowská přjeň a dobrota. Máme-li gistotu, že naše wlastnj pobožná modlitba za giné ljbezua gest Bohu, a wyslyšána býwá: modlitba těch, gešto gsau přátelé Božj, a prosti všech nedostatků a zlostj lidských, gistotně účinněgšj gest než modlitba naše. Nakloňuge Bůh uši swé k přjmluwám Swatých swých i proto, aby nás mocněgi ponukl, předně zůstaweného od nich přjkladu žiwota pilně skaumati a horliwě nasledowati, pak ale i gim srdečné wzdávati djky. Tak gako my lidé maudtrau máme přčinu, i nehodnému, za kteréhož se ginj maudřj lidé přjmlauwagj, dobro-

dinj prokázati: tak zagisté i maudrost a láska Bo-
 žj w přjmluwě Swatých přjčinu nacházj, blaho-
 datněgšj se k nám ukázati. — Bychom pak s
 rozumem a s plnou důvěrou k Swatým o gegich
 u Boha přjmluwu wolati mohli, k tomu nám nenj
 potřebj gisté a neomylné známosti, že Swatj sly-
 šj, oč ge prosjme. Dosti měgmež na tom, že nás
 slyšeti mohau, a neslyšj-li nás w skutku, že —
 nás předce alespoň slyšj Bůh, a že on tohoto skr-
 ze milé Swaté swé k sobě wolánj, gakožto wýle-
 wu pokorného srdce, bez odplaty nenechá. A
 však nebud pochybowáno, že Swatj w skutku sly-
 šj wolánj naše. Negsauť sice všewědaucj: než k
 slyšenj prosek našich nenj gim všewědaucnosti po-
 třebj, nýbrž toliko vyššjho stupně wědomja oswj-
 ceněgšjho rozumu, nežli gest rozum náš. Gisto však
 gest, že wědomost nebešjanů naši wědomost da-
 leke přesáhá, a owšem k poznánj žádostj našich
 postačuje. — Někteřj nenáležitost wzjwánj Swa-
 tých tjm doličugj, že Ježíš Kristus gedin gest pro-
 střednjk náš u Boha. Než měliby rozpáciti, že
 Ježíš gedin gest náš u Boha prostřednjk, gelikož
 smrtj swau hříšnosti všeho swěta gednau gest
 shladil. Co se přimlauwánj dotýče, nenj Ježíš
 Kristus sám gediný přimlauwatel náš, alebrž i Swa-
 tj, mohauce za nás orodowati, w skutku za nás o-
 rodugj, a k tomu gim Ježíš sám za přjklad slaužj.
 — Žádný tolikéž cirkew katolickau neroď winiti,
 gakoby chwálenjm modliteb k Swatým konaných,
 wyprázdnowala Božj wywýšenost a sláwu. Z to-

hoby mohla býti winěna, kdyby učila, že nám nelze modlitby naše upřímě a jinak nežli středem Swatých k Bohu posílati, že Swatj vlastnj swau moej, lež Boha, a snad i proti wůli jeho nám spomoci mohou, a že Bůh modlitby naše wyaléchatí byť nemůže, anebo nechce; leč se spolu zbor Swatých za nás přimlawá. Než cirkew katolická nic takého neučj, a protestanti, wté stránce z nerozumu a blauzenj gi winjce, walnau gj činj křiwdu.

O wzjwánj Swatých důkladně rozumuge zbožný Staročech, kněz Tomáš Baworowský, we swém zrcadle wěčného a blahoslaweného života, odkudž dvě pěkných mjst zde kladu. a) „Swatj, ač wídomj nám přestali býti, ale bratřj a spoluaudowé naši býti geště nepřestali. Horliwá láska gich, kterauž nás milugj, geště nenstydlá. Neb tobo wždy widj, w kterémž nás milugj, a skrze kteréhož nám spasitedlných wěcj žádagj. Neb kterak by bylo možné, aby nynj, gsauce swým wykanpenjm bezpečni, nad námi se zapomenuli, poněwadž tehdáž, když duše swé w ruce pána našeho Ježíše Krista poraučeli, za swé nepřátely se modlili. Poslednj nebezpečenstwj smrti nemohlo jim toho zbráníti, aby příkladem Spasitele swého za nepřátely se modlili. Nynj pak gsauce wtěch neynozkožněgšjch nebeských přjbytojch, kterak se zapomenanti magj nad swými bratřjmi, a spolu dědici toho, kteréhož oni nynj užjwagj, blahoslawestwj? Nebo geště o tom oni wědomost magj, že my, kteříž gsme na tomto swětě pozůstali, k

gegich ančastenstwěj přinaležjme, a že ne ginan, než tau, gako i oni, krvj wykaupeni gsme, bratřj a sestry gich zůstawáme, očekawagjce gako wywolenj dědicowé téhož, kteréhož oni nynj giž užjwagj, blahoslawenstwěj, w mnohých nebezpečenstwějch na zemi že přebýwáme. Kterakby to mohlo býti, aby, pečugjce o naše wjítězstwěj, za nás se přimlawati, a nám takowé bezpečnosti, gako i oni magj, na Bohu milosrdném žádati neměli? Žadagjť zagisté, a to tjm horliwěgi, čjm gsau Bohu přjtomněgšj. Gako zde k tomu, aby se za nás modlili, wzbuzowala ge láska: tak ta láska, která wedlé swědectwj swatého Pawla nikdá newypadá, k tomu ge nakloňuje, že oni toho nám srdečně na Bohu žadagj, čehož sami užjwagj. Tak když o dušech Swatých smeyšljm, newjm, pročby mi se to na zlau stranu wykládati mělo, gestli kdy pohožnau myslj od spolubratřů swých w Kristu toho žádám, aby swé swaté a Bohu dobře známé žádosti k mým nehodným prosbám připogili.“ b) „Za starého zákona mohli gména swých awciotců Abrahama, Isáka, Jakoba, Mogžjše a giných některých, kteříž se w tomto žiwotě Pánu Bohu ljbili, w swých prosbách připomjuati: my pak o Swatých, kteříž gsau za přátely Božj wyhlášení, nebudeme smjti w modlitbách swých ani zaslujky činiti? Zdalíž Bůh gest tak záwistiwý, aby to těžce nesl, když se před njm gména a zaslujhy Swatých geho připomjuagj, a od nás za to, aby se za nás přimlawali, prošení býwagj? Musjť w

prawdę něco před Boží swatau welebností wzác-
ného byti, když ti, kteříž přebýwagj na zemi, žá-
dosti své láskau nerozdljnau spogj, a snimi k to-
mu nebeskému biskupu, ku Kristu Ježíši přichá-
zegj.“ (Wiz Zrcadlo věčného žiwota Tomáše Ba-
worowského znowu wydane od Josefa Dytrycha,
w Praze, 1822. strana 46. 47. 48. 60.)

III.

Wýbornost učenj o počtě Swatých i z toho gest wido-
ma, že *cjrkeu katolická ctěnj a wzjwánj Swatých nám*
toliko radj, nikoli ale gakožto powinnost na nás na-
wzkládá.

Welmi slušně a chwalitebně gedná, a zvláštnj
můž očekáwati odplaty každý prawý ctitel Swa-
tých. Gestli však někdo nedbá o počtu Swa-
tých; gestli si obrazů a zůstatků gegich mnoho
newážj; gestli gich nikdy newzjwá o přjmluwu
gegich, vždy ale k samému Bohu se obracj smó-
dlitbami swými: nebřešjž zagisté, a žádných tre-
stů se dostogna nečinj. Gedno tenby hřešil, a
trest na sebe uwalowal, kdoby se rauhal Swatým,
a zgewně lehčil a potupowal obrazy a ostatky ge-
gich. Neb bezprávj-li gest, hanliwě pozjwatili-
dj, lidj často blaudjcjch a padagjcjch: nad to wý-
še hřešj pyšný a drzostný potupnjt těch, kteříž
druhdy bezauhonně a příkladně zde žiwi byli, a
gež Bůh sám udůstogil okaušeti sláwy a blahosti
swé. A nedá-li syn potupowati obraz otce swé-

ho: tjm méně se obrazové Swatých w potupu bráti magj.

František Veronius wece w swém prawidle wjry: „Non est de fide, immo falsum est, ullum exstare præceptum sive mandatum, quo obligentur fideles ad invocandos Sanctos, cum Christo regnantes.“ A přivozge Walenburské, slawné doktory, w tento smyslmlujcj: „Gakož wyznáwáme, že nenj Bohem přikázáno, bychom ctili a wzjwali Swaté a gegich ostatky neb obrazy: tak také twrdíme, že ctěnj a wzjwánj toto na žádném mjestě w pjsmě swatém nenj zapovězeno.“ (§. de invocatione Sanctorum). W rovně týž rozum napsal Holdenius: „Falso nos criminantur heretici, cum docere et credere nos clamitant, Sanctos invocari debere sub æterna damnationis poena. Profitemur quidem, posse Sanctos haud inutiliter invocari: sed teneri catholicos omnes ad actuale hujusmodi invocationis exercitium, nullatenus tanquam veritatem christianam adstruimus.“ (H. Holden. in Analyysi fidei.)

Kdyby cjrkew katolická učila, že nutně gest třeba, ctjti a wzjwati Swaté, a že nápadně hřešj, kdož k této powinnosti státi nerodj: obtížilaby swědomj naše, a k negedněm hřjchům, k negedné nesnázi a pútce dalaby přjčinu. Kdyby ale na-proti tomu neučila, že gest welmi prospěšno a spasitedlno, w poctiwosti mjtj Swaté a gich wzjwati, a kdož gich ctj a o přjmluwu prosj, že sličně a záslužně gedná: nečinilaby vzdělánj našemu

slušného průchodu; a nebylaby prozřetelnou a pečlivou matkou věřících.

IV.

Gíž také věděti slušj, že *katolické učení o počtě Swatých zgewenj Božjm gest potvrzeno.*

1. Zborná cirkew apoštolská, genž dobré a spasitedlné věci učj, k wjře a čestným mrawům patrjčj, neomylnostj gest obdařena. Bůh sám gi wede k známosti všech náboženských prawd, a onl sám wypowjďá, což ona stanovj. Ježjś Kristus wýborné učení swé diwy a zázraky božské býti prokázal, weškeré pak učení swoge obecné cirkwi k zachowánj a zwěstowánj odewzdal. Gíž pak katolická cirkew w přjčině Swatých w skutku tomu učj, což gsem wýše předložil, a welerozumno a prospěšno býti ukázal. Že tomu tak gest, prokazuj weřegné služby Božj, kázanj, modlitebnj knihy, spisowé cirkewnjch otců a učených theologů, knihy katechetické, sněmownj nálezowé a gednání zprawců cirkewnjch, kteréž we všech osmnácte pomínulých stoletjch dali na gewo. Předložena prawidla o ctění Swatých moudřj a dobřj lidé všech wěků chválili, a za těchto našich časů gim žádný naprosto nenj odporen. (Wiz Concil. Trident. Sess. 25. de invocatione et veneratione Sanctorum, de reliquiis Sanctorum et sacris imaginibus.)

2. Gestliže wěo, sama w sobě maudrá a k bohomyslnosti poskytná, i také na pjamě swatém se zakládá: tedy gi Bůh obzvláštnjm geště způsobem oswědčuje, poněwadž biblj, gakž theologowé dowozugj, zvláštnj gest drahý sklad wýmlownostj Božjch. Gižť pak žádný o to nemůž weden býti spor, že počta Swatých, od katolické cjkwe schwálená, pěkně se s biblj srownáwá. Biblj zagisté giž tjm gediným, že wšecko, což dobré gest, držeti welj, (1. Thes. V, 21.) počtu Swatých, gelikož ku prospěchu duše našj slaužj, dostatečně potwrzuge. Protestanti, zamjtagjce ctěnj a wzjwánj Swatých, nicméně ani gediného mjsta w pjsmě nenacházegj, kteréžby proti tomuto našemu katolickému učenj i poněkud čelilo. Naproti tomu katoličťj učitelowé negedno biblické powěděnj přiwozugj, kteréž zřegmě welj Swaté ctjti a wzjwati. O angeljch pjsmo wždy důstogně mluwj, a welj ge mjtj w počestnosti. Zdaž ale Swatj negsau w počtu angelů?

a) „Služebnjci Božj twář gehu widěti budau, a bude gméno gehu na čeljch gegich; nociť tam nebude, aniž budau potřebowati swjce, ni swětla slunečného; nebo Pán Bůh ge oswěcuje, a kralowati budau na wěky.“ (Zgew. XXII, 4. 5.) Koho Bůh ctj, a kterýmž Ježš Kristus sám způsobuge kralowstwj: (Luk. XXII, 29.) těch i my lidé w pohostinnosti swé ctjti gsme powinni. — Nasledovánj Swatých apoštol Pawel těmito slowy prikazuje: „Wzpomjneyte na wůdce swé, kteříž k

wám mluwili słowo Božj, gegichžto obcowánj gaky byl konec spatřugjce, nasledugte wjry gegich. (Žid. XIII.)

b) Zapowěděl Bůh ctjti obrazy a rytiny, ale však gedno ty, kteréžby k wypodobněnj geho samého dělány byly. (2. Mogž. XX.) Ginák užjwánj obrazů nezahágil, alebrž sám Besěleele k twořenj poučných obrazů a rytin řemeslným uměnjm obdařil. (2. Mogž. XXXI, 36. 37.) Mogžjšowi wyslovně přikázal: „Uděláš dwa Cherubjny zlaté a okované z obau stran modlitebnice.“ (2 Mogž. XXV.) Tak nápodobně Bůh sám poctil a oslawil ostatky Swatých, čině při nich diwy a zázraky. Mrtwý dotkautjm kostj Elisea byl wzkrjšen (4. Král. XIII.) a wzkládánjm šátků a pasů apoštola Pawla nemocnj zdrawj nabýwali. (Skutk. XIX.)

c) Můž člowěk člowěka o přjmluwu žádati, gakožto Pawel sám gednák we všech listech swých činj. (1. Tes. V, 25. Filem. 22. Žid. XIII, 18.) Tjm ochotněgi Swatých wzjwati máme. Mnoho může modlitba sprawedliwého. (Jak. V, 16.) Swatj pak w skutku za nás se modlj, gakož swědčj Jan ewangelista, řka: Padli před beránkem, magjce každý z nich harfu, a báně zlaté plné wůně, genž gsau modlitby Swatých. (Zgew. V, 8.) Tak nápodobně Jan o angelu mluwj s kařidl nicj zlatau w čele oltáře stogjcm: I dáno mu gest zápalů mnoho, aby nakladl modliteb všech Swatých na oltář zlatý, kterýž gest před trůnem Božjm. I wstaupil dým zápalů z modliteb Swatých z ruky angela přede

Pána a Boha. (Zgew. VIII.)— U Zachariáše pro-
roka nacházíme, kterak angel Páně, žel mage nad
wězenjm lidu Israelského, za ně se modlił, a že
přjmluwa geho prázdna nebyla. (Zach. I.)

3. Přjčinau ctěnj Swatých a gegich obrazů
negednau strašné bauřky powstaly, a wšjm úsi-
ljm i z protestantské strany k tomu směřowáno,
by se ctěnj toto všem znechutilo, a konečně za-
staweno bylo. Nicméně po wšecky časy cele se
udrželo, gak w latinské, tak i w řecké cirkwi. Di-
wna tato udalost zwláštjnjm mi gest důwodem, že
Bůh sám katolické učenj o počtě Swatých hági,
opatruge a chwálj.

V.

Zwýbornosti učenj a zřizenj něgakého nepocházj, že-
by wždy také wýborného neslo ovoce. Wizne tedy
gešlě, *na gaké mjře w skutku byla a gest postawena ucta
Swatých, a sgakým se prospěšenstwjm prawidel, o uctě
této předložených, až posud ostrjhalo.*

1. W katolické cirkwi wždy pilně k tomu
prohlédáno, by žádný nebyl gmjn za Swatého,
kdož se této pocty neudůstognil žiwotem swým.
— Gména Swatých pečliwě gsau poznamenána,
a o žiwobytu gegich w starobylých i nowých spi-
sech bezpečné zpráwy se dāwagj. Žiwot nege-
dnoho Swatého tak gest wypsán, že ho žádný bez
pohnutj, wzdělánj a potěšenj srdce čjsti nemůže.
Předkládá se nám netoliko nesčjslné množstwj Swa-
tých, nýbrž ti w slušné také gsau trjdy uwedeni-

Předstawugj se nám starozákonnj zbožnj proro-
kowie, apoštolé a učedlnjci Páně, oblaky mučedl-
njků, zbory biskupů, učitelů, wyznawačů a opa-
tů, zástupy panen, bohomyšlných manželek a
wdow. Předstawugj se nám netoliko swatj kně-
žj, biskupowé, učitelé a knížata, brž také swatj
lékařowé, řemeslnjci, čeledjnowé a wálečnjci, swa-
tj mládenci a děwy, swatj a swětice, gež se ku
pokánj obrátili, swatj každého pohlawj, stawu, řá-
du a wěku. — Předstawugj se nám přjkladowé
pokory, lásky, zbožnosti, křesťanského udaten-
stwj, čistoty, bedliwosti a podobných sličností.
Wšickni, gež za Swaté máme, progewili smeyšle-
nj nad mjra wýtečné a spanilé, a byl-li způsob
žiwota gegich přjliš twrdý a přjsný, tedy aspoň
ku podiwu byl čistý, wznešený a stálý úmysl,
kterýmž podnikali wšeco nesnadné, těžké a pro-
tiwné. — Někeré Swaté nad giné ctjme, zwlá-
ště pak ctjme tu, kterauž sám angel s nebe pože-
hnau a plau milosti nazwal, a kteráž i proto, že
wtěliwšjho se syna Božjho porodila, slušně
se Bohorodicj gnenuge. Každá vlast ctj swé pa-
trony. — Ke cti Swatých wšudy slawnj wzhů-
ru se pnau chrámowé, a každý den při službách
Božjch památka gegich se slawj. — Wšude, kde
gen koli bydlj katoljci, sličné obrazy a sochy
Swatých mluwj k srdci našemu, gakož i na každém
oltáři někeré ostatky gegich spactiwostj se cho-
wagj. — Každý katoljk ozdoben gest gmóny
Swatých, a uwyká ge ctjti hned od maličkosti swé.

— Nalezáme všude nesčíslné modlitby k Swatým, kteréž většim dílem k pravému vzdělání srdce gsau přistrojeny. — Při domácí pobožnosti a veřejných uctách Božích katolijci horlivě Swaté wzjwají, a však w liturgii, od cirkewních zprávů nařízené, swrchowanau péčj všecko gest pominuto, doby se i poněkud podobilo pokloně Bohu samému powinné.

2. Nicméně žádného nenj tagno, že přjčenau ctěnj a wzjwánj Swatých i také některé zlé užjwánj se vyskytlo. — Negeden w tom stál a stoj domněnj, kdoby z walného počtu Swatých a Swětici třebaš bez pohoršenj giných i gečlného wygymal, neb sic všecko newěřil, což o nich psáno gest, že těžce hřešj a dobrým býti katoljkem přestává. — Některj se domýšlegj, že osoby, od zprávů za Swaté wyhlášenj, naprosto a tak gako Ježíš Kristus byly dokonalé, a w ničem se zmýliti a poklesnauti nemohly. — Žiwot negedného Swatého od powěrečných a nerozumných wykladačů nechutným lčenjm pochybných zázraků a wyčjtánjm přepjatých, domnělých ctností a powěrných činů u některých lidj wlehkost gest u weden, zvláště u odpůrců cirkwe katolické. — Mnohý sprosták snad také důwěru swau wjce na Swatých nežli na Bohu zakládal, a nepomněl, že všecka Swatých účinnost wždy gečlně Bohem stoj. — Obrazím Swatých negednau božská galsi, nadpřirozená a diwotworná moc od obecného lidu byla připsána, gakož i we ctěnj obrazů

a ostatků Swatých druhdy z mezej slušnosti bylo vykročeno. Posawád se některé modlitebnj knihy nacházegj, wnichžto z ohledu Swatých negedna powěra se zdržuge. Tak se často gedné věci od toho, giné od giného zegména Swatého žádá, gakoby přjmluwa gednoho wté neb oné věci tolik u Boha neplatila, co druhého, a gakoby rozdljnj Swatj nad rozdljnými věcmi byli ustanoweni.

4. Ale však užitek, kterýž z pocty Swatých až posawád vyplynul, zlé užjwánj, genž nápodobně z nj pošlo, znamenitě přesáhá. Zlé obyčge, za přjčinau ctěnj Swatých wyskytlé, zwláště protestanti zweličugj, abrz i mnohý katolický spisowatel, u přjkladu ten, kterýž vydal hanliwý spis: „Katolická cjrkew slezská,“ wšecko, co se tkne Swatých a ctěnj gegich, welmi horšj dělá, nežli wskutku gest a býti může. Ucta Swatých nenjť owšem giž na wrch dokonalá, a takowá, gakauž gi cjrkew katolická mji chce. Nicméně i w tom způsobu, w kterémž až posawád trwala, newyslowně mnoho dobrého nj gest způsobeno, a gi stá gest čáka, že prodlenjm času daleko prospěšněgšj bude. Neb škodné powěry i w chase a zběři lidu den po dni wjce se tratj. Zdárněgšj věci se o Swatých pjšj, a snad se tudjž wyskytnau spisowatelé, kteřjž opatření gsauce welebystrým zrakem k pozorowánj wšech i nepatrných vlastnostj lidské powahy, žiwoty Swatých k obecnému wzdělánj a potěšenj zlatě wyložj.

4. Dogmaticko - historické Rozgjmánj o obřadech, liturgice a symbolice cirkwe katolické.

Od Františka Aloysia Wacka, děkana w Kopidlně nad Leštinou.

„Βλέπομεν γὰρ ὅτι δι' ἐσώπτεα ἐν αἰνίγματι,
τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον.“ —

1 *Επιστολή πρὸς Κορινθίους* 13,12.

§. I.

Hned od času tak nazwané reformacj znamenati gest při všech odpůrcjch našj cirkwe katolické, genžto domýšlegj se, že všeco co neyhystřegi prozjraj, w skutku ale práwě skrze mhly hledj, — gest při nich, prawjm, znamenati tu a takowau powahu, že všecy obřady a obyčege, všecken náboženský cultus, vše, což u nás statutárneho gest, slowem, všecu liturgiku cirkwe katolické tupj a zawrhuj. O ti přecistj duchowé!! všeco opomjtagj, wšjm pohrdagj, co prý *duchem* nenj; w tom swém ale nade všecu smyslnot lidskau wznášegjcm se letu geště dosti zřegmě dokazuj, *gak gich tatěz smyslnot welice tjžj, gak náramně geště wisegj na těle swém.*)*—

*) Musjm zde o gisté učené rozepři připomenauti, kterauž slowutnj mudrcowé, Gassendi a Cartes, gednau pod podiwnými gmény mezi sebou wedli, — tak gakož známo, že po-

Abychom toho ani nepodotkli, kterak málo, ba naprosto nic tito neprawj bohové neznagj přirozenost lidskau, užasnauti musjme nad gich kategorickými imperatiwy, gimíž katolický náboženský cultus tak mrzce zawrhugj, gelikož něčeho požadugj, čeho nikdý nebylo, aniž kdy bude, aniž býti můž, dokudž gakých lidj stane na této zemi. Neměla-li hned od počátku lidského pokolenj každá náboženská společnost *swau ze-wnitřnj formu, swé uspořádánj, swůg vlast-nj cultus*, kterýž powždy duchownj powaze wěku gegjho přiměřen byl? A nemusj-li ho mjtí? Kdož nezná základnjch vlastnostj pokolenj lidského, — neb přjroda gich wštěpila w ně, — kteréž takowým toliko způsobem k poznalosti toho, což nadsmyslného gest, přigjti může? Zkaumage od počátku prwnj wzniknutj wšechněch náboženstwj kdož nemusj uznati, že se to nikoliwěk gi-

lemická titulatura mezi učenými, hádagjcjmi se, mnohdy pro wyraženj býwá. Stálit oba gednau proti sobě w bogi gako *mens* a *caro*, a Cartes tupil odbogujka swého, žetě *same tě-lo*, tento ale onoho, že *pauhý gest duch*; mezi kterýmž mocnostmi krvawá wedla se.wálka. Gassendi, genž w bogi tom gako *caro* wystaupil, we spisu swém: „*Dubitaciones adversus Cartesii meditationes*, pag. 5. — takto o tom dokládá: „*Tametsi enim* (Cartesium alloquitur) *Carneum* me dicas, non ideo facis *exanimem*; ut neque, tametsi te. *Mentalem* geras, te idcirco facis *excarne*. Quare et permit-tendum tibi, ut pro genio loquaris tuo; sufficitque, ut Deo propitio, neque ego sim plane *Caro sine mente*, neque tu plane *Mens sine carne*: et neque tu *supra*, neque ego *infra* conditionem hominis simus; quamvis tu, quod est humanum, recuses, ego id a me alienum non putem.“

náče wywésti nedá, aby k tělu geště připogený duch lidský w nadsmyslný swět bezprostředně powýšen byl, a že za tau příčinau všickni mudrcowé všech wěků přinuceni byli dáwati nadsmyslným ideám, bez gichžto přigetj nemožné gest rozumné smýšlenj a účinkowánj, gakéhos *smyslného obalu*, a gich takměř tělem přioděných u-
wáděti do hmotného swěta mezi lidi, aby takowýmto způsobem člowěk aspoň prostředně w nadsmyslný swět byl powýšen. *) Tuť prýštj zdrog tolika a tak mnohotwárně usmyšlených mythologi, a bezčjslných forem, wněžto čistá ponětj náboženská se obalowala, aby slabé geště dušewnj moci člowěka přjstupná se činila. —

Komuž by to, co zde prawjme, podiwné přicházelo, ten powážiž medle, gak mnoho gest as těch *dokonalých* (*τελειοι*) w lidském pokolenj, genž by neměli potřebj této pomůcky k náboženskému a mrawnému vzdělánj swému, genž by všecku smyslnost tak giž ze sebe byli swlékli, že gich duch giž schopen gest powýšiti sebe bezprostředně w nadsmyslný swěta obor? — Rozum, dušeslowj a zkušenost gsau průwodčj naši na této od přjrody a důmyslnosti lidské wyznačené cestě, a z toho, co wždy bylo, powždy gest, a dokudž stane této lidské přirozenosti, též powždy bude, všeobecný činj zákon. — Mistrně

*) Viz Frintowa bohoslowujho časopisu djl I. str. 173. —

o tom sandj welučený p. Karel Rechlin, kde o cirkewnj historii pjše: „Widjmeť w nj, kterak hned od počátku lidského pokolenj pod tisjcerem obablů a forem wnitřnj mrawnj zákon účinkował; kterak lidstwo, počawši poněkud přemýšleti o sobě, tento wnitřnj hlas za mnohem swětějšj drželo, než aby pauze z prsau lidských znjti mohl, a tudjž pokládalo geg za hlas Božj, opjragjce se o mnohý mythus a tradicj. Widjmeť, kterak hlas ten ze všech náboženských gednánj starodáwnosti, ze všech obřadů, mythologij a očišťowánj (expiationes), byť i mnohdy přetwářeně, předceť wždy dosti zřetelně mluwj; kterak zákon ten dáwno giž pewně stál, než samo s sebau shodnauti se mohlo mudrcťwj zohledu základnjch prawidel učenj o Bohu a o mrawjch; kterak zákon ten we všech strastech, pod mečem a w plameni we wznešených dušjch hlasitě mluwil; gak bylo zapotřebj hrubému a newzdělanému gešťe lidstwu ten duchownj zákon na cestě smyslnosti známým učiniti, a kterak lidé, čjm méně tělesnosti se oddali, tjm čistějšjch obdržeti musili k mrawnosti dáwodů.“ —

Gak krátkozracj a nesmyslnj gsau tedy reformatorowé ti, kterjžto drze a násilně z náboženských předmětů wšecky obálky zdjragj, aby w úplném swětle a blesku nedospělému gešťe pokolenj gich okázali! *Orel bezškodně hledj do plamenného slunce*; chtjti giných tworů k tomu přinutiti, aby zrak swůg obrátili upřjmo k ohniwým pa-

prskům geho, bylo by tolik, jako gich oslepiti.*) — Nedagj se smysly obmezenj lidé gednjm wrhem do oněčno empyregských wýsostj wmršiti, k nimžto člowěku poznenáhla toliko lze wyniknauti; a beze wšj snahy chtjti tam wyniknauti, nepowoluge gíž záwažj smyslnosti, kterážto podstatná člowěka gest polowice, mocně přitahugje ducha geho k zemi této. —

§. II.

Hlauběgi nahlédli w srdce lidské onino maudrj wzdělawatelé lidského pokolenj, kteříž učej swá, zákony swé, příslušnými obestřeli formami, wědauce, žeby lid nechápal smyslu odkrytě poskytované řeči gegich, a čím wjce pak gemu duchownj sjly přibýwalo, tjm wjce z počátku zastřené prawdy geho wnitřnjmu oku odkrýwali.***) Protož Kristus, ten Božský učitel a Spasitel náš, kterýžto dle slow pjsma, *zkaušj ledwj naše* (Zgewenj II, 23), a před njmž i neytagemněgšj stránky srdcj lidských odkryty gsau, — protož Kri-

*) „L'aigle seul peut fixer le disque du soleil ; vouloir forcer les autres etres, d'apposer leur vue au feu de ses rayons, c'est avoir le projet de les aveugler tous.“ — Beaulieu. —

**) Krásně o tom píše papež sw. Řehoř w druhé homilii: „Coelorum regnum idcirco terrenis rebus simile dicitur, ut ex his, quæ animus novit, surgat ad incognita, quæ non novit: quatenus exemplo visibilium se ad invisibilia rapiat, et per ea, quæ usu didicit, quasi confriatus incalescat: ut [per hoc, quod scit notum diligere, discat et incognita amare.“ —

stus mnohými podobenstwyjmi mluwil slovo k učedlnjům swým, gakž mohli pochopiti,*) Mark. IV, 34; — protož věci nebeské s pozemskými, duchownj se smyslnými tak krásně uspořil, předobře wěda, že k powýšenj se k wěcem nebeským člověku tělesnému i věci do smyslu padagjci nápomocny gsau, a taktě dle awrchowané maudrosti swé, k neylepšjmu účela též neylepšjch prostředků zwoliw, to dvě sobě na odpor gsaujcch mocnostj lidských w neykrásnějšj uwedl sauhlas. —

Kdož může nynj osměliti se, a cjrkwí katolické gakkoli wyčjtati, že učinila tak, gakž rozum welj, čeho přjroda požaduge a co zgewenjm křesťanským poswěceno' gest, wywoliwši totiž s welikau maudrostj přiměrné obřady, ceremonie a formule, genžto ty neyspasitedlnějšj prawdy prwotnjho křesťanstwj co neyskwostnějšj odkaz do sebe zawjragj a nerozumnému toliko člověku nemotornostj, a prázdné toliko hlavě ničemnostj zdáti se mohau. —

Toho ať páni protestanti bedliwě powdžj, genž z ohledu toho, co zde řečeno, katoljkům texty pjsma swatého předstjragj, že, prý, *tělesnj gsauce; nechápajj těch wěcj, kteréž gsau ducha Božjho; že, prý, se k nám nemůže mluwiti,*

*) Proto i sw. Pawel w I. listu k Korintským XIII, 12. prawj: *Βλέπομεν γὰρ ἀρτι δι' ἐσόπτρου ἐν ἀνύμω, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον.* „Nynj widjme skrze zrcadlo w podobenstwj; ale tehdáž twářj w twář.“ —

gako k duchowným, ale gako k tělesným, (1 Kor. II, 13 a III, 1.) t. g. ne gako w duchownjch věcech k oswjceným, ale gako prostým a mdlým w náboženstwí křesťanském. Tak mluwj a píšj hrozným pogati gsauce bludem, gako by oni *pluhé swětlo* byli a my *čirá tma*; gako by oni *duch* toliko, a my *tělo*, právě gakož swrchu uwedený slowutný Gassendi odpůrce swého Cartesa káral. — Sudíž nestranně každý znatel věci této: zdaž my katoljci s většj prawdau a právem gim nemůžeme říci, co apoštol Juda w obecném listu w. 19. napsal: „*Οὗτοι εἰσιν οἱ ἀποδοκίμωτες; ψυχὴν πνεῦμα μὴ ἔχοντες.*“ — Neohlžegjce se tedy na gich nedůwodné a zlowolné wýčitky, wyzneymež wůbec: že nám welewážená a ctihodná gest liturgie a symbolika cirkwe katolické, gichžto co pozůstatku náhožného a swatého smýšlenj otcůw našich zdědili gsme, kteréž přirozená potřeba utwořila, a všeobecné přigetj cirkwe našj gest poswětlo. Zrádceť gest, kdož na tyto poswátne statutárnj věci newčas drzj swau ruku wzkládá, a s nelibau gemu skořépkau i výborné zamjta gádro.

Dúmyslně o tom píše wysoce učený Kristian Schwarz w §. 36. : *Paupě neswrhugé obálky swé před časem, dokud na mjsto nj něčeho spanilegšjho, dokud kwětu w plně sje tu nestáwd.* A tak i při wychowánj mládeže a lidu obecného magj se dušewnj mocnosti tak wzdělawati, aby mrawnj kwět w šťastnau dobu na swětlo wynikl. Ničehož nasmjme tedy přepjnati, aniž

gakéhoš obalu násilně strhowati. — Něcoť gi-
ného gest, bugné odnožja wýstřelky na stromě
klestiti, a k dokonalému zrůstu geg pěstowati;
a něco giného opět gednjm rázem kmem
i kořen zahubiti. Hroznýtě nerozum, tuto sobě
tak počnati, gakož to náš weliký Bossuet o re-
formacj wyprawuge, a gehož zpráwy historij
cjrkewnj dostatečně gsau potwrzeny. „Wšecko
— wece — při té reformacj přepiato gest; wěo
se naprosto rušj, gešto by se toliko oprawiti mě-
la; házj se oheň do domu, kde by puch toliko
se wyčistiti měl.“*) — Od takowýchto reforma-
torů ne oprawa, ale zkáza cjrkwě křesťanské wy-
cházeti musj, gakož, nastogte! wěk náš smutným
toho důkazem. — Zde tedy gen oswjcený rozum,
přjsná swědomitost a dokonalé poznánj stawu
cjrkwě něgako prospěti může. Zde ten toliko,
kdo Boha w srdci swém nosj, kdo si zgewenj
křesťanského hluboce wážj, kdo člowěka, a geho
neywyššj, neyswětěgšj důležitosti dokonale zná,
a kdo wznešenau wládne mocj, i také radau a
pomocj může přispěti. A kdož gsau ti? — mno-
hý se ptáti bude. Gsauť to wrchnj zpráwcowé
cjrkwě katolické, kteréž ustanowil Duch swatý,
aby gi řjdili až do skonánj swěta. (Skutk.

*) „Tout est outré dans cette Reforme; on arrache, ce qu'il
faudroit seulement épurer; on met le feu a la maison, pour
en consumer les ordures.“ — Histoire des variations des
Eglises Protestantes, par Bossuet. —

apoštol. XX, 28.) Nenij to tedy wěc nepowoláních, přikorných mužů, byt i Illuminaty slauli, nenij to úloha pro hrdé, swémyslné hlavy, a pro nenábožná srdce — prawdiwě a trefně dokládá swrchu řečený p. Schwarz w §. 35. a dokládá sám gsa Protestantem šlechetně a statečně, dobře wěda, že takowáto řeč spoluwěrcům geho nelibá bude; u něho ale, — což we wěcech náboženských u Protestantů welmi zřjda se stává — přewážila prawda wšecky ohledy lidské.*) —

§. III.

Když zatemnělý rozum lidský tak ďaleko zblaudil, že pod welikým břemenem ceremonij ducha náboženstwí takměř udusil; když, gak wece swatý Pawel, *ne stwořiteli, ale tworím se klaně, směníw sláwu a welebnost neporušitelného Boha w podobenstwí obrazu porušitelného člověka, i ptactwa, i howad čtweru- hých, i zeměplazů, tak želidě prawjce se mau- drými býti, blázni učiněni gsa*, (k Řjm. II, 22. 23.) —: tuť swatá káže powinnost, a přjsné práwo toho žádá, aby takowý hrubý, nemotor- ný, přewrácený náboženský cultus oprawen a wy-

*) Mistrný spis o předmětu tomto wydal r. 1829. slowutný Jan Kastner, geden z neywětšjch katolických bohoslowců nynějšjho wěku, na něž čtenáře swé s radostj odesjláme. Geho názaw: „Die katholische Kirche Deutschlands in ihrer projectirten und möglichen Verbesserung.“ —

čištěn byl. *) Historie pohanských náboženstwj, jakož i cjrkewnj historie starého i nowého zákona předkládá nám wohledu tom přesmutných poblauzenj rozumu lidského, gešto w takowých mrákotách powěry zahrabán byl, že giž takměř ani paprslek náboženstwj čistého a prawého proniknauti nemohl. Předsudky, nemotornau domněnkau, co hustau mhlau, zastřený rozum způsobil pak hroznau přewrácenost srdce, a buď zlj prostředkowé, buď zlý účel sebe pak obapolaš poswěcowali k zkáze lidského pokolenj. W této hrozné přewrácenosti ducha i srdce, spanilé nebešanky — *prawá ctnost a prawá láska* — zmizely z tohoto swěta, zůstawiwše za kořist swatý swůg stanek, t. srdce lidské, přezhaubným bludům, diwokým náruživostem a neyohawnějšjm neřestem. — Byloť by zbytečné chtjti tuto wyobraziti staw náboženský u neywzdělanějšjch po-
hanů, Egypčanů, Řeků a Řjmanů, an bez toho celému swětu znám gest, gichžto bůžků a ohawné modloslužby lidstwo se hrozj. Gsaui národowé ti swětlym nám důkazem, kterak wysoko duch lidský w uměnjch a wědách wyniknauti může i

*) Krásnau myšlénku o tom též pronesl slawný spisowatel Göthe we spisu swém: Wilhelm Meisters Lehrjahre. „Wenn bei der Religion, — píše — durch diese Bilder nur die Phantasie und die feinere Sinlichkeit genährt wird, und man an nichts Höheres denkt: so hat die Seele in diesem Zustande gleichsam nur *Fühlhörner*, und *keine Augen*; sie *tastet* nur, und *sieht nicht*; ach! dass sie Augen bekäme und schauen dürfte!“ —

při té neywětšj zkáze mravnosti, a ustrnaa a zhroze se patřj na to rozum lidský, an pařez, kočku, a ginau networu za Boha ctjtj widj w božnicjch, gegichžto wýstawnost swětu gest na odliw; an we dlé Pantheona spatřuge necudný hampeyz, wzdělaný k službě pohanských bohů, a mezi těmito i potworu Kaligulu poctěného widj. —

Pohledněmež gen poněkud na židowské sekty, kteréž panowaly tehdaž, když Kristus, Syn Božj, co zakladatel wjry swé weřegně byl wystaupil, a gichž powěřečná saustawa tak giž naskrz spuchřelá byla, že se musila rozpadnauti, tak gakož dům, čjm wjce zetlj, tjm wjce k pádu se chýlj. — Skrze nesmyslné obřady a obyčege duch Mogžjšowa náboženstwj takměř zcela zapuzen byl; každá zuámka čisté, prawé zbožnosti byla vyhlazena. Hrubá lewitická liturgika, pohanská eudæmonologie a gegj krewnj sestra magie neb čaroděgstwj, a ode všech těch zplozená networa, — to neytmawěgšj a neyzmateněgšj mrawoučenj — bylo gegich náboženstwj, odkudž lehkomyšlnost a licoměrstwj Fariseů, epikureismus Saduceů, nenáwist lidu a zádumčiwost Therapeutů půwod swůg měly. — Tuť musjme s nesmrtdlným zwolati Herderem (w geho klassickém spisu: Vom Geist der Ebræischen Poesie I. Theil, 2. Abtheil. S. 65.) „Bys byl přišel w tom wěku, ty muži Božj! — mjnj Mogžjše zákonadárce — když ze zákonů twých sjtj učinili, by do nj lapali duše lidské, a w gich dětinstwj wěčně ge zadrželi; w tom wěku,

kdežto twé we všech člancjch žiwé zákonodárstwj mrtwolau bylo, z gegichž čerwů lid tráwil, kde neymenšj z předpisů twých zlatým se teletem stal, wůkol něhož wradostném wytrzenj a kolotánj se potáceli, by mu modlársky lichotili, — tisjkráté byl bys ge roztrjštíl, a twým porušitelům a modlářům w hrůzném popeli k pitj ge dal.“ —

Tuť musil Ježjš a apoštolé gehu tak často, tak blasitě, tak mocně k nim wolati: „*Litera že zabjgja duch toliko obžiwuge*,“ (2. k Korint. III, 6.); neboť litery to byly, na nichžto lpěli, nic nerozgjmagjce, co se gimi wyznaменáwá. Tak náramně ge powěra oslepila, že, kdo toliko z každé máty a t. d. desátek odwáděl, kdo ustanowenj lidské zewrub zachowáwal, byť na zákon Božj dále nic nedbal, giž domnjwal se, že gehu očištowánj gest dokonáno. „Kteraká to hrdá domněnka! — wece gistý výborný spisowatel w Katoljku *) — prach, genž na obuwi ležj, setřjti, a neřádu na ostatnjm šatstwu, dolů wisjčjch cār, a pod těmi caparty zcela nečistého těla, plného starých wředů, sobě nic newšjmati, a přitom domýšleti se, že všecko opraweno, všecko očištěno a uzdraweno gest!“ — Tuť musil Ježjš a apoštolé gehu se zázraky tlauci na gich zaslepená, zatwřelá srdce, aby gich probudili ze smrtedlného sna. Hrom toliko všemocného Boha, ne pak mjrný hlas káragjčjho přjtele byl od nich slyšán. —

*) Wiz II. ročnjho běhu 10. swazek, str. 76. —

K tomuto kormutliwému obrazu přjliš zpus-
lého ducha lidského naskytuge, žel toho! pro-
střednj wěk cirkwe křesťanské podobný postran-
nj obraz. I tu duch náboženstwj Kristowa gako-
by zmizel, a mjesto něho nekonečných mrtwých
toliko obřadů, ničemných a i poboršliwých cere-
monij welmi pečliwě šetřjno bylo, proti swrchu
uwedené výstraze našeho Spasitele. Tu služba
Božj w prawém smyslu *gen tělesné cwičenj* by-
lo, o němž sw. Pawel w I. listu k Timotheowi IV,
8. prawj, že *malého gest užitku*. W tyto časy
padá tolika nemotorných wěcj, genžto zatemaělé
býti mohau toliko mysli a šjlené obraznosti wý-
twarem, a kteréž nastogte! i w chrámjch Páně pro-
wzowány byly. Kdo nemysl j tuto na tak na-
zwané pašiwé obchody, na Mikulášské weselo-
hry, gichžto diwadlo w kosteljch bylo; kdo su-
strnřtjm nemysl na mše blázniwých lidj (*Missæ
fatnorum*), *) na zlý wýklad a neprawé užjwánj
učenj katolického o odpustcjch, a t. d.; což wše-
cko odbognjkům cirkwe našj welikau bylo po-
hnůtkau k haně a potupě, kteréž pak w nj pro
mnohý kaukol žádně dobré pšenice nechtěli uzna-
ti. Gak trpce a důtkliwě saudj o tom slawný cjr-
kewn j historik Mosheim, genž (*sæcul. XVI, sectio
I. §. 17.*) prawj: „*Incredibilis erat in omnium ge-
nerum, terrarum et ordinum hominibus ignoran-*

*) W. Handbuch der christlichen Kirchengeschichte von D. I.
Hartig. Landshut. 1827. 2. Band §. 148. —

tia rerum divinarum, nec minor superstitio cum summa vitæ turpitudine conjuncta. Illa quidem vitia lubentissime tolerabant, et variis modis alebant magis, quam suffocare studebant præfecti cæremoniarum, quod noverant, salutem suam in illis positam esse. Neque morum improbitati magnopere sibi resistendum esse arbitrabantur plerique, quoniam intelligebant fore, ut sceleribus et peccatis hominum diminutis et sublatis, indulgentiarum etiam mercatura decresceret, multoque minus fructuum ex satisfactionibus, aliisque rebus caperetur.“*) — — —

§. IV.

Uznáwage každý maudrý wěcj zpytatel, že zlý byl tehďáz staw cjrkwě katolické, že nad oborem Božského náboženstwj Kristowa černé, zhaubné mračno se stahowalo, kteréž mu welikau hrozilo zkázau: musj spolu uznati ochraňowacj prst všemocného Boha, genž w tom neywětšjm nebezpečenstwj ku pomoci gj přispěl, wzbudiw w cjrkwě našj swatých, oswjcených mužů, genžto s neywětšj, neychwalněgšj péčj snažili se, předrahý nebeský klenot wjry našj ode všech škodných trusek očistiti, aby opět w přirozené swé

*) Tentýž uštipačně dokládá w §. 16.: „Christum servatorem nostrum ejusque merita, castumque Dei et hominum amorem ex fide nascentem, qui multitudini unice laudasset, is optimæ matris thesauris et commodis parum profuisset.“ — — —

kráse a spanilosti tuto se stkwěl, a lid prawau k sobě láskau a uctiwostj pogjmal. —

Nemjajm zde nikoliwěk reformatorů prote-
stantských, o nichž gsem giž usudek swůg we swr-
chu uwedených slowech našeho slawného Bossueta
promesl, kteřížto chtějce strom od hyzdjejch
geg wýstřelků oklestiti, spolu kmen geho usmr-
tili. Známi gsau též swětu podnětowé a po-
hnutí, z kterýchž pak oddělili se od cirkwe ná-
šj, a nikoho, kdo hlauběgi a bystřegi nahlíží do
těch věcj, nemohau wjce ošáliti. Známý gsau
též nechwalitebné obmysly a úskoky gegieh i za
našeho wěku, gelikož prawá učenj swatoswaté
wjry našj neswědomitě přewracugj, welmi mau-
drým a prospěšným obřadům našim špatných ú-
myslů podkládaj, aby gich pak tupiti a haněti
mohli, gakož we wšj prawdě a spolu mistrně gim
toho wytyká slowutný Brenner*): „U prostřed
pokoge — wece — wdjrati se do swatyně kato-
líků, a tu dle zwůle swé hospodařiti, věci hyz-
diti, zpotwořowati, odstraňowati, ukřýwati, a
ce gim libo, tam stawiti, a pak do swěta křičeti:
Tak to wyhlíží w cirkwi katolické! — gakáž to
medle taktika gest!“ — Blasphemant, quod igno-

*) Wiz geho mnohocenný spis: „Das Gericht, oder Auf-
deckung der Unwissenheit u. Unredlichkeit Lutherischer Doc-
toren der Theologie u. Pastoren in Darlegung des katho-
lischen Lehrbegriffs. Wiz též swrchu uwedenau cirkewnj hi-
storii D. Hartiga, djl III. strana 674 a d. —

rant, — aut quod cognoscere nolunt.*) — Ty pošetilsti a bezbožnosti, gak prawj wysoce učeny Hartig w swrchu uwedeném spisu, kteréž od protestantských bohomluwců w zgewenj sw. Jana wloženy byly, gen aby cjrkew katolickau hyzditi mohli, nemagj nic podobného we weškeré cjrkewnj historii. —

Tuto mjnjm gá takowé muže, genžto trwagjce wěrní swaté cjrkwí katolické, se wšj prozřetellnostj a pečliwostj hleděli gi očistiti ode wad, gimiž buď byla poskwrněna, při čemž sw. Bernarda, Gersona, sw. Karla Boromea, Bartoloměge de Martyribus, Erasma, a tolika giných oswjcených, nábožných mužů we wšeobecném sněmu Tridentském připomjám. Tito w prawdě mauďrj a rozšafnj bohoslowcowé probrali lidu křesťanskému zrak, by poznal titěrky, w kteréž nerozum, powěra, pošetilst poswátne náboženské věci obrátily, a aby gimi opowrhł, a naopak sobě wážil wěcj podstatných w náboženstwj, wedaucjch w skutku čłowěka k spasenj. Skrže odstraněnj tak mnohých předsudků a powěr bylať

*) Musjm zde též uwesti wýborná sem náležejcj slowa wydawatele bohoslownjho časopisu we Wratislawi: „Von der kathol. Kirche 1827. w II. awazku na str. 28: „*Der ist vom Zeitgeiste verblendet, der vor dem Tempelgebäude stehend, seine Gläubigen, statt ihnen die Schönheit und zweckmäßige Einrichtung des Gebäudes zu zeigen, nur auf die Schmutzflecken aufmerksam macht, womit der vorüberstürmende Wagen der Zeit es etwa angespritzt haben mag, und welche die Sonne eines Tages hinwegtrocknet.*“

pak lidu katolickému opět prokletěna přímo vě-
daucj cesta k pravé swatyni Božj, kdež pra-
vá, čistá služba Božj se koná. A takž se sta-
lo, že wyplewše tito cirkewnj učitelowé kau-
kol, k dokonalejšimu dopomohli pak zrůstu spa-
nilé nebeské bylině, gakáž gest wjra naše. —
Že ale newyprázdnili tak liturgii naši, a nezru-
šili všech obřadů, gakž o to tak náramně usilo-
wali odpůrcowé naši, z těch neymaudřegšich dů-
wodů se stalo, gakož to giž swrchu poukázáno
bylo. — Smysly obmezený člowěk nemůž se se-
be všecku smyslnost naprosto swléci, alebrž
postupowánjm stupeň po stupni blížiti se může k
neyvyššjmu ideálu mrawnosti, a protož výborně
napsal důmyslný Koster na spis : Ideen über
Gebetsformeln : — „Má-li Psyche k nebesům se
wznesti, musj zapřjsti se w rozličnau pozemskau
hmotnost, kterauž časem, až k swé dospěge do-
konalosti, sama roztrhne, a odewzdá tlelosti;
ale i napotom, při swém neyvyššjm letu, gsauc
skonaly tvor, musj s sebau gistý přjtěžek né-
sti, aby ustawičně w letu swém se udržeti mo-
hla.“ — — —

5. O škodách plynaučjch z německého wychowánj české mládeže na našich národnjch, zvláště pak wenkowských hlawnjch školách.

Od Frant. Slámy.

(Pokračowánj a dokončenj.)

List III.

In lege scriptum est, quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic, et nec sic exaudient me, dicit Dominus. 1. Cor. XIV, 22.

Můg drahý přjtelí!

Dnes swážu konce. Poslednj slowo předešlého listu bylo, že poněmčilé wychowánj našj české mládeže na našich národnjch, zvláště pak hlawnjch wenkowských školách, neřku že potřebám tohoto welikého času nedostogj; anobř samo cestu ke ztrátě gegj wjry a newinnosti prodělává. Geli w těch slowech co prawdy, posaudjš, až okem nestranným následký z toho zwedenj giž wyplynulé i podnes linaucj se, a giným opět následkům, gako plodné přjčiny, ku porodu slaužjcy, w tomto listu přečteš. Gsauť pak některé z nich přjrmé z toho wedenj wyslé, giné nepřjrmé.

Mezi přjrmé náležj:

a) Neznámost čili nepoznánj náboženstwj, gehó základů a důwodů. Má-li mládež německá w swém materském gazyku cwičená, co činiti (gakž to maudřý zákon sám uznává,) aby se s ná-

boženstwjm w šesti létech seznámila, gakž teprw ta naše ubohá česká, kterážto cizjm sobě gazykem cwičena gsauc *právem se považowati smj za hluchoněmau*? I měla by se tedy k vůli české mládeži lhůta školnjho vychowánj *o tři léta* prodlaužiti. — To se ale nestává, gednák státi *nemůže*; tedyť očito, že mládež naše bez důkladného poznánj náboženstwj ze škol vycházj. Několik z paměti naučených průpowjdek nebude žádný, gsa saudcem nestranným a spolu milownjkem náboženstwj, za nábožnau známost pokládáti. Toť má we vlastnj krew, w swětlo gasně nohaum swjtjcj, a w statek, gehož sobě člověk zcela oswědoměný mluwj: „*toť poklad můg neydražšj*“ obráceno býti. Nenj-li pak náboženstwj s člověkem tak bytelně spogeno; nemá-li ge gako na pevné zámky zawřené: brzo-li *nemůže* mu odňato, anebo vlastnj nedbalostj ztraceno býti? Brzo-li se to w takowých dokonce časjch nestane, w kterých každé filosofické nedochůdče, — a těch gest pohřjchu mnohem wjc než dochůdčat — na prawdy zgeweného náboženstwj důwodem i nedůwodem, wtipem i posměchem, perem i gazykem, zgewně i aukladně útokem žene? Newěda mladjk hrubě čeho a čjm brániti má, postavj-liž se medle na odpor? Ano mage děrawau, ze všad zotwjranau budku swého náboženstwj na pjsku wystawenau, dlauho-li gi, byť by se i na odpor postavil, uhágj? I netrwá dlauho, a mládež naše tratj tu perli, kteraž, ó Kristomile! kdyby dle

gegj ceny a skwělé bělosti byla poznala, ráda by byla pohrdla všemi swými statky, aby toliko gi podržeti mohla. Tak ale tratj, a newj že ztratila, necjtj swé chudosti, nepláče swé škody! —

Stáwát se našj mládeži, co Kristus prawj: „Ab illo, qui non habet, et quod habet, aufertur.“ A však nemni, drahý Kristomile! žebych tudy weškeré z hlawnjch škol wystupugjcj mládeži české neznabohů naspjla. Uchowejž mne Bůh podobného bezprávj! Zůstáwát gich i mezi nj nemálo Krista a cirkwe milowných. Toho ale nebud' — wygma výborné hlavy — školám těm; nýbrž, krom rodičů nábožných a pozdějšjho na kázanj a na kněhách vyučowánj, *zwldště té milosti Božj děkováno, která i tam, kde žádné školnj wychowánj nepředcházelo, swé sobě ctitěle a nádoby oblíbené woliti i působiti umj.* Ale gakt by se milosti té cesta nalehčila, kdyby se školnj mládež přirozeně k poznánj prawdy wedla! —

Nezná-li se pak náboženstwj, možno-li, aby se milowalo? Geť wěc gistá, že srdce po wěcech nepoznaných nebažj. Kdož neznage pochautku z wlastowčjch hnizd w Indii strogenau, bude-liž o ni rád mysliti, gj sobě žádati? A kdož zase, neznage Boha, rád o něm myslj, mluwj, geg rád slyšj — a plněnjm geho swatého zákona radost mu způsobj? A bez lásky k Bohu možno-li přjказы náboženstwj plniti? Ach! geli wěroučné náboženstwj těžké ku pochopenj, gak to Nykodem

(mistr w Israeli) sám shledal; gest za to náboženstwj mrawoučné daleko obtížnějšj k zachowáwanj. *Ode dñů Jana křtitele trpěj králowstwj uebeské násilj, a gen kterěj násilj činj, uchwacuj ge.* Gen sama láska, gak se učedlnjci Páně rádi přiznali, může usnadniti konánj Božjch přikázanj. Neboť tu giž člowěku i otce, matku, bratry a neylaskawějšj přátely často nemilowati welj náboženstwj; protože kdokoli ge wjc miluge než Krista, nenj hoden geho učedlnjkem býti; tu statky wzácné opustiti; tu wýnosných užitků a úradů se zhostiti často třeba, protože gest lépe gednookému w nebi než oběrukému w pekle. Tu giž negen se swětem a wně bogowati; ale s vlastnjm srdcem na bogišťe wegiti, s njm se potýkati, a neyzamilowanějšj radosti mu laupiti třeba. A když se tisjkrát zwjtlězj, gešťe nenj pokoge a mjru stjmo wnitřnjm nepřjtelem učiniti hodno, gešťe duchownj zbraně bez strachu odložiti nesmjme. Tak těžká přikázanj, tak tuhý bog proti vlastnjmu srdci — a bez lásky se do něho pustiti, bez důwěry wpomoc božj wáleti, ó, kdo geg začne? a začne-li kdo, geg wjtězně skončj? Ne, bez lásky k Bohu nenj wjtězstwj — ba ani boge na tomto bogišťi! Protož gistjm, že *wycházj naše mládež z německých škol bez lásky k Bohu, či bez potřebné zdsoby k zachowáwanj přikázanj Božjch*; což za druhý z nynějšjho zwedenj přjmo plynauoj následek pokládám. Wjm, že tolik odporu nikdež nenaleznu a předo gen pau-

hau prawdu gistjm. Toto gen někteřj přjmo plynaucej následkowé. O tom, gak se konečným porozuměnjm řeči německé cesta k nakaženj skrze spisy protibožné, nemrawné a buřické usnadňuje, netřeba se zmjnitj; widjť každý, že se nepřjtel lehko města zmocnj, do kterého si giž zděmi cestu wybořil; znáť každý, gak srdce samo na zapowězené věci od přjrody lne; kolik mladjků se čtenjm německých oplzlých knih se zanedbáňjm swého občanského powolánj a spokazau na těle i na duši objrá; a kterak w poslednjch létech wy-powězenj zřjše akademici ze spolku *Buršowského*, chtjce swé řádolomné nauky také w Čechách očkowati, se na žádného pauhého Čecha, ale na samé němčině dobře uwyklé uši s swým apoštolským powoláňjm obrátjli; ano slyšjť každý, kdokoli gen poslauchati chce, že o změnách wlády, o chwále cizokragných řjzenj, gen takowá u-sta přetékağj, kteráž s mluwau německau dobře seznámená wšeobecné a giné wněğšj nowiny gak neomylné wěštby polykağj.

Gsau ale také někteřj nepřjrmj následkowé z téhož zwedenj, gegichžto škodliwost tjm hrozněğšj, čjm méně se dopatrűğj, an se gakoby za slaup stawj, a tjm hogněğšj gegich wýtok.

K těm pak počjtám přede wšjm:

a) *Zlehčenj ceny náboženstwj w hlawách mládeže.* Widauc, že se tu gedná gen o německau řeč, a gen gř aby se naučila, nemůž e o náboženstwj ginák smýšletj, než že nestogj proti ře-

či německé za nic; že gest sice dobře náboženstwj *uměti*, ale *německy uměti že gest daleko lépe*. Wyprawugj-li se pacholeti přjběhy biblické, tuť myslj-li na účel téhož wyprawowánj, nenacházj giného, než aby se naučilo německy; wykládalo-li se mu čtwrté přikázanj — powinnosti k rodičům, k země pánů, k vlasti, k duchownjm a swět-ským wrchnostem — to všeco se děge, dle geho hlawy, gen pauze pro naučenj se řeči německé. *Kdyby se to z giných geště přjčin státi mělo, když by nebyli pan katecheta, pan učitel tak nerozumni, žeby to powjdali gazykem, kterému nerozumjme.* Slowem z kterých přjčin widj choditi do školy učitele, z těch též se domnjwá, že tam chodj katecheta; an stegným naň s druhými mlawj gazykem. Tak se mu stává řeč německá sama od sebe swrchowaným dobrem — účelem wšj snahy a pilnosti hodným — wše giné stogj wstjnu, za koltrami, i samo náboženstwj se druhými naukami, gakž swrchu giž dotknuto, w njzkau řadu prostředků postaweno k dosaženj wznešeného záměru — *německé řeči*. O Kristomile! tam se až seřádá takowým krokem ona krásná a čistá dcera nebes, kteráž hlad, plamen i meč přemáhá; zlatu, slibům a úpěnj odolá; krále i žebráka rownau zanjcenostj miluge; pro gegjž udrženj na zemi tolik swaté krwe se cedilo; kteráž — an se řjše a wlády gako oblaka měnj, sama gediná se neměnj, nestárne; w přjzni welepánů postawená nepýchá, nebohatne, a na chudinu wy-

hoštěná nepochlebuge, nežebře. Tak hluboko klesá ta hrdinná dcera nebes, kteráž gsau u každého občana newelikého státu prawým domowem, uhájí geg sama proti celé Ewropě neznabohů — *tak hluboko klesá k wůli řeči. Diwno-li, že tak lehkowážená, nikdy srdečně neobgatá, nikdy nehřege, a se tratj! — Diwno-li, že mládež tak připrawená w náboženstwj, neznagjc Pána na nebi, ani Pána na zemi wšjmati si nebude.* Než ne dosti této pohromy; otwjrát se tjm wedenjm brána, a podává žiwót neygedowatěgšj a neyrozšjřeněgšj hlize našeho wěku, totiž : b) *Lhostegnosti* (Indifferentismu.) Znáš, pobožný Kristomile, a sám gšj giž úpěl nad tauto broznau naukau, genž mezi námi a mezi odpadljký smrtelně knáboženstwj dorážj, a zwlášť wzdělaný swět za sebau praudem potahuge. Dle nj gest každé náboženstwj dobré a bohumilé, a zas nedobré a bohunemilé; dle nj Indiánka upalugjcj se; i Moslemjn, tasjcj meč na newěřjcj, katoljk s židem se postjcj, i Kalwjn s Lútherem cirkew tupjcj gednoho gsau řádu, zároweň k Bohu pospjchagj, a stegného obljbenj si u Boha slibowati mohau. Katoljk zdrženliwost zasljbíwšj, aby Bohu bez starosti slaužiti, s blaženostj bližnjho gediné se objrati mohl, a Turek, genž padesát mužů wyklestil, aby si tolikěž sauložnic držeti mohl, stegnómilau oběť Bohu přinesli. Dle té nauky má prawdu, kdokoli z odpadljků nebo newěřjcjch náboženstwj naše špinj; ale nechybugeme také my, kacěrugjce

odpadlky. Slowem, sám gsi se diwil, sám smál — nad tau nerudau, kteráž mentinau všemu nebesa otwírá. Tého strašné nauce ale podává se w našich německých školách, kde česká mládež, neyhognějšj potrawa. Tjm samým, že náboženstwí w njzkau řadu prostředků klesá, gen za pomůcku k wyučení řeči slaužj, že ho mládež nikdy nepozná, aniž zamilowati může, tjm samým se ho držj gen z obyčege, a že se w něm narodila; wětšjch kras na něm nezná, a proto ge také wětšjho milowánj za hodno nedržj než giná náboženstwí, gichžto se ginj lidé též proto gen držj, že se w nich narodili. Stegné důwody má wgeho očjch žid pro swé náboženstwí, geť mu wjra židowská stegně dobrá, a geden wěřj za přjčinami tak dobrými gako druhý.

Poněwadž ale wstawu lhostegnosti setrwati možno nenj, aby mně naposled to nepadlo w newáwist, co žádosti mé neustále krotj, co mne pauzá, co na mně těžkých obětj žádá, aniž mi čehos w směnu podává: tudyť plyne newyhnatedlně, že tak wedená mládež konečně z netečnosti swé náboženstwí *nenáwiděti*, a giných zwolnějšjch wěr wjc oblihowati počne. Protož máme i my w zemi našj tolik chwalitelů cizjch náboženstwí. Tu ge zanjmá wabná prý chudinká obřadů prostnost; an se, prý, duši na ten způsob krásy nábožné lépe označuj; tam powolená, na lidskau přirozenost (ne wášeň) uměřená rozkoš; gen doma ge mrcj obřady, posty a nerozlučitedlnost man-

želstwa. Ano na samých židech by měli mnoho ku pochválení, kdyby gen lid ten až příliš zawržený nebyl, a časem přjsnějšj zdrženliwosti, než samo náboženstwj naše, nežádal.

Konečně se tjm zwedenjm našj mládeže potwrzue nepřjmo zamilowaná wzdělaného swěta průpowjčka, že gest — c) *Náboženstwj zgewené toliko pro lid sprostý*. Tážeš se ale, gak toho dowedu, že se ta bezbožná průpowěď w hlavách našj normálnj mládeže w českých městech uhnizduge a nepřjmo gegj potomnj žiwot řjďj? Nic gistě přirozenějšjho. *Řeč německá gest gakoby od celé občanské společnosti w Čechách mlčeliwě za znamenj wzdělanosti přigata*. Gj kdokoli neumjš, chraň se mezi wzdělance se plésti, ty patřjš mezi sprostáky. „Gá umjm neměcky!“ wolá řemeslnjk, wrátiw se ze zkušéné; „a gá také“ prawj wyslauženec, „nás tedy mezi sprostáky nestrkeyte.“ „A což gá?“ ozjwá se tenký hlásek mladjka, genž napiatau rukau něgaký papjr nazdwihuge, „mne snad dokonce k sprostým počjtati nebudete; tu se kaukněte na mé Vorzuğy w attestu z německých škol.“*)

I rozdělil se národ, a znám giž, kdo sprostý, kdo wzdělaný. — Nenadále se rozljhá zwučný hlas zwonu, wolagjcjho na kázanj. Ale kázanj

*) Nemagj býti Germanowé hrdi w citu swé přewahy, a gen s útrpnostj na nás pohljžeti: an my se hned za hotowé pány pokládáme, gak mile se gegtch mluwy dořfame? ! —

gest w těch městech geště w českém gazyku; naň magj tedy choditi gen sprostj; neboť kdyby náboženstwj také pro vzdělané bylo, museloť by se kázati též německy. My tehdy půgdeme na procházku, na wjno, do kafjrny, přečteme sobě nowiny. Geť dnes bez toho neděle, aby se nedělalo! Nenj to přjmá cesta ku potwrzenj oné průpowjďky? Nerokuge tak mladjk sám u sebe: kdyby náboženstwj také pro nás bylo, museloť by se nám we školách tak wykládati, abychom mu rozuměli! Newěřš-li mně, že tomu tak, gdi, můg Kristomile, gdi po chrámjch welikých měst, (a nebo kde hlawnj školy), a nagdeš-li ty domy — wystawené za času polowičnjho počtu lidu proti nyněgšj lidnatosti — přec mezi kázanjm newýplněné; hledey toho přjčiny na procházkách, w kafjrnách nebo piwnicjch, a uslyšš-li tam wjc sprostého hláholu, to gest řeči české, než vzdělané, to gest německé mluwy: tresci mne ze lži. Gako se wšak každá nákažliwá nemoc tjm gewj, že se rozšiřuge, a wjc a wjc obětj požjrá; tak i tato duchownj swůg ze žrawého raka půwod, k hoři každého ctitele náboženstwj, denně hlasitěgi dowozuge. Nezústáwáť ta průpowěď gen w městské zdi zakljčena, ale rozžjrá se w okolj měst; nakwašuge chýše rolnjků, podemjlagjc tak základ onoho stawenj, genž mu w horké práci chladu, w sauzenj sladkau útěchu, w trápenj swědomj pokog, w nebezpečenstwjch mocnau důwěru, a w samé smrti posilu udělowati mohlo.

Wjm, drahý Kristomile! žeť by nám mohl někdo řjci, že gest to stjžnost i w giných zemjch obecna; a tudý že se z toho nic proti hlawnjm německým školám dowoditi nedá; ale i my můžeme na to odpowědjti: tam se přeplawily země neznabožskými spisy; ale u nás, když nic podobného, a dobré sjmě bylo rozseto, odkud má pole kaukol? U nás, kdež game materským gazykem proti té záplawě lépe než čjnezskau zdj ohražení, proč se widj stegné pohromy? Proč (pokud mně známo) zrowna u těch měst wětšj měrau, kde gsau školy hlawnj, než kde těch nenj? Neupjrámtj, žeť na tuto pokazu mrawů také zběh giných přjčin z nowěgšjch let působj, gichž uwáděti, nenj mého powolánj. Než kdybych také přjčin těch uwáděl: — dagjť se wšecky z toho gediného pramene, odkud zde pokazu mrawů našich wywozugi, rozwětiti, a wždy přigde na to, že djtěti šestiletému, genž slyšj a widj giž mnoho zlého, také na obranu i mnoho dobrého w srdce skládáno býti má; a gestli k tomu nepřigde brzo, zawadjť wěk náš na swé gjzdě o kámen, gegž ani čtwrté koleno neodsadj. *Žigemeť u wěku, w kterém nestačj gen proto k některému náboženstwj se přiznáwati, že ge wyznáwali také naši rodiče; w létech, za kterých gest stydliwost za mnohau neprawost šetřena; prostá poctiwost za nerozum pokládána; w kterých sobě swět wjce w slowjch než w skutcjch libuge, a proto wšecku swau mysl ná pěknau mluwu a ulisnost*

obracj. — Tak kdo ze stawenj řemeslně spogenného gen gednu wazbu, genž se mu zdá na překážce, vysadj, býwá ani nechtě přjčinau, že se za nedlauhý čas celá krásná stawba k zbořenj chýlj; tak wysazená, čeština ze cwičenj české mládeže mstj strašliwě — na obecné obžiwelnosti, na wědách wůbec, na ušlechtilosti duše, na mráwch, ano i na samém náboženstwj — newinné to owšem oběti! — učiněnou sobě křiwdu!

Ba i na školy opakowacj w městech, kteréž také od žáků dřjw w triviálnj škole česky cwičených, nawštěwowány býwagj, i na samé školy triviálnj působj toto nepřirozené wedenj české mládeže w hlawnjch školách. Naši wesnj učitelé gsau nazwjce na hlawnjch školách zkaušení. Půl kopy gich každým rokem vycházj po několi-ko-měsijnj přjprawě do wikariátů. Wzorem dokonalého wyučowánj gim byly hlawnj školy. Kdyby to bylo w náwodnictwj! ale k tomu gest čas přjliš krátký; tedy w německé řeči, kteréž se byli napřed giž saukromj nebo na směnu w Němcjch učili. Přišedše domů, čjmž pak mohau domněnj o swé učenosti lépe a důkladněgi potwrditi, než když wyučugj mládež německé řeči? To gest wěc, které každý sedlák nerozumj, tuť se může makawě pochopiti, gak se hodiny školnj užitečně nakládagj! *Geť w Čechách sotwa třetj triviálnj škola, kdeby mládež němčinau, i w hodinách, pauze českému wyučowánj určených o čas okrádána nebyla.*

Nenj městečka, gehož obywatelé by s městy něco podobného mjtí nežádali. Wýstawnostj, obchodem a řemeslnostj se gim wyrownati nemohau; tedy vzdělanostj, kterauž sobě w řeči německé neylaciněgi přiswogj; nenj wjsky se školau, k njžto by lesnj nebo zahradnj, cihlář nebo zámožný sedlák, zwandrowaný řemeslnjk, nebo židák přiškoleni nebyli, a tito wšickni žádagj, aby se gegich děti s obecnau chámowinau nepomjchaly, aby takowého učenj požjwaly, gakého se djtjky hlawnjch škol účastnými stáwagj. Gakého rozdjlu, budau-li se gegich děti gen česky učiti? nenj se co báti, že by snad některé podružské djtě mohlo gegich páňata wtipem dokonce přewýšiti? Čjm se rozeznagj? Čjm se newtip zakalj? A čjm se zas městečtj wyrownagj městům? — I dobjhagj páni měšťané, přimlauwagj a domlauwagj panu učiteli tak dlauho, až uwolj také k německému wyučowánj — aspoň ke ōtenj, k psanj a zpamětnému naučenj několika slow. Za to padne giž tu sauška a zagjc, tam máslo, nebo zdwogený sobotál, a tuť se ani dokonalému w swém powolánj učiteli nenj co diwiti, pakli gsa na swých důchodech bez toho saužen, přjmluwy podobné pamětliw celé hodiny s těmito páňaty po straně se ondá, an zatjm některý z žáků druhau školu bellankastruge. Tak se w Čechách každým týdnem w samých školnjch hodinách na tisjce hodin českému cwičenj ukrádá — a swět se diwj, že gest Čech w zadu! Ale dost toho wýskoku z

hlawnjch škol do wesnjch. Čas gest skončiti list.

Mdle — s bolestj to uznávám — mdle, aniž přeswaté věci, ani twého čekánj důstogně, a neyméně s potřebnau výhodnostj wyljčil gsem tyto truchliwé následky strany zwedenj nábožného. Ale gak těžko tyto skupené věci rozwrhnauti! Gak nesnadně paprsky z toho ohnjska tak hustě slučené rozrůzniti! Tohož gisté žádný sprawedliwěgi neuwážj, gako můg Kristomil. Ty gsa přeswědčen, že mi na wůli dobré nechyběj, wida, že se w hlawnjm náhledu prawdě nikdež neungalo, aniž čehož úmyslně přidalo, ty se mnau zagisté nad vlastj w duchu srdečně truchliti, a náprawu zlého w dobré upřjmě želati budeš. — Ta oprawa ale gak by se snad státi mohla a měla, ač zas na mně ukazowati nenj, — předc tolik, co bych za dobré uznal, napowjm swému wždy drahému Kristomilu, gen když dopřege, aby se to teprw w přjštjm listu státi mohlo. Zatjm žig zdráv, a neopominug srdečně wzjwati Boha za wšeliké dobré, gehož třeba gest twému tě

milugicjmu přjtelu.

List IV.

Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui ut et alios instruam, quam decem millia verborum in lingua. Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote. 1. Cor. XIV, 18 — 21.

Ay! neminul geště týden a můg list gest giž u tebe. Tak plnj twůg přjtel swé slowo! Ale nemui, že si z toho dělám gakaus zásluhu. Nic zagisté mi sladšjho nemůže býti nad dobu, w kterau se objráám s tebau. Uběhnauť mně, wěř, často celj dnowé, a gá krom swých žáků, od rána až do šesti s poledne newidjm žiwé duše, a gsem tomu powděčen, že s nikým giným činiti mi nenj. Hledáť potom unawená duše odpočinutj, a nagde ho w twém srdci. Ano w památce na tebe okřjwám, w twém srdci odpočina, sbjráám sjlu k nowým pracjm. Tobě mám co děkowati, ge-li do mne gaké ctnosti; twé přátelstwj wytrhlo mne ze spolků, genž mne na cestě růžemi ustlané ku propasti wedli, a na něž do dnes s hrůzau zpomjnam; tys rozkřesal prwnj giskru lásky k vlasti a gegj mluwě w mé duši; an gsem w druhé humanitnj trjdě giž stoge, newěděł geště, že náš gazyk krom slabikářů s katechismem a některých modliteb také psán a tištěn býti může. A kolik blaženosti poskytla muě giž tato láska! Když mnozj se zkázau zdrawj, gměnj a cti krátké i drahé rozkoše hledagj, ssage duše má ze spisů drahých wlasten-

ců, gako z prsů milené vlasti, žiwnau a nebeskau slast. Máť každý prawý vlastenec o geden smysl wjce ku požjwánj radostj i k pocitu bolestj, o kterém si newlastenec žádného ponětj utwořiti nemůže, gehoť oko toho newidj, geho ucho neslyšj, aniž na geho srdce wstupuge; právě w tom směru gako sobě tělesný rozkošnik dušewnj rozkoš předstawiti nemůže. Odtud diwenj těch tělosluh, an kdos z lepšjch dušj o věci newelené, sobě neprospěšné a předc těžké i s útratau a ztrátau zdrawj spogené se ugjmá! Djwey se, drahý přjтели, po vlastencjch prawých, zdaž o nich nemůž opětowáno býti, co krásný duch Kollárůw powěděl:

„Krásněgi se nikdo nehonosj
Smělým čelem, gako vlastenec,
Genž w swém srdci celý národ nosj;
A to právem, nebo i on složj,
Ať se směge tomu třestěnc,
Za swé owce počet ruce božj.“

Zdaž se všickni horliwostj u swém powo-
lánj newyznamenáwagj, a sice tak, gak který z nich
prudšjm nebo slabšjm zážehem toho čistého Vestál-
njo ohně býwá roznjcen! Může-liž nám tedy we
zlé obrácjna býti ta žádost, podlé njž taužebně-
gi ničehož nepřegem, než aby snámi cjtili a smý-
šleli všickni zároveň? Nerozeznáwá se právě tjm
čistota a swatost našj lásky od každé hřjšné; an
my, když lakomec každého žehrawě odhánj, kdo-
by se s njm geho zlaté modle klaněti žádal; když
cítel Vennšjn soka swého na sauboge wyzjwá:

* *

my naproti, gako každý wěrný ctitel božj tenkrát neysladšj se opágjme radostj, když neywjcupřjmých vlasti milownjkůw napočjsti můžem, a gen tenkrát zas neypronikawějšj bolest cjtjme, kolem-li nás z nikud stegně planaucj mysl našemu ohni neodpowjdá. Kdo nám tedy za hřjch může položiti tu žádost, wedlé njž opravu u wychowánj mládeže vlastenské tak srdečně žádáme? Wždyť pocházj z pramene neyčistějšjho, nigakau swětskau wášnj nepokaleného.

Ale gaká tu oprava možna? Lékaři pátragj po přjčině neduhu, a gi nalezše, mjwagj nemoc odpoly zlěčenau, gešto gen zdroj neduhu utpau. I nám tak pokračowati dlužno. My wpředěslém hádlánj přjčinu našich neduhů nalezli, nenjť tedy wjc třeba, než k přirozenosti se wrátiti, a odstraniti, cokoli wzrůst prawé wzdělanosti zábubně dušj, co křiwé rozwinowánj dušewnjch mocj působj.

Budtež tedy mládeži našj wšecky nauky hlawnjch škol, kdekoliw se w městě řeči české užjwá, česky přednášeny. Dokonce pak welebnému náboženstwj neučiz se mládež naše nikdý ginau než dómácj mluwau! Gako pak českým slabikářem čtenjse má otwjrati; taki pravidla obecná české mluwnice magj za základ k naučenj každé giné mluwy slaužiti. Ze známého k neznámému weždy se pokračug. Prostředkem vlastnjho gazyka staniž se pokročenj k mluwnici německé, kteréž řeči stručný slownj, gako to u latinských mluwnic obyčegno, ksamé školnj knize může přiwtělen a k pamětnjmu cwičenj užit býti. Tak prospěge

mládež w obém gazyku, a bohda důkladněgi, než při nynějšjm zwenj; tak bude moci we čtvrté třídě, začnau giž w druhé české mluwnici se učiti, německé i české pjsemnosti hotowiti; tak bude swé poznané náboženstwj milowati. Slowem uměnj věčnému wyučug se mládež naše neginák, než gazykem materským, a raděgi ať mlčj učitel we škole, než by rozprávěl, čemu mládež nerozumj. Buď že giž dobré a užitečné gest, čemu wyučuge, buď že zlé, neužitečné a galowé. Ge-li dobré, škoda každého slowa, které by padlo mimo srdce a duši žáků; saud tedy strašný učitel tomu, který mládež w nebezpečenstwj uwádj, dobré a užitečné uměnj nepoznati, proto že gj podává ge we schránách zamčených; saud mu za čas, o který mládež okrádá; saud za útraty, o něž rodiče marně připrawuge; saud za pozornost mládeže marně upjnanau; ale účet také za geho vlastnj namáhánj a snažnau práci, gešto stý užitek těžití toha, břiwnu swau zakopáwal. Ge-li pak, čemu wyučuge, zlé a galowé, neučiz tomu gazykem nižádným. Nepřjtel člowěk nasege kaukolu sám, aniž třeba, aby za to rodiče platili a mládež do škol posjlali.

Gako pak w každém mjstě, kde se českého gazyka wúbec geště užjwá, tomu přegi, aby se mládež česky wyučowala, rovněž tak mládež mjst německých neginák než německau mluwau vzděláwana buď. Křiwdy se nikomu neděg, giněmu nečiňme, čeho sobě nepřegem. Ale ge-li to

Čechům prospěšno, aby se na hlawnj škole prostředkem mluwnice česky sepsané gazyku německému vyučowali; nemůžeť to našim německým kraganům na škodu býti, aby zagemnau chůzj po mluwnici německy sepsané české řeči na swých hlawnjch školách se vyučowali. Neslušj-liž i gim spolukraganům, aby nám tak daleko w ústřety vyšli, gak daleko my se k nim přiblížili? Či gen pořád k západu hledjce s Frankem, s Angličanem se budau domlauwati učiti, ale gazykem swého neybližšjho spolupoddaného, swého spolubogownjka, ano zbratřeného kragana pohrdati? Až pokud si to budau ke cti a chlaubě pokládati, zač se každý vzdělaný i newzdělaný národ stydj, že totiž gazyku té zemi nerozuměgj, w které přebýwagj? Než cjtj naši poněmčilj kragané dobře potřebu gazyka českého u swých djtek, a protož ge wjdáme tak zhusta mlád' swau hlaubě do Čech posjlati, gako našinci swé djtky rádi do Němec na směnu dáwagj.

Wjc strany té oprawy mluwiti zapowjdlá mi gednák výborné pogednání nebožtjka Rautenkrance, kteréž giž před dwadccjti léty o té věci byl do Hlasatele položil; gednák také, že mně nenáležj, nepowolaně ničehož leč shrnutými slowy dotýkati, ne pak celé úměry do poslednj linie hotowiti. Pauze toho zmjнку geště učinjm, co wjdjm že mi strany učitelstwa namjťáš. „Gak, prawjš, magj se učitelé, z nichž sotwa desátý do češtiny se dobře zná, náhle do českého! přednáše-

nj wčarowati?“ Toť owšem těžkost powáženj hodná. Ale zpomenu-li si, gak se wčarowali před čtyřicjti léty učitelé do německého přednášenj, an z nich sotwa dwadcátý dobře německy uměl; gak před léty teprw nedáwnými gymnasiálnj učitelé, kteřj až potud pauze země- a děgopisu, nebo měřictwj vyučowali, a latinu a řečtinu dávno na zuby požehnali, gak ti nagednau do latinského přednášenj se wkauzlili, newidjm w té námjtce ani tolik odporu a těžkosti gako w tom, že až swůg mezi swé přigde, swogi ho nepřigmau. Ano měšťané, kde hlawnj školy, pokládajce si němčinu za přednost, budau se domnjwati, že se nagednau mezi wesňany octnau, pakli gegich mládež po česku wychowáwana bude. Než to pauze, dokud si nerozwážj, že gegich djtky až potud skutečně špatnějšjho pokrmu we školách požíwali, než mlád wesnj, kde gi dokonalý učitel wedl; že se mládež gegich proto předc němčině naučj a bohda důkladněgi, než prwé; že w cizozemsku na všech stranách wesňan i měšťan gednjm gazykem cwičení býwajj, a proto tam předc welikých, bohatých a wážných měst a měšťanů bez počtu. To powážiwše otewrau s radostj swé školy této žadaucj opravě.

I mohl bych nynj list swůg zawřjti; chtěge ale wšelikému nedorozuměnj, zwlášť pak křiwému podezřenj, gakobych — saukromný gá kněz — w cizj sáhal práwa, plány a náwrhy čině nepowolaně &c. předegjti, dokládám neljčeně a upřj-

muž, čjmž arci tebe gistiti netřeba, že gakkoli toto nawrženj mé k zlepšenj nyněgšjho zwedenj české našj školnj mládeže plod gest zralého přemeyšlenj, a ze srdce pocházj vraucj láskau k cjrkwí a zeměpánu planaucjho, tak sice, že ge owšem gedináym a neypřiměreněgšjm býti saudjm, obecně národnj potřebě spomoci: předc wšak usudek swůg saudněgšjmu i zkušněgšjmu rozumu ochotně i důwěrně podrobugi, těm obzwláště, genž ke školám národnjm neprostředně dohljdagj, a gimž-to trwalost náboženstwj, pokog a blaženost země a národu na srdci ležeti musj. Gakož totiž sám w słowa mistrowa nikdý gsem nepřisáhal, nežádám téhož od giných strany neomylnosti swé. Powskytne-li kdo giný lék zdrawěgšj, neb takowé aspoň prostředky, kteréby ty ode mne ponawržené gen poněkud wynahradily, gá prwnj budu po geho straně a geho ctitelem.

Wždyť wjš, Kristomile, kterak mne giž gediná ta myšlénka zabýwá, *by aspoň theologům našim s dokonalegšj známostj mluwy materské z ústawů našich bohoslownjch wycházeti lze bylo, geštoby potom gsauce katecheté, prawj byli učitelé w Israeli, prawj slaupowé cjrkwě i milého mocnáře, wdauce, že kterjkoli nebes Pána sobě wšjmati přestanau, ti ani brzo o země pána dbáti nebudau; — geštoby newěřili wjce německému nežli českému katechismu, wypudili ze škol národnjch wšecko cizé vyučowánj, a přednášeli na školách hlawnjch náboženstwj w němčině pak te-*

prw, ažby ge dítě náležitě bylo poznalo w řeči swé materské.*)

Na wětšj i lepšj geště důkaz pauhé vlastenské mé lásky a čistého, swatého úmyslu mého tebau, průwodcem, k W. a D. školnjm dozorcům se obracjm: by nestranně skaumali, co gsem o škodách plynaucjch z německého vychovánj české mládeže giž tóliko ponawrhl a nastjnil, giž důwěrně rozebral a wyložil; . . aby wygádrili swědomitě, zdaliž to zdrawá sokratika, podlé njž se pauze českému dítěti w nepřjstupném gazyku netoliko wědy liternj, nýbrž samo sw. náboženstwj — člowěčenstwa neywětšj poklad, — do hlawy a ne do srdce wprawuge? a zdaliž ono tady we swé wážnosti klesati nemusj? — zkrátka: by, tu kde náležj, neljčenýni, wěrnými zprávami potwrdili, kterak takowé zwedenj k newšjmawosti náboženstwj mládež pauze českau upřjmo uwádj, an za pauhý prostředek k wyučowánj německé řeči skle-slo. To-li učinj, pozdwihnauce co wěrnj synowé Cjrkwe a Wlasti hlasu swého, nelzeť ani okamžejm pochybowati, že od *našj otcowské Wlády* přiměřeným způsobem obecné té potřebě pomoc se stane.

*) W tom zagisté s každým giným se srownáwáme, že lépe gest děle pozdržeti dítě w nižšj třídě, nežli ge bez známosti Boha, bez lásky k němu či bez potřebné zásoby k zachowáwanj přikázanj Božjch do wyššjch strkat.

Giz tedy péro odkládage, k srdci tě w duchu winu a ljbám poljbenjm swatým, wěda, kterak se mnau na modlitbách trwáš za prospěch české vlasti a cirkwe, a prodlauženj požehnánj plného panowánj našeho Bohu a lidu milého zeměpána.

Twûg

na wěky wěrný přítel.

6. Rozmlauwánj s manželkau po swáru s manželem od něho odegjti chtějgj.

Od Jos. Wotýpky.

Štkagjc, w zármutku welikém přicházj manželka, chlapečka pětiletého též plačjcjho za ruku wedauc, a takto počjná :

Manž. „Ach, drahý W. P.! nemyslila gsem, že bych kdy s takowau stjžnostj k Wám přišla. Ach! můg manžel mne kratě zbil, a od sebe wyhnal! Gá ubohá newjm co si počjti! Ach! —

Duchownj. I nastogte! — Co se to stalo mezi wáma. Wždyť pak se mi zdál manžel wáš, že gest hodný, powážliwý člowěk; w službách Božjch gest horliwý — a i ostatně zdá se swědomitý muž?!

M. Ach! on prawj, že se ženau může dělati co chce; w tom že mu žádný nemá co řjci! A gestli

si ode mne nepomůže gináč, že mne utluče! — A gá mu nemám wjce na oči přigiti! —

D. Ay! gaká to trapiwá řeč! — A mezi manžely! — manžely křesťanskými! I co to mezi wáma bylo? Powjdecke pak, kterak se na wás tak tuze rozezli! —

M. Gá gsem, W. P. onehdy na trhu chtěla, aby holce kaupil něco na šátky: on pak mne tjm odbyl, že gen pořád chci, aby sázel. — Předewčirem ale tam přišel geho bratr wogák. A račte wěděti, gak to s wogáky gest; on při šetrnosti předce swých několik ěrošů s potřebu má: my pak naproti tomu wězjme w dluzjch. Co gsme tu chatrč kaupili, nemůžem při wšem skrowněnj a tabánj se zmoci. Můg pak mu dal stříbrný dwadcetnj: a když dětem má chleba dáti, tu skrownj, tu skuhrá; ba ani nędbá, byť se i na pastwě tahaly hladowé. — Mne to tedy mrzelo, a řekla gsem potom, že to wogák třebas prochlastá, a ba ani geště sám ne. — Muž pak se na to hned ten den rozljtil, až z něho hrůza byla: — a druhý den, totiž dnes, spletl prowaz, a ubil mne, že mám plné tělo modřin.; on stál nade mnau, a bil gako katanowé. — — Ach Bože! Bože! Dwanáct let gsme pospolu, a nic se takowého nestalo mezi náma. Wždyť mne lidé znagj, že mu ničeho nezmařjm, pomáhám mu wždy upřjmně. Geště spjše řjkagj, že gsem gako žerawá. On w noci gde na hľdku, a we dne spj: na mne pak celé hospodár-

stwj ležj. Co se natahám a nasaužjm, to si račte powážiti sám. Ach! to gá wjce W. P. wydržeti nemohu; gá pügdu k mému bratrowi, ať ge komu libo nebo žel. Toť gest přetěžko! tak se saužiti. Tu slot, a gináč mi nadává! a to za wšecku mau snažnost! to, to mne neywjc bolj!

D. W prawdě, w prawdě, tu wám ubližuge! To by neměl činiti, a dokonce bitj nechati. Nebo gako manžel má swá práwa, tak ge má také manželka. — A kdyby nic giného nebylo, tedy se tu gedná o djtky! Nastogte! co ty chudinky? — Wždyť ztratj wážnost i k němu, i k wám; — a potom gacj rodičowé, takowé wětšjm djtem děti. O Bože! těch, těch gest mi obzwláště ljto. Co si ubožátka nynj magj pomysliti? —

M. Ach, W. P.! pláčj chudinky wšecky! Tenhle, Matěgček, gen pořád u mne. A gen: Ach, maminko kam pügdete? — a mne se spustiti nechtěl. —

D. Osobo, osobo! Proto mi to ani do hlavy nechce, gak gste mohli až tak daleko přigjti! Až k takowé bauři! — Wždyť pak wy předce na náboženstwj dbáte: a což bych se byl we vašem manželu tak welice zmeylil? — O! co gest platná modlitba a wše ostatnj, gestli že se po domácku takowé wěci děgj? —

M. To gsem gá W. P. také řekla, ale on byl rozsápaný, a na nic nedbal; geště se wjce rozljtil. A což platno? Když ono se to děge ča-

stěgi. Příbuznj s geho strany, dokud gsme w lepšjm stawu byli, nás častěgi nawštěwowali. Tu bylo uctjwánj. Kaupilo se tu to, tu giné: gměnj ale nestačowalo. Můg maňžel pak gest giž takowý, že spjše se pochlubj, že něco má, a tudy předce častowal, ano i na rozchodnau gim častěgi chléb rozpůliw na cestu dáwal, gakkoli toho nepotřebuj, an wjce magj, než my. Při všem tom mlawili o mně, že gsem skaupá, ba že gim kus chleba nepřegi. Gáť owšem widlauc, že se tjm bez potřeby a nad mjru utahugeme, předkládala gsem to muži: on pak se wždycky proto na mne mrzjwal. Až když gsem ho o těch gegich řečech přeswědčila, a on sám také zkušil, že i děti swé marně okrádá, uznal to, a něgaký čas bylo lépe. — Hnedle pak se zas, neywjce w neděli, začali scházeti u N. w B. Tu zas za ně platil piwo nebo hořalku, nie na to nedbage, že w dwakráte lepšjm stawu gsau, než on sám. Oni pak mu za to plné ůši namluwili, že ge nenáwidjm, že ani k nám wegiti nesměgj, a co giného. Tu wětšjm djlem přicházel celý gako sršeň, a giž z pohledu geho šla hrůza. Řekla-li gsem gen něco proti tomu, byl oheň na střeše. Tu nadáwek, tu prokljnánj: a gednau dokonce na weliký swátek se také tak stala takowá Sodoma, že mne to wždycky bodne, kdykoliw si na to wzpomenu. On mi to ubitj slihowal dáwno, a začne-li gednau, že potom nepřestane. O! —

D. Ay! tedy gsau také přátelé w.tom? — O nešťastnj přátelé, kteří by se raději nepřátely gmepowati měli! — Pakli se gim podařj, w manželstvu takowé věci stropiti; běda, běda gim! — Gsaui právě podobni onomu nepříteli, genž mezi semeno dobré kaukole nasil; a gsau proto w prawdě, w prawdě nešťastni! — A tu se giž nedivjm! Což má ubohý manžel dělati?! Přibuznj gsau; on ge miluge tak, gako i wy straně swé gste nakloněna. Oni mu ležegj s takowými řečmi wušjch: — nenj diwu, že ho to mrzj. Wás by to rovně také mrzelo, kdyby si vaše strana na manžela tak steyskala, gako oni to na wás činj. — On přigde mrzutý domů. Wy mu zas také něco řeknete, třebas i z mrzutosti něco potupného o některém z nich, gako o tom wogáku: — a to, to gest pramen všech mrzutostj a hádek mezi wáma. Kdyby toho nebylo, měli by gste swatý pokog: — ale tak — přidáwáte si hořkostj geden druhému; a kam s tjm přigde? — Tjm se nic nezlepšj, ale spjše, gak to giž sama wiďte, čjm dále, tjm gest hůře. Roste tak mezi wáma kyselost, a kterak giž zrostla, toho gste, bohužel! tenkrát trpce okusila. — A věřte mi, když to tak powážjm upřímně, třebať i dosti nerád, wám řjci musjm, že se manželu vašemu ani tak hrubě diwiti nemohu. Káráte-li ho, aneb mu něco mrzutě wyčjtáte, když on sám mrzut gest: zrowna řeknu, že to skoro ani gináče býti nemůže, než že gen tjm wjoe se rozzlobj. Wi-

dlíte, swatj ač máme býti zagisté, předce gen málo který gsme. A gá se wám sám přiznám, že i gá tu chybu do sebe mám. Učinjm-li cos, co není dobré: když to seznám, mrzjm se na to bez toho sám. A když giž na to mrzutý gsem, a tu přigda někdo, chtěl by mi na káry dáwati, geště wjce se rozmrzjm, neřku-li, abych napomenutj gakého přigmul. A tak budeme my mysljm všickni. Není to s wámi také tak? — A newšjm! gste si nikdy, že gste manžela swého gen geště wjce popudila, když gste mu autraty, které ho sotwa těšj, wyčjtala, a geho z nich kárala, dokud na ně geště nezapomenul? —

M. I to gest prawda! Gen že on gest náramně zlostný a hned z očí geho strach gde, gak si něco začne.

D. A to, to práwě gest tjm horšj. Řeknete-li slowo, a chcete tjm chybu naprawiti, gest to práwě tak: gako kdyby gste, chtjc oheň uhasiti, másla neb olege do něho nalila. A dokonce, když oni ho swým poštwánjm na wás popudili, a wy mu něco prořeknete, co mu protiwného gest: tu se teprw rozzlobj — a pogme-li ho gednau zlost — ó potom gest owšem chyba! — Potom wěru ani za to nemůže, co wám řekne anebo učinj. To on wjce sám nečinj: činj to w něm zlost. — Wy by gste owšem mohla řci, že se nemá od zlosti dáti tak přemoci: ale, ale — gen pohledme wždycky, gak my to děláme, a potom teprw giného káreyme! — Gen si sama wzpomeňte, že i wy z

mrzutosti ledacos prořeknete, aneb se mnohokrátě osopíte, tak že vás to potom třeba i dosti mrzj. — A tak gest to i s njm; a ne gen s njm, ale s každým, kdož se nad zlostj swau panowati nenaučil. O tom wám musjm smutný, a bohužel! prawdiwý přjběh powědjti. — Gistý auřednjk hned z mládi měl ten náwyk zlý, že gak se mu dost maličko něco zneljbilo, hned nad mjru se rozezlil. Bratře! řjkawal mu přjtel gehu, prosjm tě, hled' swau zlost krotiti: budeš někdy skrze ni nešťasten! On sice hleděl — hleděl; ale, gak to giž snámi gest, když se od sebe dostali, a nebylo žádného; kdoby ho byl wždycky pamatowal: brzy se ho zase atará wášeň přichytila. A geť pak při wášnjch neysmutněgšj toto: že rostan pořád wjce snámi, gestli že ge nekrotjme a nedusjme. Také bylo i s njm. — Po čase oženil se člowěk ten, měl pak dwé djetek, gedno čtyrleté, druhé pūlleté. Manželka gehu znala ho sice, i chránila se wšemožně, gen aby ho nepopudila. — Než, ó! nešťastná wášeň! Gednau seděli u stolu po obědě. Gedno djetě — staršj, wygdauc giž, hrage si na schodech: druhé držj ona na ruce. On se něco rozmrzj: — ona také gaksi mrzutá — odpowj mu newrle; — a, powážte si! — on, we swé proklaté wáśni, zapomena co w ruce držj — hodj po manželce nožem. Ta, zmagjc ho, utjká z pokoge s djetětem na ruce. — Tam u schoďu hrage si druhé — matka do něho wrazej — ono letj dolů — až do smrti se zabilo. Matka spjná

ruce, nařjká, běduge: on tu vyskočj, a wida, co způsobil, — owšem lomj rukama, wlasý si rwe, diw, že rozumu nepožbude: — ale, co giž platno?! — Widjte, co zlost umj? Potom nařjkal, bědował! Ale pozdě!! — Wás sice geště tak weliké nešťestj nepotkalo, takowých následků zlosti manželowy gste wy posud neokusila: — ale, předceť ono to bude s wašjm mauželem také tak! Mladý nenj; starý wěk — diwný wěk. K tomu byl wogákem, — ti sami bez toho gak žiwi se neučili tichosti a powolnosti k těm, skterých býti mohau. Trampot má a sauženj dosti, přigdeli mu mrzutost, slowjčkem geště se wjc rozzlobj, gako sama prawjte, že náhlý, prudký gest, — a pogme-li ho gednau zlost: ó, potom ani sám newj, co mluwj, co činj. Když se zase wzpamatuje, a zlost ho přegde: třebas ho to dosti mrzj, gako onoho auřednjka. Nepozorowala gste nikdy, že po něgakém čase byl gaksi truchliwý, gaksi ljtostiwý, když gste byli hádku mezi sebau měli? Že byl potom mnohem přjwětjwěgšj, než před hádkau wašj? — — Tu to máte, že gest to snjm gako soným. Nemělo by wám ho tedy býti ljtó, — dokonce když widjte, že předce tak zlý nenj, a že gen ta proklata, snad od mládi wkořenělá wášeň, ten zlý duch bych raděgi řekl, tjm winen gest. — Gak on se asi chudas snad giž nynjčko sám na sebe mrzj, třebať to ani geště znáti nedať! Gá wjm, že se bude stydětj mi na oči přigjtj, a giným také tak! —

M. To si sama také myslím; proto, že lidé o té různici vědí, a slyšeli, gak řádl. Wždyť to byla hrůza! —

D. A widjte, gako by byla ta auřednjková onomu neštěstj byla předešla gistě; kdyby byla newrle neodpowěděla: tak i wy byste mohla tomu všemu krásně předegjti. Kdybyste wy byla takhle hezky opatrná: — když giž widjte, že něco mrzutého mu w hlawě wězj, gen nic neřjkati, gen neokazowati mrzutosti ze své strany: — wěřte, žeby takových pletek mezi wáma nikdy nebylo. Něcoť ono někdy přigde; to se wšak giž němůže tak počjtati. Gasno ustawičně nebýwá. Gen tak daleko — tak daleko gen ne! —

M. Ach! toť gá sama dobře uznáwám, že gest to nanic. Wždyť wjm, že gest Pán Bůh, Bůh pokoge! — Ale! —

D. A k tomu, co wás znám, mohu si pomyslit, že tolik lásky k swému manželu předce wždycky gste měla, žebyste se bála o geho zdawj, o geho žiwot. A wězte, zlost takowá mu náramně škodj. Třebať ho neranila hned mrtwice, třebať nepogala ho hned žlauenice z toho, ač se to přemnohokráte stáwá: mysljte, že může mu rozzlobenj takowé slaužit ke zdawj? — Gen kdybyste si ho byla wšjmila, an we zlosti byl: — a kdož může za to státi, zdali mu z toho nic nepogde?! — Může wám to byti lho-stegné? Aneb sama byste chtěla k tomu hrstku přiložit? — Toho wás Bůh uchowey! — A do-

konce, těm geho přibuzným k vůli, o kterých gste mi lecos prohodila, čeho nikoli schwáliti nemohu, — těm k vůli chtěla byste swau neopatrnostj dopustiti, aby manžela zlost o zdrowj připravila, aby djtky vaše takowau ljtost a pohoršenj měly, wy pak abyste si bjdy a hořkosti marně přidávali? Ti oni se as zachechtagi, když o wasj různici uslyšj! —

M. Ach! W. P.! vždyť gá se dost chráním, abych mu neodmlauwala, proto že ho znám, že gest prudký! Ale nic na sobě neokazowati, když widjm že se taháme, že patrně sám sobě škodj, že s nic býti emůžem, a že tak marně — tak marně se ledacos gako wyhodj: — gak to možná? — A i těm ubožátkům se skrze ně utrhuje!

D. A gaká tu pomoc? — Naprawjte to tjm, když ho wnečas káragjc na sebe rozzlobjte, geho wašeň roznjtjte, zdrowj geho do nebezpečenstwj uwrhnete, a sobě trýzněnj způsobjte! — Pomůžete tjm djtkám, kterým se takto dá pohoršenj, a tuďy se gim wjce ugme, než kdybyste gim tisjce nabyła? — Čili to tjm zlepšjte, když od něho odegđete, gak gste se prohlásila? — Co počnau djtky? — Chcete ge slyšet, smutně na tatjinka wzpomjnati a geho taužebně wolati? Aneb to snese vaše srdce materské, abyste ge opustila, a manžela zanechala? Matěgčku! Matěgčku! Twá maminka se chce pěkně o tebe postarati! — A což ubohý manžel! Gaký geho žiwot? Gaké hospodárstwj? To gest tedy ten slib, který gste mu

* *

před Bohem, před cirkwí geho a před oltářem učinila, že až do smrti sním chcete snášeti dobré i zlé? — A gakýž to potom žiwot wás? Myslíte, že budete mji utěšené chwile? A deymie tomu, žebystě byla wstawu, swatau powinnost swau tak dalece s očj spustiti, a manžela swého se strhnutí podlé toho, gak ne on, ale zlost geho wyřkla: myslíte, žebyste mohla pokogně umříti? Mně wěřte, wjte, že často býwám u umjragjcich. Uwalilabyste si tjž na srdce, které křesťanská manželka se zdaleka, zdaleka vyhýbati má. Pryč tedy stakowau myšlénkau! Ani pomysliti gste na to neměla: neřku-li, pokročiti w tom aumyslu! —

M. A co tedy počnu? — Takowá hanba! A on mne bude saužiti tjm wjce! —

D. Nic hanba! Budu gá wám to počtati za hanbu?

M. Wyř snad ne! —

D. Se mnau ale také žádný, kdo toho powážj. A na blázny nepowážliwé rozumný člověk nehledj a nesmj hleděti, kde se o powinnost gedná. — Saužiti že wás bude? — Gest wáš manžel tak zlý, žeby wás bez přčiny tayral, i tenkrát, když se chránjte geg popuditi? —

M. I to. nenj tak zlý, gen prchlý welmi. Ale že to slibuge? —

D. To sljbila geho zlost, ne on! — Budte wy gen opatrná! Gen tenkrát nie, když widjte, že gest mrzutý. Přiwedete-li to tak daleko, aby gste mu ani slowa mrzutého tenkrát neřekla, ba

ani škaredého oka neokázala: ručím vám za to, že budete mji swatý pokog. Nemyslete však, žebyste mu dokonce ničeho řjci nesměla, když wi-
díte, že w tom neb onom chybuge! I můžete, i mu-
síte mu to předložiti: ale — gen w čas, gen w čas!
Wždyť pak máte chwjle mezi sebou, kde gste o-
ba weselegšj, kde gste laskawěgšj wespolek.
Tu — tu, hezky po dobrém, hezky upřímně před-
neste wěc swau. A stogjm vám za to, že deset-
krát wjce zmůžete, než wšj mrzutostj, wšj zlostj
a wšjm křikem: gelikož wše toto vám nespomů-
že; a nad to nenj, než neřád pauhý w domě, genž
wás o swatý pokog, a i o požehnánj Božj okrádá.
— Abyste ale to tak daleko přiwedla, geště vám
něco poradjm. Nepöslaucheyte žádného, kdoby
wám chtěl o geho přáteljch powjdati, co proti
wám řekli, nebo gak o wás smeyslegj. Každého
powjdálka takowého powážugte, gako ělowěka,
genž wám chce obtjžnostj přiklädati, kterých bez
toho dosti máte. Widjte, wy gste se poslauchá-
njm řečj takowých proti geho straně popudila:
manžela to mrzelo a mrzj; wy gste kyselost swau
nemohla skryti, častěgi gste gi progewila: tak gste
ho tjm wjce od sebe odwrátila; a co z toho po-
šlo, sama neylépe wjte. Když ale nic takowého
nebudete slýchati; nebude se waše zášř k nim
zmáhati; a nebude-li toho ďablowého seménka
mezi wánia: nebude wám také těžko pomlčeti w
čas opatrně.

M. Ach, W. P. wždyť gá zášti žádně k nim nemám; to gá dobře wjm: „Nad hněwem wasjim slunce nezapadey.“ Ale gen to, to mne bolj, že při wšem tahánj našem skrze ně zacházjme!

D. To manžel wáš sám dnes ne! zagra uzná, a bude tomu konec. Bez toho gest on hlawa, a na něm ležj obstaránj domu wascho. Zatjma ale i w tom wám bude polehčeno, uposlechnete-li rady mé. — Křesťanka gste, nenj-liž prawda? — a chcete gistě také prawau křesťankau býti? — Ay! tedy wězte, že práwě w těchto případosťech máte krásnau příležitosť, to na sobě zgewně a patně okázati. Wy gste až posud pracowala, tahala se dosti. Ale, gen pauze proto, aby gste něčo měla, aby wám a wasjim djetkám gměnj přibýlo. A — negde to; na to si nařjkáte. Rone? gde se to, a wy z toho nemáte, než zármutek. Ano i manžel wáš to neuznáwal, gak prawjte. To gest také smutné! — Ale Křesťanko! Křesťanko! máte wy w tom aumyslu a gen proto pracowati? Gen proto se tahati, sauziti: to wěru za to nestogj; ano we wasjch případosťech i lépe by bylo ničeho nečiniti, nežli marně se sauziwati. Ne tak! milá osobo! Wy sobě raděgi pomyslete takto: Bůh mne k pracem těm ustanowil. Gá negsem než děwka geho. On mi dal ruce, tělo k pracem mým. On mne postawil za hospodynj w hospodárstwj tomto. On mi swěřil djetky, kteréž mám pracj tau obstaráwati. A gako Geho děwka upřjmná a dobrá, nebudu gen

hleděti, mnoho-li z toho přicházej, mnoho-li nahrnu: ale raději z lásky k Hospodinowi tomu chci se konati, proto že On tomu chce, že On mne k tomu postavil; proto neywjce, že jsem a chci býti děwku Jeho dobrá. — A tak, kdybyste i ničeho neměla nabýti z taňanj swého, gakž prawjíte; kdyby se i weydělek wáš desetkrátě rozešel, gak si stěžujete: mysljte-liž, že starostliwé pracowanj vaše bude zmařeno? mysljte-liž, že ten, *genž nápopowody z lásky k Němu poddaný nenechá bez odplaty*, že na obtížnau práci waši podobně z lásky k Němu konanau zapomene? — O nikoli! Neslyšela gste onehdy právě z ust drahého Syna Jeho, že wšickni dělajci na wečer od dobrého hospodáře dostali po swém penjzi? I wy máte penjz k očekáwanj, penjz, *genž gest nade wšecky penjze*, *gen* kdyby gste z lásky k Němu, a ne tak pro weydělek konala práce swé: nebo *kdybych lásky neměl, nic mi neprospjwá!* Widjíte? — A potom se mi předce *gen* zdá, že i kdyby dopustil, aby wás přátelé o wšecko připrawili, žeť může On slowem nahraditi wjce: — tak gako kdyby gste wy sháněla, gak chtěla, nic neprospějete, neřekne-li On: Staň se! — Co řjkáte?

M. Inu! —

D. Izkuste toho tedy, a uwidjíte, že wám bude wšecko lehěgšj. Ano claufám, že nikdy wjce takowého zármutku nepokusjíte. A počkeyte! Deyme tomu, žebyste i při wšem tom geště sužowána byla, gakož ani pomysliti nemohu:

newjto, že bez vůle Geho ani vlas s hlavy nese-
gde? — A chce-li On tomu, aby děvka Geho ty-
to věci snášela; dopustj-li On toho: ehcete, můžete
se protiuiti? — Chcete swázek nerozvížitelný
snáď rušiti? O pamatugte! Co *Bůh spogil, člo-
wek nerozlučug!* — A netrpěl také Pán? Ne-
měla byste tu právě krásnou příležitost, abyste se
Gemu připodobnila? O! když On dopaušj
utrpenj, nemá-li nás prockárati? a nechce-liž wi-
děti, zdalíž jako Job swatý chceme i dobré i zlé
z ruky Geho swaté přigmauti? potom: O,
maličko potrpjme — a nedagj se pak utrpe-
nj toho swěta přirownati k slávě, kteráž nás
očekává. Pro sláwu tu Panna sw. Barbora, od
wlastnjho otce, ó gak to bolestné býti musj! od
wlastnjho otce swého raděgi nechala si hlavu stj-
ti! — Wězte, gá se toho pewně držjm: až se
někdy awrhneme k nohaum drahého Pána našeho,
ani ne tak za dobré budeme děkowati, jako právě
za protiwenstwj, která na nás sesjla, a kterými
lásku swau neylépe můžem okázati, a koruny
sobě dobyti! Tak smeyšleli tisjce nábožných
předků našich — a z toho si wyložte, proč se
radowali, když mohli něgak pro Pána trpěti! A
wždyť to netrwá tak dlauho; anb, těch několik
let, co tu putugem, ani za to nestogj, aby se nám
wše dobře dařilo. Neboť tu: *Pane! pal mne,
mač mne, kárey zde, genom ne tam!* woláwal
sw. Augustin. —

M. Ach! milý W. P. to gsem si gá giž ta-
ké všemožně předkládala; gen že gest, to těžké,
ba přetěžké! —

D. Ne, ne, sestro w Kristu! neřkeyte gest
to těžké! Učijte-li to zase, ne pro sebe samu, ani
ne tak pro manžela, neb pro lidi, ale pro Boha,
— Gemu k wůli, Gemu k zaljbenj: to wás
mocně posilnj. Pak donuňte se k tomu gen ge-
dnau, dwakrát, třikrát — a po čtvrté sama giž řek-
nete: Nenj to těžké, ale zdá se to gen z počátku
těžké. — To zkusjte giž dnes. Gá wjm, až bu-
dete nynj přicházeti k domowu: ó! to se wám
bude zdáti krušné manželu na oči přigjti, geg
udobřiti, před njm se ponjžiti, ó! to bude také
protiwné. — Ale gak mile tau myšlénkau: „Pro
Boha mého!“ posilněná to wykonáte: ani se ne-
budete moci domysliti, gak se wám to mohlo
tak těžké zdáti. Pocjtte z toho zagisté radost,
kterau gest těžko wyslowiti. Nu tedy, na nic se
neohljžegte, na nic nedbeyte, a ukažte to dnes,
že gste Křesťanka, že gste Bohu wěrná, Gemu o-
dewzdaná dčwka! — A budete-li se i budaucně
dle toho zprawowati, co gsem wám poradil: hle!
i ten swár wáš bude wám k dobrému; neboť
daufám, že takto všecko bude s wámi gináče wy-
hljžeti. — A abyste si nemyslila, že gen na wás chci
všecko uložit: tedy i to wám řeknu. Budaucně,
budete-li i opatrná i trpěliwá, gak gen možná
gest, tak žeby wám swědomj žádné winy nepři-
čtalo; a manžel wáš — ale toť by musel býti

ukrutajk! — předce by wás snad teyrat: dogdžte k swému duchownjmu zprávci, panu farářu, který si ho dá předwolati a domluwj mu. Udá-li se mi přježitost, gá s njm také promluwjim o tom. Ale předwolati geg sobě, k tomu má gen pan farář moci. A tentokrát ani se mi nezdá, aby se to stalo. Snad by se geště na wás wjce popadil, a bylyby poslednj věci horšj, než prwnj. Bez přjčiny ale, gak gsem giž prawil, wás teyrati nesmj. — To wšak se snad nestane? — Co mysljte? —

M. To snad ne! To tak zlý nenj! — Inu, buď si tedy Bohu poručeno! Pro Něho se o to znowu pokusjm! Pán Bůh Wás rač pozdrawiti. —

D. S Pánem Bohem tedy gdžte, a brzy mi powězte, že gest s wámi lépe. S Pánem Bohem! —

Skutečnan přjpadnostj tauto, nedáwno se udalau, zplozené rozmlauwánj přjtomné, nemnjm snad za wzor zde položiti, kterakby se za přjčinau tauto gednati mělo s manžely. To gest, a bude daleko ode mne. Negsemť ni učitel uměnj pastýrského, aniž we zkušenosti šediwee. Že wšak i we čtwrtém běhu časopisu našeho z pole tohoto rozlehlého i úrodného zagisté, posnd nenalezám ničeho: nemohu se otázce této ubrániti: *Neměliby sobě ctihodnj, w péči pastýrské se staralj bratřj, za powinnost, uložiti, aby zkušenost swau do Časopisu tohoto schraňowali a*

s těmi zdjleli, genž co mowáčkové owšem poučení a však necwičení auřad ten předůležitý nastupugj? — Nemohl by býti tudy časopisten schránkau a pokladnicj, do nž zkušenost tělce a praeně dobytai uložiwše, gestě po mnohých bētech blahopłodně aučinkowali by na winici Páně? — A k tomu ge i upřjmně, i snažně we gměnu mladého duchowenstwa wyzjwám!

7. Pjseň postnj.

Láska k Ježjšowi.

Bože! lásky pramene,
Twé gest srdce plamenné,
Spasiteli, Ježjši!
Neb gsi láska neywyššj.

Sstaupiw s nebe bláhého,
S trůnu swého slawného,
Zakryls Božj welebnost
W chudobu a chatrnost.

Ty gsi smjrcem našjm byl,
Hledals co hřjch ztratil;
Wystála newděk, trápenj,
Hanu, smjch a sauženj.

Lásko, lásku bez gména,
 S kteraus hřjchu břemena,
 Hřjchu tresty na se wzal,
 Winu naši vymazal.

Auzkostj gsi potil krew!
 Bys pak Otce smjřil hněw,
 Přigals kalich hořkostj
 S oddánjm a wolnostj.

S lotry šels pak na smrt swau,
 Na smrt s myslj laskawau!
 Trnjm krutě ucaněn,
 W krwi tupen, uhaněn.

Každémus předc odpustil,
 Cokoliw ti ukřiwdil:
 Poslednj twé slowo zde
 Ze srdečné lásky gde.

Newinátko gediné!
 Z láskys umřel za winné —
 Takowau máš lásku k nám!
 Ach gá slabau k tobě mám.

Pane, željm s bolestj,
 Pláči giž swých neřestj,
 Každé winy litugi —
 Pane! giž tě milugi.

Odpust, odpust, Bože můg!
 Wěčně být chci, Kriste, twüg!
 S láskau dám ti, Gediný!
 Ctnost a žiwot newinný.

8. Taužebnost po rági.

(Swobodně dle německého.)

Umru, umru w roztauženj,
 Po tobě, můj Ježíši!
 Angele, ach, weď z wězenj,
 Weď mne k mému Ježíši!
 Z této země plné lkánj,
 Kde gsme právě u vyhnanj,
 Weď mne k mému Ježíši!
 Abych brzy aučasten byl
 Wěčně gasného tam ráge,
 Nebe ráge! Nebe ráge!

Swět podává marné lesky,
 Šálenj a mámenj,
 Zdánj gen a prázdne blesky,
 Za nimiž gde želenj.
 Tytby mohly mne zawésti
 Snadno s Boha mého swésti;
 Protož vzdychám w tauženj,
 Abych brzy aučasten byl
 Wěčně radostného ráge,
 Nebe ráge! Nebe ráge!

Dáwey všecko, marný swěte,
 Nedám gá se šáliti;
 Komu w tobě radost kwěte,
 Tohoť snadno mámiti.

Lesky, hrůšné weselosti,
Mně wy negste ku radosti;
Mně gen po, tom bažiti,
Abych brzy aučasten byl
Wěčně krásného tam ráge,
Nebe ráge! Nebe ráge!

Krásná vlasti, kdežto dá se
Láska lásce odměnau;
Kdežto Bůh w swé celé kráse
Rozkošj gest nezměnnau!
Rač, ó rač mi brzy dáti,
Tam tě Bože milowati
Láskau věčně blaženau!
Plačte oči sladké slzy,
Ať uzříte toho ráge,
Nebe ráge! Nebe ráge!

II. OZNAMOWATEL.

a) Literatura.

1. a) **St. Simonismus, oder die Lehre St. Simons und seiner Anhänger.** Nach dem Französischen dargestellt von Karl Wilh. Schiebler. Leipz. 1831. b) **St. Simons neue Glaubenslehre** von Nelken. Augsburg 1831. c) **Der St. Simonismus, und die neuere französische Philosophie,** v. D. Fr. Wilh. Carevé. Leipz. 1831.

Za našich dnů pozdwihuge we Francauzsku nowá náboženská sekta hlavy swé, genž se obyčegně Swato Simonianská nazjwá. Kratičkau sice zpráwu o nj položili sme giž w 3. swazku 4. ročnjho běhu tohoto časopisu listem z Luttichu, poněwadž se ale od té doby giž wjce rozšjřila a učenj swé wzdělala, nebude p. p. čtenářům newhod, když zde gak o zakladateli tak i o hlavnějšjch člancjch učenj gegich, gakěž nynj gest, krátkau wědomost podáme.

Zakladatel této sekty St. Simon (narozen 1760.) pocházel ze slowutného šlechtického rodu téhož gména, gehož půwod od Karla Welikého odvoditi se snažil. W roce sedmnáctém wěku swého do Ameriky se přepla-

wiw pod praporem Washingtonowým, pro swobodu pólnoční Ameriky w pěti wálečných výpravách hogowal. Po nawrácení se do své vlasti zanášel se zkaumáním wšelikých předmětů w umění hospodárském, w němž welmi nákladné zkaušky činil, a rozličné lidemilecké (philanthropické) plány wymeyšlel, kteréž ale wesměš tak nešťastně wypadly, že konečně o wšecny statky své přišel, a w powěst upadl, gakoby smyslem byl pominut. Chtěge sebe samého k wywedení předsewzetj swých powzbuditi, nařjdl komorníkowi, by geg každého gitra těmito slowy budil: „Wstáweyte hrabě! Welikých wěoj wykonati máte.“

Po ztrátě swého vlastnjho gměnj snažil se giné zámožné kragany své k podporowánj zámyslů swých nakloniti; wšak bez prospěchu; nechťeloť se žádnému wynakládati gměnj na negistá, ekonomická zdání, kteráž geg samého na mizinu uwedla. Takowýto smutný staw uwrhl geg w zaufalstwj. Rána z ručnice měla žiwotu gehu konec učiniti. Ale ani toto se mu nepowedlo, an sobě gen kus obličege usřelil. — Konečně obrátila opuštěnost a bjda, w kteréž nacházel se, mysl gehu na přemyšlowánj o wěcech náboženských; wšak gakowúbec w ameyšlenj swém přepiatý a wýstřednj byl, tak též i w náboženstwj třeštiti počal. Oslepan tau domněnkau, gakoby k přetwořenj neb k obnowenj křesťanstwj a k založenj nowého zgewenj powolan byl, usilowal učenj swému náchylnjky sbjrat.

K tomuto cili wydal nedlauho před swau smrti (1825) w Pařži knjžečku pod nápisem: Nouveau Christianisme, dialogue entre un conservateur et un novateur. Knjžka ta měla dle úmyslu spisowatelowa sestawati z rozmluw wedených mezi starowěrcem (Conservateur) a obnowitelem (Novateur). Zatjm, ale neswedl ubohý St. Simon gen gadiné rozmyšlowánj. Gaden, z

učenců geho wydal napotom k němu výklady: „*Note explicative sur le livre intitulé etc.* W rozmawianj tom twrdj welmi drze Novateur, (kterýž owšem nikdo giný nenj, než sám St. Simon) že náboženstwj *gen gediný* základ má a mjtí musj, a to z toho podiwného důwodu, žeby Boha nehodné bylo náboženstwj na wjce základech ustawiti, a žeby tudy wůle Božj u přirownánj s wůlj lidskau *nesystematicky* se byla wygewila. Negapný odporowatel geho přiswědčuje mu w tom beze wšj odmłuwy. Na to dokládá St. Simon: Ten gediný základ božský gest: „*Lidé mągj se co bratřj wespolek milowati.*“ Základ ten pocházegicj od Boha gest samogediný nezměnitelný a dokonalý. Co se pak wjce w náboženstwjch našich nacházj, přidáno gest od lidj, a protož přečištěnj a obnowenj třeba. Toto uskutečniti gest úkol nowého křesťanstwj. Ono dle stěžegnjo učenj swého gediné k tomu cjlj směřowati má, by towaryšstwo lidské staw nuzněgšjch audů swých co neyrychlegi zlepšilo. Kdo se koli k praporci téhož čistého křesťanstwj hlásj, má o chudé péči mjtí. Toto nowé křesťanstwj má, prý, sestáwati z těch samých žiwů, co wjry nyněgšjch cirkwj — které wesměs kacjrkými nazjwá. Ono bude mjtí též mrawo-učenj, obřady a učenj wjry; ale kacjrstwj w něm nebude, poněwadž mrawouka wšeko pronikne a owládne. Ikněžstwo mjtí bude, i neyvyššj hlawu, kteréž wrchnj zakladatelé po boku státi budau. Tito powiani budau na wzdělawánj učenj swého neunaweně pracowati, duchowenstwo pak gim podřízené má toliko o geho rozšiřowánj pečowati. —

Geden z gegich spisů obsahuge welmi dlawau polemiku proti protestantům i katoljkům, proti oběma stegně bregj, gakoby za učenjm wjry lásku k chudým byli opomineli; ostatně dává na gewo welmi hrubau newědomost w historii a nedoučenost spisowatelowu.

Dle základního pravidla, jenž nejvyšším ředitelům téhož sboru stále ojdějí a vzdělávání učení své-
ho příkazuje, zašli již tak daleko, že wyznawači geho
ani *křesťany* se nenážíwají, (ačkoli mistr gegich gména
toho se neodřekl) oni se gmenují St. Simoniany, a obec
swau školau St. Simonskau, i také swatowládu St.
Simonskau. — W náboženských spisech swých *) usta-
wují gakési pantheistické učení; stwoření swěta ani
zničení geho nepřigimají; usilují o zrušení wýsad a
privilegií; pohlawí ženskému práw zárowných s muži
udělugi, neodlučugíce gich ani od kněžstwí, ba ani od
nejvyšší důstognosti kněžské. O swém pak sboru učí,
že gedenkrátě weškeré pokolení lidské obsáhne. —

Tyto gsau neyhlawněgšj články učení St. Simon-
ského.

Za dnů zakladatelových počítalo welmi skrovnau
hrstku wyznawačů, však ale po posledním francauz-
ském pozdwižení po všech téměř kraginách francauz-
ské říše se rozšířilo, nejwíce však mezi práwníky, lé-
kaři, a polytechniky. Roku 1830. obnášel počet gegich
přes 5,000 hlaw, mezi nimi wíce než 50 kněžj; Pa-
pežem byl (w roce 1830) gistý Enfantin, dle giných
zpráv gakýsi Barraut.

Paměti hodno gest, že tento sbor wšecky důchody
swých audů kněžjím k wynakládání odewzdává, kteří
ge k aučelům společnosti rozdělují, odměřugíce gedno-
mu každému tolik, coby dle wýkazu swého k prospěš-
ným měšťanským, uměleckým aneb učeným snažnostem
wynaložiti mohl. —

*) Tito gsau: Exposition de la doctrine de St. Simon. Let-
tre sur la Religion et la Politique. De la Religion St. Si-
monienne &c. &c. Mimo to rozhlašugí učení St. Simon-
ské francauzské časopísy: L'Organisateur, Messenger de Cham-
bres, Le Globe, Gazette de Cultes.

2. Die Erhebung des geistlichen Standes zur Würde und Wirksamkeit als Hauptbedingung zur Ruhe und Sitte in den Völkern von dem Verfasser der Divinität &c. &c. Dr. J. B. Graser, kön. bayerischen Regierungs- und Kreis-Schulrathe. Nürnberg. 1831. In der C. H. Zeh'schen Buchhandlung. 8. S. IV. 171.

Spis tento není welmi obšjrný, anť toliko 181 §. a sice nedlaubých, wsobě zdržuge. Gest nicméně welmi důkladná práce gednoho z neyučenějšich spisowatelů katolických wěku našeho. Z počátku dotýká poslednj bauře we francauzské a wlaské zemi, a že se německý národ duchem Frančanů nakazil a porušil. Na to dokládá, že se národové toliko náboženstwjm právě wzdělati a dokonalejšjmi učiniti mohau, a že proto zvláštnjho stawu gest potřebj, kterýžby lidi k Bohu a k náboženstwjm wedl, a sice k náboženstwjm Ježíšowu. Aby pak skrze duchownj — pokog, bezpečnost, wjra, šlechetenstwjm a blaho do každé vlasti uwedeni býti mohli: tedy, prý, potřebj gest, aby kněžský řád ustawen byl w příslušném důstogenstwjm swém, a wšem gsa u wážnosti, wolně a swobodně působiti mohl. Tau příčinau výborný spisowatel ukázati mjn, že duchownj staw gest welmi důležitý, wznešený, abrž swatý, že má duchownjch dostatečný býti počet, proč se hodných, dokonalých kněží nedostává, a gakby netoliko kněžstwo cwičeno a wzdělawáno býti mělo, nýbrž coby i každému řizenj zemskému činiti náleželo, aby duchownj w poctiwosti gunjní byli, a blahoděgné aučinkowánj gegich žádné nenacházelo překážky. Tyto wěci předmětem gsau celého, čtenj hodného spisu toho, a sice w pateru rozgjmánj důkladně, gádrně a wýmluwně, k úplné čtaucjch spokojenosti se předkládaj.

W prwnjm rozgjmánj učený autor kněze powážuge jakožto učitele náboženstwjm, pěstaua a wzdělawau

tele mládeže, zpráwce weřejné uety Boží, a muže, kteříž i životem svým prawé maudrosti a ctnosti vyučuge. Při poslednj stránce tohoto rozgimánj w tato mocná slowa ku kněžjm mluwj: „Ušlechtilý wáš smysl, wznešená powaha wáše a wáše krásná wzdělanost pro-nikati majsj život wšech lidj, aby wše, což gest nechutné, twrdé, surowé, wšednj a njzké, z něho se wypudilo, spanilý smysl w něm rostl, a božským gakýms ochotenstwjm k rozmnnoženj blaha lidského se nesl. Máte swau žádost poznánj božské prawdy, swau nepohnutelnau ctnost, swau čistau, přjzniwau náchylnost k lidem a gednočitedlnost při gich blahu a trápenj, máte autlau wzdělanost swau, we wšem počínánj a gednánj swém celému swětu zgewnau činiti, aby všickni, hledjce na wás, wnitř w duši své zachyceni, wzbuzeni a powýšeni byli.“

W druhém rozgimánj se ukazuje, že nemůž duchownj dobročinně působiti, pokud ho všickni u welké wážnosti nemagj. „Nižšj se spravugi wyššjmi. Běda tedy wyššjm, gestli nižšjm nábožnau gich uctiwost ku kněžjm haněnjm gich a tupenjm násilně z duše rwaui, anebo žertowně a satyricky wen wyluzugi. Nebo na swatém wáženj kněžského stawu zawázána gest wážnost náboženstwj a cirkwe. Řizenj zemske kněžský staw k ostatnjm auřadům swým poctiwě přiwětel, aby se žádný swětský auřednj nad kněze newynášel.“ Ukazuje se potom, že kněz má mji dostatečné zaopatření swé, poněwadž chudý byt ginák i neyhodněšjm byl, předce nebywá šelřin a wážen. „Kdo ustawně mysl namáhá a duchem pracuge, tak gako kněz, požiwati má autlegšjch pokrmů a silněšjho nápoje.“ (Feinere Nahrung und geistigere Getränke.) „Gestliže se přjgem duchownjho, kterýž bez toho skrowný gest, zakládá i na wybjránj štolý: tedy poplatku toho nemůž

dárowati neb opustiti; žádá-li ho ale s přisnosití, tedy z toho kněžím negedna škoda pocházj, a vážnost gegich welice při tom trpj.“ Posléz se w tomto rozgimánj ukazuge, gak welice toho gest potřebj, aby fary nebyly od sebe daleko vzdáleny, a na žádné faře prawého děl-njka duchownjho nescházelo. Mluwj se tolikéz, gak welice se kněžský staw některými neprawostmi zlehčuje a hanobj, a sice přestupowánjm šestého prikázanj, opilstwjm a lakomstwjm. „Mnohoť na tom záležj, aby kněz nebyl i toliko w podezřenj, že se nezdržuge. Muž, tělesné žádosti swoge častým obeowánjm s ženskými osobami, zwláště sprostými, na gewo dáwagjej; muž, kterýž obwyklým, oplzlým mluwenjm a žertowánjm nečistě obrazy myslí swé prozrazuge; muž, kterýž mlowánjm spisů, tělesnau rozkoš malugjejch, před zraky giných nečistau duši odhaluge, — tjm samým giž potřebnau, wznešenau poctiwost potratil, a snj potratil i upežnost spasitedlného aučinkowánj.“

Třetj rozgimánj gedná o příčinách, z kterýchž se kněžskému stawu způsobných, hodných záka a kandi-datů nedestává. Neyprwěť čtaucjho pozorna činj na špatné gymnasiálnj cwičenj *po wyzdwíženj řádu jesuit-ského*, při kterémž se dušewné mocnosti ginochů nic newzdělávaly, nýbrž marné latinské fraseologie, mechanické twořenj latinských weršů, suché chrie, ničemné wykládánj figur, metafor a tropů, odříkávánj studeného katechismu a podobné železné, ducha zabjgegjej formy panowaly. Mluwj tolikéz o tom, že se ginochové we filosofických školách logiku, ontologii, kosmologii a psychologii toliko wen z paměti odříkávati učili, až při tom obmezeném filosofickém wyučowánj rozum a srdce prázdni ostali. Dowozuge posléz, že za onoho času i předkládánj dogmatiky a morálky za mnoho nestálo. — Na to se čtaucjmu druhá perioda před oči kla-

de, gmenowitě *josefjnská*, w kteréž *Eibel*, *Pehem*, *Hofmann*, *Betzel* a podobnj gim autorowé obierarchli, liturgii, kněžském bezženstwj a o těch a takowých wěszech psali, přemnozi ale tjm náhlým, nowým swětlem gako opogeni a omámeni, wykročili z mezj mjtnosti, a powážliwost, rozmysl a horliwost pobožných měli za mǎlobu ducha a za powrhel. Kantická filosofie za onoho času náboženstwj welmi škodila, a podle Fingerlosowa spisu: („Uiber den Begriff und Zweck der Geistlichen“*) katolický kněz měl toliko býti sprostým kazatelem chladné morálky. Mezi tjm vznikla francauzská revolucj, a *wyzdwihowánjm klášterů* w smyslu duchownjch a swětských weliká se stala proměna. — Posledně mluwj třetj toto rozgjmánj o smutných následcech francauzské wálky — 1805 — w kterémžto čase standucij mládež gednák wšecku ohut ku kněžstwj potrátila, a kdo se koli blásil, za žáka byl přigat. Dotýká zde zwláštjn geště přičinu, z kteréž mnozi k duchownjmu stawu žádné chuti nemagj, — přjlišnau náchylnost k ženskému pohlawj, (fürchterliche Ausartung des Geschlechtstriebes bei der Jugend durch die Kriegsvölker herbeigeführt) a hrdé paustwj, kteréž mnohý swětský auřednjk, ač se gedwa prawidelně psáti naučil, nad duchownjmi provozuge. Widj-li prý student, ani paubý pjsař s knězem nakládati může skoro tak, gako se sedlákem: raděgi sobě každý giný staw objrá, neli kqěžský; anobrž i rodičowé, prý, syny swé raděgi widj w kanceláři nežli u oltáře.

Čtvrté rozgjmánj gedná o tom, gakby duchownj staw dokonalých audů nabýti mohl. Bych řeči nešjřil, některá toliko mjsta zrozgjmánj tohoto zde pokládám. „Nic dobrého z toho giti nemůže, když lid, prázden

*) Fingerlos, Matth.: *Wozu sind Geistliche da?* Landshut. 2. sehr vermehrte Auflage. 8.

zbožné prostosrdečnosti starých, a nové wzaw porušení mrawů, toliko způsobu staré pobožnosti banálnívš se chopj. Tak i usilování, starou pobožnost v našem věku obnoviti, a tudy i starý čas navrátiti duchovnímu stavu, netoliko marné, nýbrž i nebezpečné gest. — Tím nebezpečnějš gest věc, obmezovati umění, násilj činiti vzdělání ducha, a tím chybti pomoci řádu kněžskému. — Za našich časů kněz pro pauhé posvěcenj své v žádné vážnosti není, ano-brž i stavu švému k nemalé gest lehkosti a škodě, nežij-li se osobnjmi vlastnostmi vážným a welebným. — Filosofickým uměním opatřen buď duchownj, aby hágiti mohl zgewené náboženstwj proti drzjm tupičům, zahanbiti lhostegnost nade všeco swaté se wynášegj-cj, a trestati chladných pochybowatelů, an se podpora-mi swatých prawd wiklati opowažugi. — I wenkow-ský duchownj přewyšugjcjm rozumem a uměním sebe a staw swůg všelikým vyšším a nižším auřednjům welebným čiň. — Aesthetickými wědomostmi kněz hled to při sobě způsobiti, aby kázanj gehu byla dobře uspo-řádána, aby řeč gehu gimala, aby mluwíl srdečně a po-hnutedlně, aby huutj těla gehu bylo slušné a význač-né, aby zpěw gehu byl melodický, aby ceremonie gehu měly cos wznešeného a dušj býbagicjho, aby slušné a přjgemně sginými oboowal, aby i oděw a zewnitřnost gehu na gewo dávaly kněžský staw, vyšší pocty a we-lebnosti hodný. — Na celibátu protiwnjci gehu pro wě-likau nenáwist swau žádné slawné, stkwauj strany ne-widj, a není gim ani možná, mjrně a poklidně o něm mluwiti. — Žádný kněz by neměl od swětských au-řednjů žádati pochwalugjcjho neb poraučegicjho wy-swědčenj. Proč svěťstj auřednjci takýchžto wyswědče-nj nežádagj od kněžj?“

Poslednj rozgimánj gedná o přjhodaém wzděławánj duchowenstwa. Tu se o zřizenj duchownjch seminarij, o kázni, a o wedenj mladého žakowstwa mndho wyborného předkládá, cožby zprawcowé kněžských alumnátů opět i opět wážiti měli. — Spis tento wúbee welmi rozmyslně a důwodně gest přistrogen, a bez pochyby k neyzdárnějšjmu plodnu theologické literatury náležj. Nikdoť owšem z čtenářů bez poučenj a potěšenj na stranu ho neodložj, a i po opětném čtenj častěji do něho nahlédne.

3. Šestero kázanj postnjch o hřjšjch proti Duchu swatému. Přeložil z Khýnlowých Antonjn Marek, děkan i farář w Libuni. Tiskem a nákladem Jana Kastránka, knihlačitele w Gičjně. 1831. 102 stran.

Postnj řeti tyto ze všech známých mně homiletických pracj katoljků neywětšj do sebe ceny magj. Zemřelý giž Wjdenský kazatel Khünel weliké sláwy došel, i také zaslaužil, ač gj owšem nic nehledal. Z pozůstalých kázanj gehu se widj, že byl muž oswíceného ducha a bohatého srdce, a že měl dar obzwláštnj kazatelské wýmluwnosti. Umj welmi tkliwě a genně k srdci mluwiti, a až ku podiwu gest prostosrdečným. An ginj, marnau žwawostj, nabjragi plná usta prázdnych, galových slow: on krátká pronášj slowa, plná ale slowa swětla a tepla, plná gádra a pronikawé moci. Máť siie obzwláštnj swůg způsob kazatelský, to ale gest důwodem, že kazatelský wtíp gehu gest samočinný, tworný a naprosto swobodný, a že netoliko nenj sevržjn pauty homiletických prawidel, nýbrž že z gehu kazatelského wlastenstwj homiletické uměnj se obohaciti může. Že prawý gest tento mnau wygwený úsudek, o tom se každý přečtenjm wyř oznámených ká-

zaný přesvědčiti může. Kázanj tato, toliko 30kr. na stříbrě stogicj, každý český duchownj pastýř by sobě zgednati měl i také proto, že od výborného Čecha pana děkana Marka sličně gsau na česko přeložena, a že právě klassické přeloženj toto kazatelům českým ukazuge, gak čistě, význačně, ozdobně a pronikavě Čech i o neywznešenějšich prawdách mluwiti může. Na důkaz dokonalosti přeloženj českého dvě mjst zde kladu. „Dokud člověk hříšný na prwnj polowci záhubné cesty kráčj, dotud gakýsi nešlechtný duch přišeptuge gemu: Nekormuť se nad tjm, to gsau malé hříchy, wždyť gest Bůh milosrdný. Tjm wnuknutjm powzbuzen klopotj slabý člověk zmužile a s chutj po swé nastaupené stezce. Konečně doběhne se swého probuzenj, že swědomj powstane z dřimoty, a papslek milosti Božj swětlem pronikne ho bezděky. Ale tu zlý duch nagednan obrátj řeč, a swůdci, gemož dřiwu lahodil, řka: To gsau malé hříchy, a Bůh gest milosrdný, — nynj počne hlucheti zaufalé k uchu slovo: Hříchowé twogi gsau přenáramnj! — Bůh gest spravedliw, odpuštěno tobě býti nemůže. Giž nespomáhá žádná ljstost, žádná kagicnost, žádný úmysl, žádná modlitba, žádná swátost. Zůstaň gaký gsi; onde nemáš žádné čaky; powol sobě, dokud možno, w tomto žiwotě; to gest ta chytrost, genž tobě pozůstává geště.“

Sir. 26. „Ježš, když přjznj a láskau rozhorlenj zástupowé až k nenáležitosti, králem geg činiti chj, ukloňuje se očjm lidským, zacházj w pustá a osamělá mjsta, aby tam w rozgjmánj a modlitbách pomeškal. I tu, když zawržena geho zásluha, když neuznalj starosty národu na něho swé pochopy wysjlagj, aby dobrodince wšeho lidu gali potupně, neodporuge w neymenšjm služebnjkům zaslepené spravedlnosti. Petr tasj meč, utjną ucho gednomu z nich, ale Ježš domluwu

mu za to činj, a léčj raněného. I tu, když giž byla na gewě, že sprawedlnosti se nedochowá, když giž židewšij sandcowé o krew geho wolali, a římský wládař schladnan swěta opatrnostj nad njm wyslowil nález záhuby, — když giž co hořké smřti počátek na něm se skaučelo prwnj katowstwj; ano když giž na kříži, mezi dwěma lotrama pněge, w mukách a bolestech o poslednj sje těla zápasil, newyklauzlo mu ani gediaské slowo reptawé, genžby rozkyselilo lid proti wrchnosti. A tento beránek, tento neymjrněgšj, neylepšj, neyposlušněgšj vlasti syn, za koho pak byl od swých nepřijzniwých, záwistných protiwnjků wyhlašowán? Nepodobně, neslýchaně, a předce gen tak! za buřiče, swoditele lidu, odbognjka, rotitele!“ Str. 55.

Nacházegjť se sice zde onde w českém tomto přeloženj pěķterá ne všem známá slowa, u př. : Poroba, wece, zápor, želage, neroďjě (necheš), pohoda, odarky, šjk a t. d. A však nenj gich mnoho, a w spogenj se známými slowy, w kterémž se gich užjwá, každý se dowtjpití může, coby vlastně znamenala. Mám za to, že se čeština obohacuge, když se w každém spisu, pro wzdělaněgšj strogeném, mjrně užjwá starých, dobrých slow, kteráž nehodau časů z užjwánj wyšla. Takowá slowa i w tištěných kázanjch užjwati se mohou, poněwadž ta vlastně toliko duchownjm náležegj, waustnjm ale předkládánj ledacos se proměnití může a má.

P. děkan Marek přeloženjm klassických kázanj Khunlowých homiletické literatuře České gistotně poslaužil, a tyto čistiě na česko přewedené řeči hodny byly, aby se čistým, oku čtaucjho přigemným pjsmem a na čistém, bjlém papjře byly wytiskly. Rozumj-li impressor a nakladatel, coby slaužilo k vlastnjmu zisku geho: tedy gistiě welikau o to má péči, by se každá kniha, kteráž wydáwa, i na pohled ljbila.

4. Erbauungsreden für Akademiker und höher gebildete Christen. Von Jakob Beer, des ritterlichen Kreuzherrenordens mit dem rothen Sterne Priester, Doktor der Theologie, k. k. o. ö. Professor der Religionswissenschaft und der allgemeinen Erziehungskunde an der Karl-Ferdinandischen Universität und beeditem fürsterzbischöflichen Notar. Zweyte Sammlung. Prag. 1832. Verlag von Gottlieb Haase Söhnen. IV. 309. S.

Druhátě to zbírka vzděláwatedlných řečj ctěného a milowaného pana *professora Beera*, bohatě nadaná, a na tak čistém papíře wětšjho oktáwu, a tak čistým, ozdobným písmem zhotowená, že oko čtaucjho srozkošj hledj na každý list. Prwnj zbírka těchto řečj, roku 1829. we Wjdni u Karla Armbrustra na swětlo wydaná, w šesti časopisech katolických slušně slawena byla. Co se pak ku chwále prwnj té zbírky powědělo, to se z týchž důwodů i o druhé řici může, anobřz ta wětšj gest dostog-na chwały, poněwadž, podle mého aspoň zdánj, w negednom kuse lepšj a dokonalejšj gest nežli prwnj.

Obsahuge tento druhý díl 36. řečj, ni dlouhých ni krátkých, nýbrž příležitého rozměru, kteréž o věcech gednagj rozmyslně obraných, a určitě, gasně wyslowených, a sice: O trogjm saudu, o žiwotě pokrytce, o zapjránj sebe, o pokoře, o smilstwí, o překážkách wyswobozenj od bludů, o působenj srdce w rozum, o skutech syna Božjho až do wtělenj geho, o příkladnosti apoštola Jana, o almužně, o hwězdnatém nebi, o pramenu radostj pro každého člowěka, o nabýwánj maudrosti u lože nemocných, o milosti Božj, o lidském žiwotě ku plawbě přirownaném, o dlouhočekánj Božjm, o obětowánj pohanů a židů, o mši swaté, o radostném pozdrawenj všeho lidstwa skrze pozdrawenj angelské, o pomluwě, o wystraze apoštolem Tomášem daně, o křesťanském působenj, o důležité otázce: Kam gdeš, o

Ježíši, opatrovníku církve své, o spasitelnosti učení o-svaté Trojici, o nepřijímání svátosti oltářní, o kněžské hodnosti, o ctění svatých apoštolů, o třech zvláštních ctnostech Marie panny, o akademickém obcování k velikým hodům přirovnaném, o milování nepřátel, o užitečném spolku řízení zemského a církvi křesťanskou, o smrti k spaní přirovnané, o mocnosti příkladu.

Počátek každé řeči gest překrásný, jakož i rozvízení každého předmětu shomiletickým učením výborně se snášj. W rozvinutí každé částky se nachází plnost, wazba, pořádek, gednota, světlo, důkladnost, zvláště pak krása a zajištění srdce. W každém oddělení, na každé stránce se něco nachází, což jak kaudné tak i k obrazotvorné myslivosti duše mluví, a citlivosti vnitřní mocně dotýká. Wše to za příklad slouží kazatelům, genž rozprostírají ubohým posluchačům buď marnou učenost anebo chudobu vlastního ducha svého, a buď bez rozvahy a maudrého zaměření mluví, anebo na dovozování z rozumu a ze slova Božího, a na buzení příhodných citů, žádostí a úmyslů zapomínají.

Což ale při výše oznámených kázáních obzvláště chváliti musím, to gest čistý, přerokosný sloh, neb způsob řeči. Tu není nic tvrdého a drsného, nic prázdného a galového, nic temného a nezřetelného, nic suchého a nechutného, nýbrž všechno plyne, žive a kwete. Ljbezna mluwa hlavní gest těch kázání vlastnost, a kdo se chce cwičiti w pěkném, obrazném, kwetajícím způsobu mluvení, pilným buď gich čtatelem.

Gakž gsem negednou s potěšením slyšel, studující akademikové s radostí poslauchávali přednášení řeči těchto. Prawau toho příčinou gest, že z řečí těch swj-tý vzdělaný rozum, citednost krásy a ušlechtilé, bohaté srdce. Kdo nemá mnoho ochotných, pozorných posluchačů, ten gisté nenáleží k dobrým kazatelům. —

Wzděláwatedlné řeči P. Beera vlastně gen ku potřebě akademiků strogeny byly, a zřim-li zvlášť na gich formu, toliko lidem se hodj, genž wzdělanostj rozumu a mysli k akademikům bljzko přistupugj. Nieméně každý bez rozdjlu kazatel s welikým prospěšenstwjm gich čjsti, přemnoho z nich wážiti, a některých, smalým toliko proměněnjm, tak gakž gsan, užjwati může, u př. řeči o saudu, o pokoře, o smilstwji, o almužně, o dlouhočekánj Božském, o utrhanj na cti, o ctnostech Marie panny, a t. d.

Na důkaz prawosti swrchu wynešených úsudků alespoň geden příklad z přewýborných těch kázanj zde buď položen. Objírám k tomu přjstup řeči na den nawštjwenj Marie panny, na straně 327. „Kdo zná dostatečně žiwot božského mistra našeho, wj zagisté, že mu ženské pohlawj čistěgi, trwanliwěgi a obecněgi oddáno bylo, nežli mužské. Ženská dobrota se statkem swým Pánu pomáhala na cestách geho, ač si žádný z bohatých mužů té cti a chwály zjškati nechtěl. Negednau tu, kdež muži mlčeli, ženy hlásaly ohniwan řečj diwotworného Syna Božjho. Ženská wěrná oddanost pomazala hlavu a nohy božského pána, a slzy, na nohy padagjci, stjrala wlasy hlavy swé právě w tom domě, kdežto Spasitel od žádného muže přátelským poljbenjm nebyl přiwitán. Autlosrdečná manželka řjmského wládaře prosj o žiwot a o propuštěnj obžalowaného, twrdý ale manžel gegj k smrti odsuzuge newinného; muži bez autrpných slz wedau newinně trpcjho na poprawu, z ženských ale očj gemu tekau slzy zámutku a žele; mezi pronásledownjky neyswětěgšjho čjtáme na sta mužských, biblickým ale ženám nic takowého wytykati se nemůže. — Wše to, mogi přátelé, mnohemu snad gest spodiwenjm, každý ale z nás snadno tomu wyrozuměti může, patřj-li na wnitřnj, dušewnj žiwot

ženského pohlawj, a smužskau-li ho vlastnostj; a powahau srownáwá. An muž za příčinau učenj Ježšowa hlaubá, pochybuge a odpirá, an všeco rozumem swým chce chopiti, všeco w suchých zawřiti slowjch: kláde žena náboženstwj do wnitřku duše swé, žige w swatých, w newýmluwných citech, temně žige to, což gest neskonale, a wěrau se chopj wěčného Boha a lásky geho. Muž se tedy držj toliko powrchnosti a slupiny náboženstwj, žena ale podstaty a gádra geho se chopi, a kswatěinu žiwotu ho užjwá. Nebo náboženstwj w ženské mysli ohniwé city budj, w žiwých se gewj obrazjch, a to, což gest neskonale, smyslně předkládá a w krásných představuge podobách. Žena vlastnjm přirozenjm swým nemudruge, nýbrž cjtj, čistě a rozumně cjtj obzwláštně mrawnj dobré. Protož také cjtjčj žena záhy a lehce přicházj k tomu konci, kteréhož rozumný muž wšjm namáhánjm ducha swého někdy teprw na kragi hrobu docházj.“

Nynj geště dokládám, že ač žádná z duchownjch řečj těchto nenj naprosto nedokonalá, některé nicméně wybórnosti swau nad jiné předčj. K méně poweděným počtám onu na den neyswětějšj Trogice, w kteréž se mi obzwláštně to mjsto nechce ljbiti, na němž se rozumnost troggedinosti Božj tjmto způsobem wykládá: „Nemohu si předstawiti, žeby Bůh, půwodnj pramen všeho žiwota, wšj dokonalosti a blaženosti, nebyl swědom sám sebe. Má-liť ale swědomj sebe samého: tedy poznáwá a spatřuge swau vlastnj bytnost, to gest, plodj obraz sebe samého, ten ale gest ono Slowo, zplozený Syn nezplozeného otce. Gestli pak w bytnosti Božské gest půwodnj mocnost a žiwý obraz gegj: tedy z poznané dokonalosti obau pogiti musj láska čili milovánj duchownj podstaty swé, a to gest duch Božj, půwodnj pramen lásky, kterýž. od otce a syna společně

pocházj.“ Str. 286. Za příčinau kázanj o smilstwj na str. 42. čijnj poznamenánj, kteréž se i na množstwj gi-
ných meralistů wztahuge. Když se při mravnjeh zá-
konech, powinnostech, hřjších a ctnostech důwodowé
wážj z rozumu: tedy se gich owšem mnoho wyčjsti
může, ale všickni gsau gedné a též powahy. Proč gest
smilstwj welikau neprawostj? Proto že gest welezáhubné
w účinech swých. Každý takowý zlý následek smil-
ného gednánj zwlastnjm gest důwodem hřjšnosti geho.
Že i paubé wypisowánj smilstwj proti mravnosti čelj,
(Str. 43.) prawda sicé gest, nedowodj ale, žeby smilnost
byla neprawostj. Z toho gen vyplývá, že wypisowá-
nj skutků tělesných snadno čistau mysl pískwrniti a i
sic škoditi může. W druhé částce prwnjho djlj onoho
kázanj, několik mocných důwodů, že smilstwj gest hřj-
chem, se přiwozuge, neymocněgšj se ale teprw w prwnj
částce druhého djlj, Str. 48. nacházegj, kdežto se vlast-
ně o prostředcech proti smilstwj mluwj. Powážowánj
zlých následků smilstwj ukazuge, že smilstwj gest ne-
prawost, a kdo se smilstwj warowati chce, máť owšem
ty zhaubné následky přemjtati na mysli swé. Neb po-
wážowánj důwodů, že cos gest hřjchem, obecným gest
hřjchů lékarstwj.

5. Pastwa duchownj pro owce z pra wého owčince Kri-
stowa. To gest: Křesťanská cwičenj k wyučowánj wen-
kowského katolického lidu we swatém náboženstwj,
buď we wesnicjch, nebo w chrámu Páně. Podlé našeho
Katechismu spořádaná od Frant. Axd. Rokosa, kněze
cjrkewnjho. Djl I. *) W Praze 1831. W kněžecj arcibi-
skupské tiskárně.

Kniha ta, kteráž neunawenau pilnost přemýšluggj-
cjh p. Spisowatele progewuge, obsahuge dvě prwnj hla-

*) Též idrahý djl gest nynj dohotowen, a oba djlj prodáwagj
se za 1 zl. 36 kr.

wy, čili kapitoly našeho katechismu úplně; w třetj pak skonáwá s třetjím přikázanjm Božjm: „Pomni, abys den swátečnj swétl.“ Spisowatel zjrage k předmětu, to gest, k prostému lidu, šetřj prostomluwy u přednášenj, swětla u výkladu, drobných poddjlů u pochopenj a wynešenj nauk, gichž katechismus nezawjrá, kterých ale lid obecný, genž se na wrcholi oswjcených ctitelů Božjch newznese, k bohomilému žiwotu w domácjm obcowánj co stupňů k wýsosti užjwá. — Prwnj blawa rozpadá w dwanecjtma křesťanských cwičenj; druhá w desatero a třetj w čtyřinecjtma; cwičenj pak rozdrobena gsau w kolikeré otázky, na kteréž učitel náboženstwj sám odpowjdá, a mrawná naučenj bud' twpljtá, neb k zawnjrcce přiwěšuge. W cwičenj prwnjm nadestjrá ku zapálenj žádostj a podgetj wšech srdce, přjčiny zřegmé, a důwody tklivé k hognému shromážděnj, a co učitel maudrý ku konci dohlédagicj dráhu k uloženému cjlj gemnau zořj oswěčuge. „Čemu máme se w cwičenj křesťanském učiti? táže se na str. 9. — samým swatým prawdám, přednešeným usty prwnjho učitele našeho swatého náboženstwj, Ježjše Krista, Syna Božjho. Gsauť to takowé prawdy, gežto wšickni lidé wěděti a zachowáwati musegj, gestliže podle wůle Božj žiwi býti, a wěčného blahoslawenstwj dosáhnauti chtěgj.“ Hlawnj důwod k nawštěwowánj cwičenj křesťanských dowozuge tjmto: „Bůh Otec nebeský proto lidi stwořil, aby mu na zemi slaužili, a někdy w nebi blahoslaweni byli. A eyhle, gak Bohu slaužiti, a wěčně blahoslaweni býti můžete, tomu se w křesťanských cwičenjch učjte.“ Předmjta rozdjl mezi křesťanským cwičenjm a wyučowánjm mládeže: w onom přednášj, wyswětluge a důkazy stwruzuge se celý křesťanský zákon obšjrně; cwičenj držj se pro wšecky křesťany, a žeť osadnjci křesťané gsau, magjť wůbec wšickni z té obce, pro kterau oblášeno

bylo, bez výmjnky přítomni býti.“ Srdce prostého lidu zajiňuje odstraněním všeho toho, čímž se obyčejně od křesťanských cvičení odráží: „Nemáte se toho co báti, že bych se zde s vámi snad wadil, a s vámi urputně a nelidsky zacházel: důvěrně budeme se k sobě wespolek míti.“ Ani děti newylučuje, gežto dle položeného základu „ti, kteříž w zákonu náležitě wycvičení negsau, žádného křesťanského cvičení zanedbati nemagj.“ Ó aby se mládež na takového učitele wálila! gešto w knize zkoušenosti na mnohých stranách zapsáno gest, že ti lidé w neprawostech zrostli, kteříž w mladosti své náboženstwí wučiti se zanedbali. Sem čelj tolikrát dotíránj církwě i země Pána, by cvičení křesťanské w nižádne osadě zanedbáno nebylo. — K mládeži přičítá spisowatel i čtyřicetileté děti, „kteříž podle těla sice wlétech prospěli, w maudrosii křesťanské ale pozadu zůstali, ani tolik neznagje, co děti gegich k zprávě Boží poneypřw přistupugij wěděti musej.“ K zármutku opět nové zkoušení ztwrzuge se, kterak akatoličtí rodiče a děti gegich w podstatě a částkách wyznání svého dokonalegi poučení gsau, než katoličtí, a o své wjře lepší zpráwu a hotowějšj svědectwí dáti uměj, nežli naši; gelikož audowé nekatolických zborů mládež swau bez přetržení we wjře utwruzugi, našincowé pak — zwláště služebnau mládež — gak křesťanského cvičení, tak i nedělnj školy a domácejho wučowání zbawugj. — Aby pak to dobré sjmě w dobrau zemi padlo, a hogný užitek učinilo, ponawrhuge spisowatel prawidla, gichžto při slyšení křesťanského cvičení šetřiti slušj. I přijprawyť tu, gakou každému důležitému djlu potřebj. „Třeba lačněti a žizniti po pokrmu nebeském, srdce dobré otewřené míti k přiřetj slowa Božího; pozornosti k tomu, genž co posel Boží zwěstuge učení k spasení wedaucj we giněnu

Božjm, i. úmysla konati to, co se prikazuje, w paměti zachowati, w tom pewně státi, a časem naučenj přigatá sobě připomjnatí.“ O by všickni duchownj pastýřové důležitosti křesťanských cwičenj uwážili, načež spisowatel w 2. a 3. cwičenj těžkau wáhu klade, podpjrage slowa swá učenjm božského učitele, a dowozuge důkazy ze znamenj cwičenj našich, swědectwjm odpůrců, i samého Ježíše Krista.

W druhém cwičenj minula spisowatele pěkná příležitost, by welmi potřebný rozdíl mezi křesťany a katolijky obšjrněji byl uwedl, aby prawda neydůležitějšj hned z počátku do očí padla. Učinil to we cwičenj třetjm, mluwě o prawdě cwičenj křesťanských zakládá důwody na cjrkw 1. starau, 2. katolickau a 3. řjmskau. Nenjt pak to úplné učenj o řjmské cjrkwí katolické, o njž široký výklad teprw w sedmnáctém cwičenj činj, dokládage k vlastnostem gegjm, že gest widitedlná, neomylná a nezrušitedlná, na někdejšj bludy pamatuge. Gistěť neomylnost wždy hágiti bude gedné wjry katolické. Důwtipně a šetrně wywracj námjtky: „Kterak můžeme wěřiti, čeho gsme sami newiděli? čemu ani nerozumjme? čemu tak mnoho giných lidj newěřj?“

Druhá částka pastwy duchownj zanašj se učenjm o naděgi. Chwalnau pilnostj a zdařilau pracj postupuge od vlastnostj naděge: kterak, co a proč daufati máme, bljžj se k modlitbě wůbec, a rozwinuge důwodně i gemně 1. co gest modlitba wůbec, 2. kolikerá gest a 3. gak se modlití slušj, abychom od Boha wyslyšeni byli; dokročj k modlitbě Páně, w gegjžo předmluwě naše synowstwj Božj takto dowozuge: „Poněwadž nás Bůh stwořil, a wždy o nás otcowsky pečuge, a mnohem wjce, poněwadž nás skrze Ježíše Krista za swé syny přigal: gsmeť tedy i my z milosti gehu synové, gehu djtky.“ Spisowatel zakládage wyučowánj swá na uspo-

řádánj našeho katechismu, tjmž na mjestě přjhodném dowoditi mohl, proč Boha gmenugemę otcem swým, proto že nás všecky skrze ducha swatého na křtu swatém syny swými, swými dědici, i dědici s Kristem Ježšem, a wespolek bratřjmi učinil. Duch swatý, studně milostj k newyváženj, ožiwugjci a občerstwugjci prameny wśrdce naše wléwá, bychom w chudobě, sauzenjch a zámutejch, očima slzawýma nepohnutau důwěrau k Oci swému se hlásili (Řjm. 8, 5.) a spasitedlného owoce té prawdy: že Bůh otcem našjm gest, nedůwěrau neb zaufánjm nepotratili.

W prwnj prosbě byloby zaslušelo wýklad dáti, že toho teprw ctjti můžeme, kohož známe. Potřebjť tedy, aby všickni lidé vlastnosti a wůli Božj poznali, dle téhož poznánj žiwot swůg spořádali, a tak všemi činy na všech mjstech gméno welikého Boha chwálili a welibili; činjce tak stáwáme se swětěgšjmi, a zřenj lidu na se obracjme, řkaucejch: Tito swětj gméno Božj poswěcowánjm sebe samých; i gak-tě swatý ten, gehožto služebnjci gsau? I hřšnjci magj pokánj činiti, gešto počnánjm swým wůli Božj se protiwj, Boha nectj, aniž sebe samých poswěcugj. A že hned od počátku někteřj wěřjci se ukázali, kteřjž gináč wěřili a učili, aneb některý článek wjry zapjrali; tudy z cesty prawowěřjch zblaudili, a na pokáránj cirkwe w přewrácenj bez polepšeni trwali, a gako kacjři wůli Božj se protiwilli, a tudy gména Božjho nectili: proto prosjme, aby do cirkwe, kteraž Ježš Kristus s duchem swatým řjďj, se nawrátili, wjru prawowěřjch zachowali, a dle základu učenj Ježšowa gméno Božj ctili. Takž i rubači, kteřj o Bohu, wywolených geho a o prawé wjře neuctiwě mluwj, a tak usty nečistými gméno Božj zlehčugj, by se ku chwále Božj obrátili, prosjme. Poslěz dwěře számky a záworami k této prosbě: Poněwadž

* *

newěrau — zawinělau, neb nezawinělau — bludy, kajstwj, rauhánjm a nekřesťanským žiwotem gměno Božj se nectj, neb neposwěcuge: žádáme w prwnj prosbě, aby se gměno Božj nikterak nezlehčowało.

U wykładu třetj prosby, aby Bůh wšeckeru odwrátil, coby překáželo w plněnj geho Božské wůle, djtoliko: „Widjwáme-li, an mnozj lidé ohawný žiwot wedau, nemáme se tjm dát omámiti, nemáme lidj na zemi, nýbrž angelů w nebesjch nasledowati.“ Netoliko zlj příkladowé překážegj nám w činěnj wůle Božj, nýbrž i naše vlastnj žádosti; (1. Jan. 2. Jak. 1, 4.) přelstjwagj nás k hřjchu, ba i působenj ďábla w duše naše, kterýž nám wšelikými léčkami na naši bohomilé cestě uklady činj. 1. Petr. 5. Efez. 6.

W čtvrté prosbě nedošlo podotknutj, aby Bůh drahotu, hlad i hřjch, pro který často ten trest nastane, od nás neydobrotiwěgi ráčil odwrátiti. Hlad a drahotu gsaut trest hřjchu, gako za času Eliáše. 3. Král. 17. 18. Děti dělagj rádi po rodičjch swých: nuž dle příkladu otce nebeského a dle prosby té, udělugme ochotně z toho, co nám zbýwá, chudým bližnjm, ugjmeyme se sirotkům, a občerstwugme nemocné.

W druhém wydanj shledáme zagisté wyswětlený rozdjl mezi pokušenjm a pokaušenjm neb zkaušenjm; toť záležj w příležitosti, kteráž se člowěku dává, aby to dobré, w němž prospěl, k swé cti obrátil, a bližnjm dobrý příklad zůstawil. Tak zkusil Bůh Abrahama, 1. Mogž. 22. Joba a Tobjáše, abychom nasledowali příkladu gegich.

Welmi utěšený a k wraucj pobožnosti zagjmagicj wyklad činj spisowatel o pozdrawenj Angelškém čili o Zdráwasu, o modlitbě Angel Páně, o růženci, 1. co gest růženec, 2. kolikery, 3. gak powstal, a 4. gak se geg modliti slušj; o modlitbě rannj a wečernj; o cwičenjse

wnáboženstw) (w pobožnosti?) mezi dnem, při zwo-
něnj, když hodiny bigi, před gidlem a po gidle, při
práci, o pobožnostech, které na každý den w témdni
zwláště konati se mohau, t. g. co sobě w neděli, pon-
dělj, at. d. obzwláště připomjnati, a kterého Swatě-
ho ctiti máme. Důwodný a spasitedlný wýklad činj o
křižowé cestě: 1. Co gest křižowá cesta, 2. gak gi má-
me nawštěwowati a 3. proč?

Třetj kapitulu o lásce (str. 250.) rozbjrá spisowatel
schopitedlně a naučně k srdečnému utěšenj. Ó by láska
křesťanská k Bohu a bližnjmu byla heslem všech synů
a dcer Kristowy cirkwe! Ó by spisowatel za swé sna-
ženj hogným owocem odplacen byl! K záwjrcce připo-
menauti slůšj, že gsme w druhém přikázanj nenalezli
toho, co se welj, totiž kdy Boha před celým swětem
wyznáwáme. (Skut. ap. V. Mat X.) Kdy Boha w du-
chownjch i tělesných potřebách za pomoc žádáme.
(Žalm 40.) Přegjce dobrého zdrawj p. spisowateli k po-
kračowanj a dokonanj této wýborné knihy, všem du-
chownjm Pastýřům ku potřebě, tak gakž w prawdě za-
sluhuge, gi poraučjme a schwalugeme.

J . . . cký.

b) Smjšeniny.

a) Z á k o n .

Geho cjs. král. Milost ráčil neywyššjm uzawřenjm
od 12ho listopadu 1831 zřjzenj ústawu milosrdných se-
ster we Wjdni powolititi, a ge týmž způsobem od amor-
tisačnjho zákona oswoboditi, gakož to dle zdegšjho cir-

kulárního nařízenj od 10ho března 1831 počtem 9127 vysokým dekretem dworského kanceláře od 23ho prosince 1830, a 17ho února 1831 pro redemtoristky nařízeno bylo.

β) Cjrkewnj zpráwy.

Z Řjma. W konsistoři držané 30. Zářj m. r. gmeňowala Geho Swatost Papežská k nasledujícím cirkwjm: Metropolitickému chrámu w Salerně p. Arcangelo Lupoli, dosawádnjho arcibiskupa Consazského; metrop. chrámu de. S. Yago di Cuba w západnj Indii, P. Cyrilla Alamedu, řádu františkánského, professora theologie a generála swého řádu; arcib. chrámu Amalfickému, pana Mariana Bianco — posud biskupa spogených diecesj Nikoteranské a Tropeanské; arcib. chrámu w Patrasso in part. infid. P. Coelestina Coele, Rektora Maj. kongregacj Redemtoristů; — biskupskému kostelu we Fuligně p. Ignáce Jana Cadolini, dosawádnjho biskupa z Cervie; biskup. kostelu Tarnowskému, Ferdinanda Marii hraběte Chotka, dosawádnjho biskupa Ptolomaiského in part.; sgednocenému biskupstwj Rekanatickému a Loretskému p. Alexandra hraběte Bernetti, Dra. obogjho práwa a arcikněze metrop. chrámu Fermosského; spogenému biskupstwj Tržištskému a Capodistriánskému, p. Matauše Bannichera, kanownjka Lublánského; — bisk. ostrowů Cipariských p. Jana Portelli, gener. wikáře a prosyn. examinátora tamněgšjho; bisk. král. Belehradskému p. Jana Horvatha, opata; bisk. chrámu na Minorce, p. Jana Ant. Diaz - Marino, řádu dominikánského; biskup. chrámu Aureopolisskému in part. infid. swětcjho biskupa Olomučského, p. Františka Gindla, kněze z biskupstwj Sek, — biskupstwj Canatanskému in p. inf. swětcj-

ejho biskupa Wratislawského, p. Jos. Schuberta; na opatstwj benediktinské sw. panny w Rivipello, P. Borell-y-Bufala. — Na to ustanowil sw. Otec za kardinálnj kněžj sw. římské cirkwe p. Aloyzia Lambruschini, roz. w Genui dne 2. Čerwna 1776, řádu regul. kněžj sw. Pawla, nazwaných Barnabitů, potud arcib. Genueského, od 5. Čerwence 1830. titul. arcib. w Berittě a Leonem XII. sl. pam. gmenowaného Nuncia apošt. w Paříži. Též P. Josefa Ant. Salu roz. w Řjmě dne 27. Řigna 1762. tagemajka kongregacij sněmu. Mimo to zanechal sobě sw. Otec pozděgi geště deset kardinálů gmenowati. Odpoledne přibrali se oba tito nowěgmenowanj p. p. kardinálowé Lambruschini a Sala k sw. Otcí, kterýž gim obyčegným obřadem kardinálský baret podal; u wečer přigali přánj sw. kollegium, římského šlechtictwa, i diplomatického sboru; několik paláců a chrámů bylo oswjceno. —

Z Řjma 16. Unora. Několik hlaw Algonkinů, Nipislingů a Irokesů, obýwagjejch w dolnj Kanadě u tak nazwaného *gexera dwau wrchů* poslali Swatosti Papežské na znamenj swé ůctiwosti stólu a sandalie podlé obyčege těchto národů ze sklenných trubiček wypracované. Djlo to gest pořjdeké a pozornosti hodno. Welmi památné a prostotu národnj gewjej gsau kdarům těm přiložené nasledugjej listy od 25. Srpna m. r.

„Otče můg! Synowé twogi Algonkini a Nipislingowé co neyuctiwěgi Tě pozdrawugj, a posjlagj Ti ozdoby na krk. Ona k tobě mluwiti bude a řekne ti: „Když gsem w pustinách těkal, neznal gsem než mau sekeru, mé lučiště a šjpy. Kdoby ta weliká bytnost byla, a gaké gegj gměno, newěděl gsem. A předce neznage gi, wěřil gsem w srdci. Ty náměstku Ježjše Krista na zemí, ty opatrowniče wěřjcejch, tys mne s njm seznámil. Tys mi poslal muže w černém oděwu, a řekl gsi k ně-

mu: Gdi a hledey Inda, on gest syn můg, pospěš muku pomoci. Uweď geg do domu modlitby, wyuč geg, že Maria na něho patří, gako na swého syna, že gi gako matku swau ctíti má. Žiw geg chlebem nebeským, který gest tělo Kristowo, otewři mu bránu nebes.“ I poslechl gsem muže w černém oděwu, kteréhož gi mi poslal, a proto tobě prawjm: Tys můg otec! giného nikdy neuznám. Kdyby pak potomci mogli zapomenauti měli na Tebe a zblaudili, ukaž gim tento šat na krk, a i hned se k tobě zase nawrátj. Gá se za Tebe každodenně modljm, uděl mi za to swého požehnánj.“

List druhý znj takto:

„Synowé twogi, diwocj Irokesowé odgezera dwau wrchů pozdrawugj Tebe w neyhlubšj pokore. Ó, gak mocná gest wjra! My gsme gedenkrátě o žádném klaněnj newěděli ničeho, k žádně wjře se neznali; my gsme gen sobě samým přáli, a giných všech nenáwiděli. Nikdy gsme nemohli mji pokoge. Algonkini byli našimi nepřátely, nynj gsau nám bratřjmi. Wjra nás sgednotila, a dáwa nám pokoge poźjwati. My obýwáme w té samé wesnici pospolu; w témž kostele se modljme, máme téhož nebeského otce, to gest Boha; máme tutěž matku, která nás ochraňuje, a ta gest Maria, máme ty samy učitele w černém oděwu, — tys nám ge poslal, — máme tuže wjru, ta nás do nebe powede. Tak gest i tato řeč, tento šat na krk — náš i bratřj našich, seznáš w nich společně smeyšlenj. Naše slowa to gsau, když gegich slowa čjsti budeš. Neyswětěgšj otče! uwiďš w nich potěšenj, kterého my w hlubokosti srdce swého při této přjležitosti ctjme; kdež nám popřáno, oznámiti Tobě, gak welice Tebe ctjme, Tebe milugeme. Neyswětěgšj Otče, dowjš se, že denně dwakrátě w kostele se scházjme, a za Tebe z celého srdce se modljme.

Neyswětěgšj Otče, padáme před Tebau, ljbáme nohan twých, a prosjme o twé swaté požehnánj.“ —

Z Řjma 24. Unora l. r. W tagné konsistoři stalo se Geho Swatostj papežskau prohlášenj nasledugjejch arcibiskupů a biskupů:

Neydúst. P. Vincenc Ednard Milde, biskup Litoměřický za arcibiskupa Wjdenského.

Neydúst. P. Ferdinand Maria Chotek, hrabě z Chotkowa a z Wognjna, biskup Tarnowský za arcibiskupa Olomuckého.

Neydúst. P. František de Paula Pištěk, biskup Azotský in part. inf. za biskupa Tarnowského.

W. D. P. Emerich Baluggay, kanownjk při kathedrálňjm chrámu Páně we Wacowě, za biskupa Kosického.

W. D. P. Karel Hanl, kanownjk při hlawnjm chrámu Páně na hradě Pražském za biskupa Králowéhradeckého, a t. d.

Z Londýna. Ke korunowánj nyněgšjho krále anglického byli — dle důznamu tamněgšjch nowin — pozwáni dwa katoličtj biskupowé, totiž: biskup Londýnský, pan Bramston ageho Coadjutor, pan Gradvell. Kdo staw katoljků w řjši anglické od 300 let zná a wj, gaké předsudky, gaké záštj u tamněgšjch protestantů proti katolickému duchowenstwu, zwláště ale proti biskupům zakořeněny byly, kteréž ěsau neginak než papežence nazjwali, wyznati musj, že toto pozwánj dwau katolických biskupů k oné národnj slawnosti gest udalost pamětihodna, patrné swědectwj dáwagjej o weliké proměně w smeyšlenj tamněgšjch protestantů.

Z Paříže. Gazette de France obsahowala onehdy nasledugjej rozpakowánj: Lord Lyndhurst se pronesl, měl-liby swůg průchod onen náwrh k naprawenj anglického řjzenj (Reform-Bill), tedy by katoljci w dolnj sně-

mowně přewahu w dávání hlasů obdrželi. Mezi dewjti katolickými Pány welikobritskými prohlásilo se sedm pro enu reformu; osmý totiž Lord-Arundel stál na odporu, dewátý pak — Lord Stourton nenj geště plnoletý. Tento příběh dokazuje dostatečně, dokládá Gazette de France — že naši sausedé-ostrowané lépe wědj nežli my, gak welikého zisku nabýwá náboženstwjoswobozenjum obecného lidu. Kterak se tu přepodiwně lišj ona zaufanliwost biskupů anglikánských, widaucejch, že nemožno giin poslednjho taženj umjragicj cirkwe přeckati — a wyšinutj katoljků w nesmrtelné mládj wjry swé se dowěřugjicjch.

Z P a ř j ž e dne 10. Ledna 1831. Králowskýsaud Parjžský wydal w důležitosti Dumonteilowě, týkagicj se ženěnj geho, nasledugicj rozhodnutj: Poněwadž záwazek k řádům kněžským dle starých práv zemských sňátku manželskému překážkau gest, kteráž, ačkoliw za prwnjch prawodatných sněmů na něgaký čas gest nhasla, nicméně skrze konkordát posud za zákon zemský postawený, opět práwně ožiwla: pročež se přednostowi šestého okrsku w Pařži, gakož i všem ostatnjm městským úřednjčkům zapowjdá, by oddávání kněze Dumonteila nikoli předse nebrali.

Z P a ř j ž e dne 20. Listopadu 1831. Psanj gednoho z opěch kněžj, kteřj nedáwno Chatela opustili, odkrýwá bjdný staw a zmatek této nowé francauzsko-katolické cirkwe. Nynj, prawj p. Villa, gsme se dowěděli, kdo tohoto býwalého wogenského kazatele wyswětil; byltě to biskup a wrchnj ředitel této, gak se nazjwá, prwotnj cirkwe, gménem Machaud mosaznj, nynj gedem zneywyššjch hlaw řádu Templárského. On přenesl plnomocenstw swé na Chatela, přigaw dřjwe přjsahu poslušenstw od něho, a gemu oznámiw, že swěcenj gemu nynj udělené, s obřady řjmské cirkwe nie společné-

ho nemá. Chatel pak se zavázal, že obřady kultu Johanitského*) věrně zachováwati mjní, a gegich wznešenostem nevyšším hlavám řádu Templárského ze všeho aučty složí. Nešťastník ale tento nesplnil tak slavných závazků, nýbrž sebrav peníze sám pro sebe žádnému z nich ničeho neodwedl; ano, geště větší nevěrnosti se dopustil, prohlásiw totiž všudy, že od biskupa katolického gest wyswěcen, gehož však gměno že w tagnosti chowati sljbil. Onehdy také oznámil, že ordinacj dle obřadu katolického wykonáwati bude. Templáři pro nesplněnj těchto wýmjenek Chatela několikráte před sebe pozwali; on ale se nedostawil. Konečně dne 4. Řjgna odebral se p. Machaud sám do ulice Clery, by rozkazy *apoštolské společnosti* Chatelowi osobně oznámil. Zapowědjno mu podle řádu řjmského ordinacj konati, poněwadž on sám zcela giným řádem swěcen byl. Mimo to se mu také pohrozilo, chtěl-liby dále lid námíti, že mu larwu s očí strhnau. Ale Chatel wzdorowal zápowědi i hrozbě, a při assistencj swého důwěrnicka, gehož primaciálnjm vikářem nazjwá, pak swého pokogů wymetače a wrátného, opowázil se geště téhož samého dne gakéhosi kněhkupee z Clichy a gistého Plumeta na kněžstw poswětiti, ačkoliw žádný ani té neymenšj známky kněžské na sobě neměl. Za přestaupenjm však téhož rozkazu sboru apoštolského w zápětj nasledowala pokuta. Chatel wypadl z milosti téhož řádu; i hned přikázáno mu odwesti infuli a berlu pro něho kaupenau, a prsnj kříž z pozůstalosti powěstného Gregoire pro něho wypůgčený byl mu též odňat. By

*) Cirkew tato nowofrancauzská odwodj půwod swůg od sw. Jana Ewangelisty, wydáwajíc geg za swého zakladatele; ale až posawáde historicky toho nedoljčila. —

ale kalich muk geho byl doplněn, došel mu právě také nágem geho obydlí, a z milosti gen trpěl ho geho pán přes-neděli, w pondělí ale musel se stěhowati. Od té doby 15. Listop. gest onen byt zawřen, a nápis „*Francauzsko-katolická cirkew*“ i trogbarewná koraubew dolů stržena. Ona sijn slaužj nynj, gako kdy prwé, koncertům a licitacjm. Co se pak p. Chatela dotýče, on do swého prwněgšjho přjbytku se nawrátíl, a sbírá opět sektě swé náchylnjky. Geho kaple ale záležj gen ze dwau pokogjků. — Tak tedy brzy i temnozrakým záclona sočj spadne, a Chatel zůstane osamělý, opuštěn a zawržen od cirkwe, kterauž urazil, od Templárů, které proti sobě popudil, i od wěřejch, gež ohawně sklamal. (Ami de la Religion.)

Z B e r l i n a dne 2. Listopadu. Nedáwno přešli dwa zdegšj professoři k wjře katolické. Geden z nich gest Dr. Schmied, strážce královske knihowny.

Z L o n d ý n a. W anglických listech čte se nasledugjej rozměr: duchowenstwo wšech křesťanských cirkwj na zemi, genž wesměs 199,728,000 dušj počtáj, běře přjgmů swých asi 224,975,000 franků; an naproti tomu duchowenstwo anglické a walisské, čítajc 6½ millionů dušj k anglikánské wjře se přiznawagjc, 236 millionů franků ročnjch důchodů počtá.

Saské nowiny (čjslo 214.) obsahuj nasledugjej článek: „Otázka: Gsau-li duchownj protestanštj zawázáni nawštěwowati nemocných na choleru? Odpowěď: Owšemť že přislušj k powinnostem pastýřů duchownjch zwěstowati i nemocným potěšitedlné prawdy náboženstw, a obyčegné nákažliwé nemoce, gako gsau: auplawice, šarlat, horká zimnice a giné neoswobozugi gich od této powinnosti; „wšak powinnost tato nemůže se dle mého zdánj wztahowati na choleru, tuto neystrašlívěgšj ze wšech nákažliwých nemocj!“ Za důwod

uwodj se toto: 1. Přigimánj sw. wečeře mjwá u nemocných welmi malého prospěchu. (!!) 2. Powaha a prudkost cholery. 3. Duchownj by negeh swůg vlastnj, nýbrž i život giných w nebezpečenstwj wydal.

P. spis. se domnjwá, že pečliwá policie ani nedopustj, by se takowé nakažené domy nawštěwowati měly.“

Kterak se snášj prawidla tato s wypowiedj Kristowau: „Dobrý pastýř život swůg dáwá za owce swé?“ — Či snad se držj raděgi toho, an dj: „Nágemnj pak utjká, nebo nágemnj gest, a nemá péče o owce?“

Pana Professora Sautera úsudek o zádušnych službách za protestanty.

Pan Professor Freyburský Sauter w časopisu: *Magazin für katholische Seelsorger*, záporně se wyhradil w otázce: Může-li řizenj katolické žádati na poddaných nekatolických, by oni za katolického wládaře podlé katolického způsobu modlitby zádušnj konali, ge do swých cirkewnjejch obřadů přigawše; — a sice zdůwodu toho, že takowý rozkaz se protiwj nekatolické saustawě, an klade: *non datur purgatorium, vanæ sunt, quin et illicitæ sunt preces pro defunctis &c.*

2. On dále popirá: že by řizenj katolické toho salva conscientia na swých nekatolických poddaných užiti nesměla, byť by i tito se toho činiti podwolili, gelikož nedowoleno koho k zgewné licoměrnosti nawáděti, a gakož neshodno se zákonem gest, aby kdo contra conscientiam licet erroneam gednal, rovně tak proti zákonu bude, aby gednal contra suam conscientiam.

3. Zbýwá otázka: Může-li nekatolické řizenj od swých katolických poddaných žádati, aby za zesnulého nekatolického wládaře podlé obřadu katolického zádu-

šnj služby konali? Odpověď: Zdá se, že může, an cirkew katolická z nich newylučuge hæreticos, eo quod stricte tales non sint, nýbrž že ge.co.re ipsa catholicoš považuge.

4. Smělo-liby řizenj nekatolické užiti toho od poddaných katolických salva conscientia, kdyby se tito podvolili tomu rozkazu? Odpověď. Nikoli. Neboť dle wnitřnjho zákonu nemohu na giném komsi žádati, aby činil co mému wyznánj zpřjma se protiwj. — Mohlbych arci dopustiti, aby židé obřezávali děti swé, welkonoce podle swých zámyslů swětili, we swých synagogách za poslánj Messiáše se modlili; ale rozkazowati jim, by to nebo ono činili, nebyloby nic giného, nežli potwrzowánj gieh w newěře, nebyloby nežli zlehčowánj swé wlasnj wjry, což se salva honestate interna, a salva conscientia státi nemůže. Že ale exequiæ katoljků protestantskému wyznánj na prosto odporugi, neboť podle něho gsau præces pro defunctis ex fide et mente catholica — samá raubawost, gelikož modlitby Bohu konané na wykaupenj a spasenj těch, genž buď ex justissimo iudicio zawrženi, buď per merita Christi bláhoslawenstwjm nadáni byli, negen o božskau sprawedlnost, ale i o všemohaucnost a milostiwost našeho spasitele urážně wadj. Tudy gsau dle těchto zásad naše mše mnohem marněgšj, buďte ony gakkoli hlawnj podstatau služeb zádušnjeh, čehož protestanté dobrau magj wědomost. Nemůže tedy slušně nekatoljk na katoljcjch žádati exequiæ.

5. Aníž pak wrchnost cirkewnj katolická smj takowého něco nařizowati.

Něco giného gest modlitba za mrtvé, a opět giného cosi konánj zádušnjho obřadu. Modljwámeť se za zemřelé wesměš bez ohledu na náboženstwj rozdjíné. Tak gako všecky katoljky za swaté newyhlašugeme, ro-

wně tak i giných nezatrucgeme. Exequiæ ale gsau částka našich katolických obřadů, ustanoweny za ty, genž w obecnosti katolické cirkwe byli zemřeli.

Na hlawnj zpředu danau otázku nedá se, leda záporně odpověděti :

a) I protestanti by si nedali přegjmati zpráwu cirkwnj. od katoljků.

b) Dopustila-li by se zádušnj služba konati za nekatoljka, tedy by dopuštěna býti mohla za všelikého člověka, za žida, turka i pohana. Než obřad zádušnj se odbywá gedno za andy widitedlné cirkwe.

c) Zádušnj obřad konaný za skutečné andy cirkwe má býti důkazem, kterak utěšena gest smrt křesťana newylaučeného z lůna cirkwe, konaný za neandy — plodj wlažnost a newšjmawost.

S tjmto zde uwedeným rozhodnutjm výborně se srownáwá někdegšj konsistoriálnj missiwy zázvěrek, čjso. 1559. wtento rozuin : Že pak konánj zádušnjch služeb a mešnjch obřadů za zesnulé nekatoljky, a slawné těla prowozowanj při pohřbu nekatoljků sadám gak katolického tak i nekatolického učenj stegnau měrau se protiwj, gest tak zřegmé a gasné, že marno by bylo a zbytečno každé připomínánj delšj.

Když pak k sauslednosti těchto zde nawržených sad přiměřjme ono nařjzenj, njmž se prikazuje, aby katoličtj kněžj dětem nekatoljků, buďau-li tito toho žádati, udělowali swátost křtu způsobem u nekatoljků toliko užjwaným, tedy uwáznauti gest na otázkách nerozhodnutých. Také-li tuto podlé swrchu rozwedených pravidel nekatoljk smj žádati od katoljka křest, s uwahau toho, že katoljk při udělowánj křtu giného aumyslu

nemůže býti, než aby křtence co nowého auda do samospasitelné a gediné kátolické cirkwe přigal a připsal. Smj-li kněz katoljk salva conscientia interna obřady cirkwe, gakož gsau exorcismi, mazánj olegem, při křtu djtěte nekatolického wypañěti pauze proto, že se nekatoljk na nich urážj, a ge co pauhé bláznowstwj a škwár powěry zamjta? — Také-li tjmto kátolických obřadů opomenutjm kněz katoljk audům swé cirkwe znamenitého nezpůsobj pohoršenj? — Pak kterak bude směti nekatolickým snaubencům swátost stawu manželstwj katoljk kněz salva conscientia udělowati, stoge w tom wědomj, že oni ten obřad za prawau swátost nepřigimaji, aniž pak giňák náležitau dle kátolické saustawy přípravau k té swátosti opatřeni gsau. Kdož necjtj, že by se i na tyto otázky podle P. Saute-ra odpověděti dalo? — —
